

Městská knihovna v Praze

V ŠERU DÁVNÝCH VĚKŮ

Eduard Štorch

Hledáte místo, kde...

... můžete celý den studovat nebo pracovat?

... seženete knížku pro zábavu, do školy, k poučení?

... stahujete e-knihy, posloucháte hudbu, tisknete 3D?

... osobně potkáte české i světové autory?

... můžete zajít na koncert, filmy artové i 3D?

Právě jste ho našli!

Městská knihovna v Praze

43 poboček, **3** pojízdné knihovny, **4 000** akcí ročně,
2 000 000 dokumentů, **60** Kč za registraci

www.mlp.cz

knihovna@mlp.cz

www.e-knihovna.cz

www.facebook.com/knihovna

V šeru
dávnych věků

Eduard Štorch

Znění tohoto textu vychází z díla [V šeru dávných věků](#) tak, jak bylo vydáno nakladatelstvím Albatros v Praze v roce 1972. Pro potřeby vydání Městské knihovny v Praze byl text redakčně zpracován.

§

Text díla (Eduard Štorch: V šeru dávných věků), publikovaného [Městskou knihovnou v Praze](#), je vázán autorskými právy a jeho použití je definováno [Autorským zákonem](#) č. 121/2000 Sb.

Vydání (obálka, upoutávka, citační stránka a grafická úprava), jehož autorem je Městská knihovna v Praze, podléhá licenci [Creative Commons Uved'te autora-Nevyužívejte dílo komerčně-Zachovejte licenci 3.0 Česko](#).

Verze 1.0 z 28. 2. 2020.

OBSAH

Osada na Vlachovce.....	6
Polední mračno.....	7
Mračno od severu.....	19
Příchod Slovanů.....	33
Na cestu do nové vlasti.....	34
Vstup do Čech.....	35
Neznámý lid.....	37
Překážka.....	40
Praotec Čech.....	45
Čarodějův učedník.....	48
Smrt lesního medvěda.....	49
V šamanově zajetí.....	61
Větrníkův návrat.....	69
Na Maninách.....	77
Noční výjev.....	78
Láska vítězí.....	80
Svatba.....	98
Záhuba osady.....	106
Doslov.....	120

Osada na Vlachovce

Od pradávných dob přicházeli lidé k řece Vltavě a usazovali se na jejích březích.

Na místě dnešní Prahy a v jejím nejbližším okolí nebylo ještě před třemi čtyřmi tisíci a ještě více lety kamenného zděného města, ale několik osad stálo tu přece.

Nebylo silnic ani ujetých cest. Kraj měl vzezření divočiny. Jen kolem osad prosvětlovaly husté tmavé lesy, vykácené a vypálené mýtiny a po kopcích se táhly pastviny.

V době, o které budeme vypravovat – asi dvanáct set let před naším letopočtem –, žil zde zchudlý národ. Nevíme ani, jak se jmenoval, ale zdá se, že jeho příslušníci byli potomky starého slavného lidu, který již několik set let přebýval v českých krajích.

Polední mračno

„Hó-liá-ááá!“

„Hó -lalalalalá!“

Z Bílé skály za chvilku zazněla odpověď.

„A mávají větví!“ vykřikl Šípek, kterého nazvali Šípkem snad proto, že jeho tváře jen hořely červení.

„Pojďme!“

Děti rychle seběhly z Vlachovky po stráni dolů k jezírku a kolem studánky zase nahoru, k protější vysoké Bílé skále.

„Snad už jedou!“ povídali si chlapci cestou.

Na Bílé skále vzplál vysoký oheň – slavnostní znamení.

Hoši vyběhli úprkem po svahu a celí udýchaní stanuli na vrcholu skály, u ohně. Strážný Ostříž jim ukazuje dolů.

Rozlehlá, křovinami porostlá maninská rovina splývá v dálce se zalesněnými kopci a hřebeny. Na jihu se zdvíhá hradba hory žižkovské. Hluboko pod ní protéká krásnou kotlinou stříbřitý pás Vltavy. Omývá příkré křemencové stěny, jako by se lísal k mohutné Bílé skále, která zahrazuje řece další tok k severu a nutí ji, aby se obrátila na západ.

„Už je vidím!“

„Já také!“

„Halóóóó-liá-ááá!“

V širokém vltavském rameni objevily se dvě lodice, které zatím byly zakryty košatými stromy na zelených libeňských ostrovech. Po chvilce se ukázal i vor obtížený nákladem.

„Všichni se vracejí!“

„Sláva!“

Chlapci křičí ze skály dolů plavcům vstříc, třebaže tito jsou ještě daleko a nemohou je zaslechnout. Zatím tedy skákají kolem ohně a výskají.

Ostříž přikázal děvčatům, aby rychle natrhala zelenou trávu a svěží ratolesti. Pomáhají i chlapci. Vědí, k čemu to je. Ostříž hodil

náruč zeleně na oheň. Vyvalil se hustý, štiplavý dým, který se jako vysoký sloup šířil k obloze.

Všichni teď upřeně hledí přes údolí k Vlachovce, kde jsou na výšině rozsázeny ubohé malé chaty zchudlého kobylického rodu.

Na Vlachovce odpovídají také sloupem hustého dýmu a za několik okamžiků je vidět, jak tlupa mužů pospíchá dolů, k vltavskému pobřeží. Spěchají vstříc bratrům dlouho vzdáleným.

Děti zatím již nečekaly dál na Bílé skále, ale řítily se příkrou strání k Vltavě, aby první pozdravily šťastně se vracející bojovníky. Šípek si nechtěl zacházet a seskočil ze skalního výstupku. Dole se překulil a zranil o kameny, ale zato byl na břehu první. Ostatní hoši a děvčata se opozdili.

Chlapec běžel po příkrém břehu proti vodě a v ohybu řeky konečně stihl lodice. Shodil kus pytle, kterým byl oděn – však jej některý druh zvedne a přinese –, a skočil do vody. Sotva kousek uplaval, uslyšel šplouchnutí. Ohlédl se a viděl, že něco níž po proudu skočila do řeky i Žabka a že také míří k lodicím. Napjal všechny síly, aby byl u cíle dřív než tato divoká holčice, která zápasila s každým chlapcem jako rovný s rovným a měla největší radost, když se mohla některému chlapci vysmát.

U přístaviště se zatím shromáždil houfec lidu. Plavci na lodích již přestali veslovat a pozdravovali se s přáteli na břehu. Jen kormidelníci řídili směr vratkých pramic a obtíženého prámu.

Šípek a Žabka se zachytili první lodice skoro současně. Snažili se vylézt nahoru, ale loď z vyhloubeného topolu se nahnula, až téměř nabírala vodu. Žabka chtěla do lodice vylézt první a odtahovala od ní chlapce za nohy. Hoch ji však kousl do ruky, Žabka se bolestí pustila a ponořila se pod vodu. Šípek se obrátil, hledal zmizelou kamarádku, ale ta zatím podplavala loďku a vylezla na ni z druhé strany. Překvapený chlapec se rychle vzpamatoval, zachytil se dojíždějící druhé lodi, obratně se na ni vyšvihl a udýchaně se postavil na její před'. Žabka na něj z prvního člunu vyplázla jazyk.

Lodice zajely do přístaviště, které nebylo pod olšovými stromy téměř vidět, ačkoliv tam mohlo dobře přistát i několik lodí.

Kotlinou pod Bílou skálou se rozléhal radostný pokřik. Šedivý vlk objímá statného syna, shrbená Osika hladí štíhlého Skokana.

Všichni se zdrávi vrátili!

Všichni!

Již i prám doplul a je přivázán. Mnoho zboží na něm. Kdekdo pomáhá vynášet náklad na břeh. Jednoruký Jezevec, jemuž předloni divoký medvěd roztrhal levou ruku, vynáší kožený pytel s drahým pokladem několika vzácných bronzových věcí, uschovaných ve vyhloubeném dřevěném špalíku. Jednooký Sysel, kterému zase kdysi v půtce vyrazili kamenem oko, táhne veliký měch soli.

Skokan se vrátil na prám, vzal za ruku černoookou dívčinu, dosud zakrytou v stanu na voru, a vyvedl ji na břeh.

Zástup hned zvědavě obklopil neznámou cizinku.

„Kohos to přivedl, Skokane?“

„Hej, dívčino, jaký tvůj totem, jaké heslo, jaký tvůj rod?“

Skokan ani cizí dívka neodpovídají.

Mladík rozvázal obvaz, který měla dívka pod krkem a pod levou paží. Objevila se rána na levé straně prsou.

„Ej, to je rána!“ ozývají se okolostojící.

„To je od šípu!“ znalecky tvrdí starý bojovník.

Skokan zatím namočil šátek ve vodě, vyždímal jej a znovu přiložil dívce na ránu. Pak vedl dívku vzhůru k osadě.

Přivádí si domů ženu...

Všecko zboží jest již na břehu. Jen největší a nejtěžší kus je doposud na prámu – veliký žulový balvan, okrouhlý a plochý. Jeden muž ho ani nepozvedne, ale spojeným silám se přece podařilo vyvalit balvan na břeh. Pak připravili pevná nosítka z mladých doubků a čtyři muži na nich odnesli balvan kousek cesty. Jiní je pak vystřídali. Do kopce se špatně nese.

Večer je všečen náklad nahoře v osadě před kněžovou chatrčí. Jen veliký žulový balvan zanechali znavení muži na cestě, neboť nejsou s to vynést jej hned až nahoru.

Ženy strojí hojnou večeři: sušené ryby, kaši z rozličných zelenin s medem a pečenou srnčí na rožni.

Slunko již zapadlo. Modré vrchy v dálce splývají s obláčky.

Kněz čaroděj zahajuje slavnostní večeři. Bere ode všeho jídla na misku a děkuje duchům, že ostříhali výpravu na daleké cestě a šťastně zase účastníky přivedli domů. Pak naházeli obětní kousky do ohně.

Po tomto obřadu započaly společné hody.

Všichni účastníci vypravují před knězem příhody z cesty na jih, proti proudu Veliké řeky. Každý se chce pochlubit svou statečností a chytrostí. Ženy ječí a vřískají pochvalu, některé chlubiče zase zahanbují posměšky. Hoši přivlekli plné náruče chrastí. Plameny šlehají teď bujně a svítí na celé shromáždění. Kněz čaroděj neboli šaman vážně pojídá nejlepší kousky jídla a zbytky odhazuje svým psům.

Dlouhými vousy zarostlý Štír vypravuje, jak sjednali výměnný obchod na jakémsi tržišti nad Vltavou, jak dobře prodali kožešiny i vosk i tkaniny a jak za to přivezli lahodnou sůl a krásné bronzы jižní výroby.

Kněz pokynul, rukou si otřel mastná ústa a postavil před sebe kožený měch. Štír umlkl a sedl si opět do kruhu svých druhů. Celé shromáždění hledí žádostivě na měch tající v sobě tak toužené poklady.

„Nežli rozdělím mezi vás,“ mluví kněz, „tyto poklady, které duchové přivedli do našich rukou, aby se staly chloubou statečného, třebaš malého našeho rodu, nechť hbitý Skokan přivede sem cizí dívku a poví nám o ní, jak se dostala do jeho moci.“

„Ano, ano, ať Skokan vypravuje!“ ozývá se zvědavé množství.

Stará Osika už přivádí bledou cizinku. Skokan jim vyběhl naproti a sám uvádí dívku do kruhu k ohni.

„Najo, sedni si!“ řekl Skokan dívce. „Jsi ještě slabá...“

A víc posuňky než slovy vyložil cizince, aby se nebála, že jí nikdo neublíží.

Všichni si prohlížejí v záři ohně hezkou dívčinu. Má na sobě jen krátkou červenou suknicí. Tmavé vlasy, řemínkem svázané, splývají jí volně po zádech. Bledá dívka hledí plaše na zástup a v rozpacích si prstem hladí odřenou nohu.

Skokan vypravuje:

„Díky tobě, šamane náš mocný, že kouzly a modlitbami svými vyprosils nám přízeň duchů. Nebyli bychom se jinak zdraví vrátili. Veliké věci se dějí na straně polední, veliká soužení se strojí na všechny rody této země. Dobře že jsme se vrátili šťastně, abychom vám mohli vypravovat o zlověstných mračnech, která vylézají po naší Veliké řece. Co teď budu vyprávět, budiž vám včasnou výstrahou!“

Statečný mladík se na okamžik odmlčel. Přehlédl celé shromáždění a viděl, že jeho řeč všechny upoutala. Jak by také ne, když přináší chmurné, znepokojující zvěsti.

Oči všech mužů lpí na Skokanových ústech.

„Jak jsme před odjezdem slíbili, vydali jsme se na zpáteční cestu hned, jakmile se na obloze ukázal měsíční srpek. Ani nás nenapadlo déle se zdržovat, neboť na kupeckém ostrohu nebylo bezpečno. Stráže byly rozestaveny na okolních vrších, strážné lodice pojížděly řekou. Kupci se obávali přepadení. Zle se jim nyní obchoduje. Cizí zástupy jako podrážděné vosy se rojí z hlubokých poledních a západních lesů, jejich bojovníci mají ostré meče a nabroušené oštěpy. Kupci na hradišti se jim nepoddali výkupem, a proto je válka mezi nimi a cizím národem.“

Celý ten národ prý zdaleka přitáhl přes vysoké hory a nekonečné lesy a bezpočtu jest jeho bojovníků, kterým po smrti nasypává z hlíny a kamení vysoké mohyly...“

Zvěst o cizím národě ohromila Skokanovy posluchače. Blíží se nebezpečí! Snad zde budou pohubeni cizí přesilou nebo zahrnutí

ze své osady, aby pak v nuzotě hledali někde pochybné pohostinné přístřeší na území jiných rodů...

Skokan dále vypravoval, jak kupci zajali kdesi v lese jednoho z nepřátelských vůdců, Šerého vlka, a mladého bojovníka, syna Lesního hada. Za to se početná nepřátelská tlupa vypravila proti kupcům, vysvobodit zajaté a vyvrátit hradiště. Útočníci byli dobře ozbrojeni a valili se s hlukem a křikem lesem. Když přišli blízko k hradišti, co by prakem dohodil, zastavili se. Starší z nich se radili, kterak se zmocnit pevného hradiště, mladší zapálili ohně a skákali kolem nich. Skokan a jeho druzi stáli po boku kupců na vršku, za ochranným plotem.

Druhého dne se nejstatečnější z nepřátel přiblížili po kopci až k samému hradišti, ukrývajíce se dovedně za kameny a křovinami a v dolících. Kupci na ně zavolali:

„Přicházíte k nám u ohně pojísti? Máme být přáteli?“

Útočníci odpovídali:

„Ne, ne, ne!“ a hrozebně mávali zbraněmi.

„Neučiníme smír, aby byl osvobozen Šerý vlk?“

„Ne, ne!“

„My ho zabijeme!“ křičeli kupci.

„Zabte, on je nám nic! My máme již nového sachema!“

„Neučiníte mír, aby byl osvobozen syn Lesního hada?“

„Ne, ne! Lesní had má mnoho synů; my nechceme nic než bojovat! Kdybyste nebyli zalezli jako kavky na skalní hradiště, byli bychom vás honili po všech lesích.“

„Zastavte nepřátelství, budete litovat!“

„Hú, jen pojd'te, skočte mezi nás! Hú, hú! Jsme pohotově. Hú, hú.“

Útočníci skákají po svahu, vybíhají nahoru, dupají, křičí a chlubí se silou, bušíce do stromů palicemi a sekyrami. Přibíhá jich více a více. I méně stateční přibíhají až blízko k příkopu a volají posměšky. Nicméně k bitvě nedochází. Útočníci se neodvažují na pevné hradiště.

Kupci se obávali dlouhého obležení. Zavolali proto opět:

„Proč proti nám bojujete?“

„Vydejte nám hradiště! Myslíme s vámi dobře!“

„Jako vlk s ovci! Cizinci jste!“

„Vyhladíme vás, nebo byste nás pořád sužovali! Zde na tomto území založíme své osady.“

„Nebudeme vás sužovat, chceme s vámi žít jako s bratry.“

„Proč tedy držíte Šerého vlka a syna Lesního hada?“

„Nedržíme! Pohled'te, už jdou k vám!“

Vskutku, otvírá se skulina v hradebním plotě a Šerý vlk vychází s mladým bojovníkem na svobodu.

Tábor útočníků propuká ve vítězný jásot. Vítají propuštěné zajatce do svého středu a uchylují se pak všichni nazpět do hloubi lesů.

Kupci si oddechli. Avšak nebezpečí, že útok bude opakován, trvá dále.

Této přestávky v boji použili vyslanci z osady na Vlachovce, aby vyklouzli z hradiště. Měchy s nakoupeným zbožím složili do lodic a na prám a bystrým proudem se vraceli nazpět k pražskému domovu.

Zpáteční cestu líčil výmluvný Skokan takto:

„Jeli jsme prvý den po řece. Náš prám byl obtížen a my na lodicích jsme pro něj hledali v řece cestu, aby nenarazil na skryté balvany, vyvrácené kmeny a mělčiny. Slunce stálo nejvýše, když jsme uslyšeli za sebou křik. Z pobřeží k nám doléhalo volání, houkání a výkřiky.“

Lekli jsme se, že nás snad cizí bojovníci zpozorovali a že nás pronásledují. Připravili jsme se k odporu. To víte, že bojovník z našeho rodu se nedá jen tak lehce přemoci.

Za chvíli jsme spatřili hrozný výjev. Po břehu prchají kupci, jak kdo mohl, některý se zbraní, jiný beze zbraně, některý se šperky v náručí, jiný s ženami a dětmi. Za nimi pak jako psi za zajícem se ženou cizí bojovníci po obou březích. I nahoře na vrších je bylo vidět.

Kus cesty za námi skočil někdo z prchajících kupců do vody a plaval přes řeku. Doplavал skutečně až na druhou stranu, ale jak chtěl vystoupit na břeh, skácel se najednou zpět do vody a byl unášen proudem k nám. V tom okamžiku narazil náš vor na skaliska ve vodě, uvázl na nich a začal se otáčet – nedávali jsme totiž právě pozor na cestu. Skočil jsem tuhle s mladým Vlkem do vody a tlačili jsme vor na hlubší vodu. Uvážneme-li tu nadobro, jsme ztraceni. Cizí bojovníci nás neušetří. Všemi silami jsme prám odstrkávali, aby se hnul, a podařilo se nám to. V tu chvíli k nám proud přinesl také nešťastníka, jenž se prve skácel do vody. Několik rozmáchnutí a byl jsem u něho. Rychle jsem jej přitáhl za nohu k prámu a tam mi Vlk pomohl nahoru. Teď teprv jsem viděl, že jsme vylovili mladou dívku raněnou šípem do prsou.“

„Ej – áh!“ podivovali se posluchači.

„Ale již tu byli na blízkém břehu cizí bojovníci a chystali se s výhružným křikem na nás. Dva šípy se zabodly do voru. Nevím, jak bychom se byli ubránili, kdyby byli naši nepřátelé mohli po břehu sledovat naši plavbu. Skalnaté pobřeží je však donutilo přelézt vysokou překážku a zatím jsme se dostali značně kupředu. Ale opět nás doháněli. Napjali jsme síly a odstrkávali jsme se zuřivě, div nám tyče nepraskly. Těžký vor se však nedal mnoho popohnat a jen obtížně se dal řídit mezi skalisky vyčnívajícími z vody. Povídali jsme si:

„Skočme do loděk a zachraňme se sami!“

Já jsem pohlédl na zboží naložené na prámu a řekl jsem svým druhům:

„Jděte sami, Skokan se s hanbou nevrátí!“

Vlk, Skalník, Zajíc, Běhoun i Štír mě přemlouvali, ale když jsem znovu odmítl prchnout před stíhači, sedli do obou lehkých lodic, odvázáli je od voru a rychle veslovali pryč. Zůstal jsem na prámu sám s raněnou dívkou. Chtěl jsem shodit těžký žulový balvan do vody, ale už se zase přiblížili stíhači a já raději obrátil všechno úsilí k řízení prámu, abych se s ním dostal doprostřed řeky. Nešlo mi

to. Proud mě zanášel kolem tiché zátočiny k mohutnému skalnímu výběžku, jenž zahrazoval půl řeky.

Druzi byli již daleko, už jsem je za skaliskem ani neviděl. Moji stíhači s jásotem běželi teď po nízkém břehu napřed. Viděl jsem, že mi chtějí nadběhnout a zachytit u skaliska prám. Smekl jsem se a uhodil se do hlavy o klády, až se mi zatmělo v očích. Rychle jsem vyskočil a znovu jsem řídil prám do většího proudu. Už zbýval jen malý kousek k nebezpečné skále. Ale moji stíhatelé byli také blízko. Musili se však prodírat trním a tím se trochu opozdili.

Sláva, už jsem byl u skaliska!

Nepřátelé se hnali po dolním výběžku ke mně.

Teď byl rozhodný okamžik.

Duchové, pomozte!

A hle! Duchové mi pomohli. Prám se rozjížděl rychleji a rychleji, mžiknutím objel skalní výběžek, na jehož konec nepřátelé hned potom doběhli a udiveně za mnou hleděli. Jeli jsme velice rychle. Proud hučel mezi skalinami, vlny šplouchaly až na mne, ale – jelo se rychle. Kdežpak zůstali pozadu moji pronásledovatelé! Ujel jsem jim daleko napřed.

Vesele jsem teď řídil prám. Nepocítoval jsem ani strach, že se prám v divoké plavbě rozbije o skály postříkané pěnou. Ještě jsem vyhazoval kusem dřeva za sebou vodu do výše, aby nepřátelé viděli, jestliže to mohli ještě zahlédnout, že jimi opovrhují.

Rachot tříštícího se proudu, šumění vln a hučení peřejí vzrůstaly se více a více, ale i prám letěl rychleji a rychleji. Radost mi vstoupila do srdce a necítil jsem bázeň v nebezpečné plavbě.“

„Duchové vedli tvůj vor nebezpečnými místy!“ vážně podotkl kněz.

„Šťastně jsem projel dravými proudy, ale ještě jsem nebyl v bezpečí. Za chvíli se objevily druhé peřeje, ještě dravější. Tu by se byl prám málem rozbil o skalisko, ale podařilo se mi zahrnout jeho směr tyčí tak, že se stočil do tišiny, tam však uvázl mezi skalinami a já jsem nemohl pohnout prámem ani sem, ani tam.

Vyskočil jsem na skalisko a mělkou vodou jsem se dostal na břeh. Z výšiny pak jsem se rozhlížel, uvidím-li ještě své pronásledovatele. Ale nikde po nich nebylo ani památky. Zato jsem uslyšel známé hlasy. Soudruzi, nedaleko skrytí, volali na mne rodovým heslem.

Běžel jsem k nim a oni mi vypravovali, že pátrali právě po osudu mém i prámu, aby mohli donést zvěst domů.

Pomohli mi vyprostit prám ze skalní soutěsky na volný proud a jeli jsme pak zase všichni až do večera bez nehody. Zase jsme projeli všemi proudy, přistáli jsme u břehu a odpočinuli jsme si. Stíhatelů jsme se již nebáli. Nedohoní nás a v noci nás ani nemohou pronásledovat po tak nebezpečně skalnatém břehu. Druhého dne i dneska jsme nezažili již žádnou příhodu, ačkoliv byla plavba ještě místy značně nebezpečná – však je znáte, ošemetné prahy! Když si moje Naja odpočinula a něco pojedla, pověděla nám, jak se jmenuje, ale její řeči mnoho nerozumím. Jen tolik jsem poznal, že její rod je z onoho nepřátelského národa na poledni a že byla jednou v lese vyčíhána lupičem, omráčena a zavlčena do křoví. Jakmile se tam zotavila a mohla následovat lupiče na vlastních nohou, byla odvedena daleko a dostala se až na kupecké hradiště. Když teď nepřátelé dobyli kupeckého sídla a hnali kupce podle Vltavy, chtěla uprchnout k svým na druhém břehu řeky. Ale ti ji nepoznali, a těžce ji zranili šípem.

Krásná moje Naja trpí velikou bolestí. Žádám tě, mocný šamane náš, vypros jí u duchů brzké pozdravení a kouzelnými léky jí ránu zahoj. Dám tobě všechn svůj podíl z naší bohaté výpravy. Najo, pohleď na mne! Hle, jsi ode dneška mou ženou!“

Pochvalné mručení zástupu schvalovalo řeč Skokanovu; bylť statečný mladík v rodě oblíben.

„Staň se podle přání tvého!“ řekl kněz. „Poprosím duchy a vyléčím tvou Naju. Milerád přijímám tvůj podíl, neboť duchové tě za to zdarem odmění. Ale přinášíš nám bouřlivé zvěsti. Bude třeba připravit se na nebezpečí. Polední mračno strojí blesky a přívaly a naše slabá ruka příval ten nezastaví. Běda, dáme-li se překvapit!“

Oheň dohořívá. Vysoká hromada popela slabě kouří. Několik nedo-
hořelých dřev svítí v šeru.

Shromážděný zástup rodu kobylického se rozešel, když kněz
rozdělil bronzové jehlice, kroužky a náramky, každému podle jeho
přičinění a zásluh.

Děvčata přijímala nadšeně bronzové šperky a honosivě se jimi
chlubila družkám, které takové ozdoby získaly dříve. Dívky, na
něž se ani dnes nedostalo, projevovaly pláčem žalost; marně je
starší ženy utěšovaly nadějí napodruhé. Ale rod je chudý, má málo
dobytka, málo úlovku, málo tkanin – i nemůže dát svým členům
dostatek vzácného kovu. Jen jednou do roka kupují bronz od ko-
lemjdoucích kupců. Tentokrát bylo nutno opatřit i sůl; proto byla
výprava vyslána vzhůru proti vodě, až ke kupeckému tržišti...

Psi vyjí na měsíc. Kráva v ohradě zabučela a zas jen hvězdy tiše
svítí.

„Přilož!“ křikl starý Vlk a Šípek hned přinesl novou náruč chrastí.
U ohně zbylo ještě několik mužů a hochů. Leží na zemi, dívají se na
hvězdy a poslouchají nové zajímavé podrobnosti z výpravy.

„A nad mrtvým nasypávají velikou hromadu kamení a hlíny – jak
směšné!“

„Jako když mraveniště rozhrneš, tolik se jich hemží po lesích tam
na poledni. Jednoho zabiješ, noví dva se postaví na jeho místo...“

„Oči vyvalují, že zkameníš, když se na tebe kouknou, ani bránit
se nemůžeš...“

„A jedí malé děti – proto jsou tak silní.“

„A duchové jim pomáhají v boji a přinášejí jim břitké meče...“

Tak vypravovali účastníci výpravy podle toho, co sami cestou
zaslechli o cizím, nepřátelském národě na jihu Čech.

„A rád bych věděl, kde se jich tolik vezme? Odkud přicházejí?“
divil se jednooký Sysel, podle jehož přesvědčení byly střední Čechy
jedinou zemí na světě.

„Já vím, jak se tu vzali!“ rozumoval Zajíc. „Veliký duch měl je zavřeny v měchu, z něhož čas od času vypouští cizí tlupy do našich lesů. Ale jednou si opatřili zavření nepřátelé bronzový meč, prosekali do měchu díru a vyběhli do lesa...“

„V běžích je tvá síla, Zajíci, ne v hlavě!“ vpadl do výkladu Štír.

„Nemysli, že jsem vráně z ocasu vypadl!“ hájil se Zajíc.

„Aniž já strace!“ odsekl Štír. „Ty také všemu věříš, co ti stará Osika nakváká...“

„Ne Osika – šaman sám mi to pověděl!“ odpíral Zajíc.

„Plivni mu do tváře! Lže jako všichni – čarovat umí, ale pravdu povědět, to ne!“ rozhorloval se rouhavě Štír, jemuž šaman nedávno vzal ženu. „Dobře kněží pravdu vědí, ale nám ji nepovědí; náš jako ten na druhé straně, za vodou, všichni jsou stejní! Kdo jaktěživ slyšel, aby Veliký duch choval zástup lidí v měchu jako sušené kořínky? Já ti povím, kde je měl – ve veliké jeskyni, zavalené kamenem, a odtamtud mu teď utekli!“

„Ale v jeskyni má Veliký duch spoutané větry!“ dovolil si vykřiknout malý Šípek, ale už prchá za houští, neboť rozezlený Štír popadl ohořelý klacek a mrštil jím po něm. I ostatní zle hubují na hochy, jenž se bez dovolení opovažuje vmísit do rozhovoru dospělých mužů.

„Proč jen Veliký duch stvořil cizí národ? Vždyť my sami bychom mu dostačili?“ rozumuje Sysel.

„Věř, milý Sysle,“ pravil starý Vlk, „že je ani Veliký duch nestvořil. Nejsou to ani lidé jako my, jsou to potomci lesní zvěře.“

A vypravoval o tom, jak dvanáct rodů jejich kmene se rozešlo, když již pastviny nestačily pro stáda všech, a jejich rod se usadil zde nad Velikou řekou.

„Náš rod měl četná stáda, rozsáhlé pastviny až za Ládví a mužů silných pětkrát mé prsty obou rukou a ještě víc. Teď ovšem Veliký duch na rod sesílá zlé nemoci a mnoho statečných lovců pohynulo. Šamanovi se jistě podaří zastavit zlobu nemoci a usmíří Velikého ducha. Rod bude zase mocný...“

Šípek zatím potichu vylezl na blízký strom, a sedě nepozorován na větvi, pozorně naslouchal vyprávění. Nikdo ani nehlesl. Netopýři poletovali zcela blízko, i kolem hlav jednotlivých posluchačů. Svítivá hvězda přeletěla kus oblohy. Dobytek v ohradě dupe – snad obcházejí vlci...

„Jistě je to tak,“ přerušil Sysel vážné ticho. „Cizí vetřelci poledních lesů jsou zplozenci zlých duchů a zvíře...“

„Jestli je Veliký duch zvlášť ze svých slin nestvořil...“

Pronikavé štěkání psů se rozlehlo tišinou.

Šípek sjel ze stromu a s pokřikem: „Medvěd, medvěd!“ utíká k dobytčí ohradě.

Všichni muži rázem vyskočili a s klacky a kamením běží k blízké ohradě.

Ztratili se ve tmě. Jen jejich volání se daleko rozléhá.

Mračno od severu

Ráno běželo několik děvčat z Vlachovky dolů k jezírku.

Žabka rozčileně vypravovala:

„Ani jsem už neusnula, jak jsem se vyděsila. Když muži křičeli a hnali medvěda, probudila jsem se a koukám, co se děje. Najednou hup – hup – hup! přede mnou se potácí medvěd! Zaječela jsem, Kolčavka se probudila – spala vedle mě – a skočila do naší chaty schovat se. Já jsem hodila medvědovi vlčinu, jíž jsem byla přikryta. Očmuhával ji, ale už tu byli psi a medvěd se hnal do houštin. Pak jsem ho dál potmě neviděla...“

„Ale – hihhi!“ vypravovala dále Kolčavka, „když jsi se potom šla za mnou podívat – hihhi! – praštila jsem tě polínkem – hihhi! Myslila jsem, že to na mě leze medvěd!“

„Jen se směj, Kolčavko, však na tebe také došlo! Povím vám to, sestry,“ pravila Žabka.

„Nic neříkej!“ ozvala se Kolčavka.

„Řekni nám to, Žabko, řekni!“ chtěla teď zvědavá děvčata.

„Tak se podívejte, jak vypadá! Měli jsme u nás v chatě pod listím starou mísu medových voštin lesních včel. A Kolčavka, jak skočila do chaty, rovnou do mísy...! To to křáplo!“

Teď se smála Žabka i děvčata, když pohlédla na nahou Kolčavku, která měla skutečně nohy i paže pokryty vrstvou uschlého bláta. Kolčavka se marně střípkem pokoušela seškrábat lepkavé škraloupy s těla. Notně se poškrábala, a děvčata se teď v kruhu kolem ní smějí, až si na zem sedají.

„Atši, atši!“ křičí Kolčavka a znovu se rozběhla dolů k jezírku a hned do vody. Ve spěchu se ani nepožehнала.

Ostatní děvčata se dříve zhlízejí ve vodním zrcadle. Skoro všechna mají na hrdlech skrovné ozdůbky, zavěšené na řemíncích. Nejvíc se okukují děvčata s novými náramky na rukou.

„To je krása! – Ach – och!“

Dívky se prohýbají nad vodou, spínají a rozpínají paže a těší se z bronzových ozdob. Je to, jako kdyby sbor osmahlýých víl tančil u jezírka.

Malé holčičce se také zachtělo bronzového, krásně lesklého zlatožlutého náramku. Žadonila na děvčatech, aby jí dala šperk.

Žabka jí konečně řekla:

„Ticho, Pulče! Dostaneš bronz, až nám vyroste jako tam v rodě za vodou...“

Děvčátko konečně ztichlo. Za chvíli se ptalo:

„Jak to udělali?“

Žabka vypravovala:

„Stará Osika slyšela u své babičky, která byla z rodu medvědího, že když jim tam kupci přivezli poprvé bronzové náramky, kroužky a jehlice, zasázeli si je do země, aby vyrostly, doufajíce v hojnou žeň.“

Pulec, maje prstíček v ústech, koukal vážně na Žabku, která odběhla zase do dívčího reje. Jen za ní vlály její rozpuštěné vlasy.

Mrštná dívka natrhala několik štětek a pročešávala jimi svou černou hřívu.

Dívky naskákaly do vody a jejich křik se rozléhal celým údolím. Do ranní koupele přiběhlo i několik hochů a teď byla skotačina ještě větší. Také malí caparti se přibatolili z vrchu a pletou se mezi koupající.

Nastává zase krásný teplý den. Rosa se třpytí blýskavými kapičkami na vonící trávě a svěžích křovinách. Ptáci jásají svou ranní píseň.

Několik mužů schází se silnými klacky dolů z osady. Uprostřed svahu se zastavili. Odtud sbíhá stráž mírněji do vltavské kotliny. Tam leží od včerejška veliký žulový balvan. Bude to perná práce, nežli jej dostanou nahoru. Ale muži jsou silní a neustoupí, dokud svůj těžký úkol nesplní.

„Bude to krásný mlýn z toho balvanu!“ libují si muži.

„Kluci! – Klú-cíí!“ křičí Šípek na chlapce v jezírku a sám první utíká dívat se, jak budou muži tahat kámen do kopce.

Nahoře v osadě je také živo. Ženy mají plné ruce práce. O vše se musí starat. Muži jen hodí ulovenou kořist ženám k další přípravě a sami leží na břiše a dívají se na vltavskou kotlinu a na skupinu mužů hmoždících se s balvanem.

Dva starší muži jsou zaměstnáni uřezáváním vlasů a vousů pazourkovými nožíky. Dost bolesti přitom vystáli, než se jim to dílo jakžtakž povedlo.

Skokan se připravuje na cestu s poselstvím k hlavnímu rodu pod Řivnáčem. Ustanovil jej k tomu kněz, neboť i tam nejlépe bude moci vylíčit nebezpečí, které očekává všechny rody bydlicí níže na řece.

„Půjdeš po hřebenu přímo k západu, přepluješ řeku a úžlabinou na druhé straně budeš sledovat potok – –“

„Vím, vím, šamane! Neměj starosti, dojdou dobře,“ honosil se Skokan.

„Do večera budeš na místě a vyřídíš hned, že na nás táhne veliké nepřátelské mračno. Ať povědí co dělat, zdali výše do lesů popojít,

nebo při řece zůstat a bránit zděděné pastviny. A teď rozvaž nohy! Zítra kvečeru tě čekáme zpět...“

Skokan si připjal kožešinu a kožený pytlíček se zásobou potravy a do ruky vzal pádný mlat. Šel se ještě rozloučit se starou Osikou i s mladou svou ženou.

Pohládl Naju a řekl jí:

„Nikam nechod', skřivánku, jsi ještě slabá!“

Naja, jako by mu rozuměla, přikyvovala hlavou a usmívala se. Odpočinek ji znamenitě osvěžil a rána pod obkladem listů jitrocelových a jiných již nebolí.

„Necht' dobří duchové vedou tvé kroky, aby ses bez nehody vrátil!“ volá stará Osika.

Bujarý Skokan vykřikl pozdrav Velikému duchu, prošel brankou v plotě, přeskočil příkop a míhal se mezi křovinami.

Stará Osika hleděla za ním, a když už nic neviděla, kývla na černo-
okou Naju, aby hezky ležela, a sama šla k dobytčí ohradě pomáhat dojit.

Uběhly již dva dny, a mladý posel se nevrátil.

Na Vlachovce přibyla nová chatrč – stan. Stará Osika a Naja vystavěly obydlí, aby měl Skokan připravenou vlastní domácnost po svém návratu. Obě ženy nanosily hromadu větví, ne silných a asi dva metry dlouhých. Zastrkaly větve v kruhu do země a hořejší konce svázaly. Když tuto vazbu pokryly rohožemi ze sítí, byla letní chatrč v hlavních částech hotova. Jediný otvor, veliký, co by člověk mohl prolézt, vede ze stanu ven a může se zahrazovat zevnitř rohoží, takže obyvatelé chatrče jsou od světa docela odloučení.

Jak chudý je zevnějšek chaty, tak skrovný je i vnitřek. Uprostřed je v zemi prohlubeň – ohniště. Stranou visí na holích, položených přes vidlici, ovčí a kozí kožešiny. Při krajích stanu stojí několik hrnců a mis. To je všechno vnitřní zařízení.

Chata byla hotova. Naja sedí před vchodem a zírá do dálky. Marně čeká svého muže.

Uběhl třetí – čtvrtý den, a Skokan nikde. Osada na Vlachovce je v úzkostech o mladého muže. Jeho ztráta by znamenala pro malý rod citelné oslabení.

Teprve šestého dne kvečeru se oželený již posel vrátil. Došel unaven, nesmírně zemdlen a hladov.

Popadl kus opečeného masa, několik soust polkl a klesl na zem.

„Dobře jsem pořídil – nemusíme se již bát poledního mračna...“

To pověděv usnul. Spal celou noc.

Všechn rod se seběhl kolem Skokana. Lomcoval jím, ale neprobudil se.

Teprve druhého dne v poledne si protřel oči, rozhlédl se kolem a vesele vykřikl.

„Holiá! – Jíst, jíst! – A poslouchajte, co vám budu vypravovat!“

Nemusil volat dvakrát. Hned byli všichni kolem něho. Šípek před sedícím Skokanem tancuje a mává jeho mlatem. Našel jej nedaleko před osadou. Skokan jej ztratil, když se zemdlen vracel domů.

Stará Osika přinesla synovi hrnec teplého mléka a chléb, který měla Naja pro Skokana už několik dní připravený. Sama jej ze zbytku mouky vodou zadělala a jako placku upekla na horkém kameni.

Šaman přišel vážně, prostřel si kožešinu naproti Skokanovi, a dobrořečiv příznivým duchům, usedl.

„Ajta, už jste kámen vynesli?“ divil se Skokan, když spatřil opodál dvě ženy, jak drtí zrní na velikánském žulovém mlýnku.

„Nejen vynesli, milý Skokane, ale jak vidíš, i pěkně dokola otloukli a uhladili, takže včera již na něm ženy začaly mlít!“ odpověděl starý Vlk.

Všichni si pochvalovali krásný a veliký kámen, jenž se stal pýchou kobyliského rodu. Žádný rod v celém okolí nemůže se pochlubit tak znamenitým mlýnkem...

„Nuž, vypravuj, Skokane,“ pobízeli šaman. „Chceme slyšet o tvé cestě!“

Skokan se ještě znovu napil chutného mléka a již vypravuje příběhy svého poselství:

„Šel jsem nejprve naší stezkou tudy na západ, ale pak jsem zahnul lesem na sever. Přešel jsem tři kopce a tři údolí, a když jsem přešel čtvrtý kopec do čtvrtého údolí, dal jsem se jím vést dolů k Veliké řece. Přeplov jsem ji a pak jsem na břehu odpočíval a jedl. Právě v tom místě vtéká do řeky potok. Šel jsem pak podél tohoto potoka tichým údolím, až se slunce chýlilo už k západu.

Najednou vyskočí z houštiny strážný, dlouhý jako borovice, a oboří se na mne. Co prý tam, cizí, hledám, zdali jsem na lovu v jejich obvodu nebo zda chci ukrást dobytče.

Nelekl jsem se toho chlapíka; vykřikl jsem heslo našeho ctného rodu a povídám, že jdu s poselstvím.

„Veliký duch s rodem naším i vaším!“ odpověděl velikán a přátelsky mě vedl do osady při potoku pod skalnatým hřebenem, který ponechává potoku jen cestu úzkou roklí.

To je vskutku četný bohatý rod! Chýše za chýší a co dobytka mají! Deset a deset krav jsem za chvíli napočítal. A jejich bohatství je nesmírné! Každý má překrásné bronzové skvosty, náramky, kroužky, jehlice. Aby jehlice neztráceli, mají na nich ouška, aby si je mohli přivázat...

Zavedli mě k náčelníkovi. Je pořád ještě silný a statný, ale šediví už. Seděl za šamanem pod poradním stromem na hromadě kožešin...“

„Há-hej!“ Naja prorazila kruh posluchačů a s výkřikem padla Skokanovi kolem krku.

Skokan pohladil ženu a ukázal jí, aby si sedla opodál, jak káže mrav. Ale Naja nedbala jeho posuňků, přitulila se mu za záda a schoulena tiše seděla.

Skokan vida, že rod proti tomu nic nenamítá, vyprávěl dále.

Byl nadšen velikostí a bohatstvím slavného rodu únětického, jenž za paměti dědů sídlil dříve na vysokém Řivnáči nad Vltavou. Pověděl, s jakým zájmem vyslechli jeho zprávu o nepřátelském mračnu na polední straně a jak všichni volali po společné obraně proti tak hroznému nepříteli.

„Bylo hned usneseno, aby poslové sezvali všechny vůkolní rody k poradě. Kde by bylo jaké nepřátelství, má být okamžitě zastaveno. Bude potřeba všech do obranného houfu.

Dali mi dobře najíst a už jsme se chystali spát, když stráže přivedly ještě jednoho posla, běhouna, a hádejte odkud? Ze slavného rodu hory nad slaným pramenem... Přinesl překvapující novinu, že totiž i od půlnoci táhne černé mračno, bouři i blesky rodící, že se po Labi valí k nám záplava... Rod od slaného pramene rozeslal již na všechny strany posly svolávat branné muže. Ráno pak půjde posel, kterého vyslali přátelští kupci z dalekého Hradu nad Labem ke slanému prameni, a povede celý zástup na pomoc k Hradu.

Kam teď dříve? K poledni nebo k půlnoci? Mračno na poledni, mračno na půlnoci!

Náčelník rozhodl, aby se nejdříve odrazilo mračno na severu, a pak že se vrátíme na jih. Třikrát deset mužů se ozbrojilo mlaty, luky a oštěpy a ještě ten večer vytáhlo s poslem od slaného pramene.

Přidal jsem se k nim, neboť na zdaru této výpravy záleží i obrana proti jihu. Abych se mohl vrátit domů s bezpečnou zprávou, rozhodl jsem se zúčastnit se všeho také.

A tak jsme šli hlubokou nocí, přes vrchy a doly, lesy a mokřinami. Když se rozednívalo, dorazil náš zástup k hoře nad slaným pramenem. Tam se sešel již veliký počet ozbrojených mužů ode všech rodů z blízka i daleka. Trochu jsme si odpočinuli a po východu slunce jsme vytáhli na sever. Vedl nás kupecký posel z Hradu nad Labem. Ustavičně nás pobízel, abychom spěchali. Ale cesta byla špatná a rychlé chůzi vadilo mnoho podrostu. V poledne jsme přebrodili znamenitou řeku od západu přitékající a chvíli jsme spali. Pak zase na pochod. Pozdě odpoledne jsme přišli k velikánské řece, kterou jmenovali Labe. Je prý to táž řeka, co teče den cesty od nás za Ládvíem...”

„Nevěř tomu, Skokane!“ vpadl mu do vyprávění starý Vlk. „Točili jste se pořád okolo naší Veliké řeky!“

Nevrlé mručení umlčelo Vlkovy námitky a Skokan vyprávěl dále: „Myslím, že to jistě byla naše Veliká řeka, jež tady dole teče a na půlnoc se obrací. Přebrodili jsme nejprve mělké rameno k ostrovu a pak jsme přeplavali hlavní proud řeky. A než se slunce schovalo za vrchy, byli jsme v kupeckém Hradě. Ale já jsem, věřte, už nemohl ani na nohou stát. Lehl jsem si stranou, a nestaraje se o nic, spal jsem až do rána.

Ráno jsem viděl něco, co mě překvapilo. Nebylo boje s nepřítelem, naopak: konala se – slavnost smíření! Před hradními vraty stálo dvanáct mládenců a dvanáct panen a nesli skvostné dary od severního národa. Vedl je stařec, jenž vykládal, jak mi pak kupci řekli, že přicházejí v pokoji a v ničem nezamýšlejí ubližovat našim lidem. Žádají jen přátelské postoupení některých neobydlených končin, kde by mohli založit osadu a pást stádo. Za to slibují přátelství a přinášejí dary.

O této nabídce byla svolána hned veliká rada. I já jsem povstal a dlouho jsem mluvil k početnému zástupu. Vykládal jsem o nebezpečí na poledni a o nesnázi naší, když by na poledni i na půlnoci tlačil na nás nepřítel. Sotva bychom dvěma odolali.

Zdaliž tito nepřicházejí s pokojem? Přijměme dary a krví uzavřeme přátelství. Dosti tu místa pro nový lid přátelský.

Tím ztratíme nepřítel a zato v tísní získáme přítele. Necht' se nám zaváží pomocí proti nepříteli z jižních lesů a uzavřeme s nimi mír. Zachráníme své rody a v pokoji budeme vedle nich dále pást svá stáda!

Mnozí ze shromáždění, kteří znali naši řeč, přizvukovali mým slovům, ale vysoký jeden kupec vystoupil proti mně:

„Huj, otevřely se lesy a vlci vycházejí z peleší svých! Jejich vytí nás nepoleká. Ze skrýší vychází vichřice a od půlnoční strany zima. Nebojíme se vlčího vytí ani vichřice; u ohňů našich máme dosti tepla a mastné prsty si olizujeme. Huj, srazíme vlky na poli zeleném a kožešiny jejich budou se houpat na našich plotech...“

Odověděl jsem hned tomuto bojovnému řečníku:

„Slova tvoje ostrá jsou jak dýky bronzové, avšak pohled' na nebe a viz oblaky vyšší nežli ty! Pozor měj, abys – honě vlky – v bahno nezapadl ztracen a všechny své do záhuby neuvodil. Dobrá zbraň meč bronzový, ale někdy kýta medvědí a mísa medu více vykoná!“

Má řeč našla sluchu u přítomných, a tak i sjednáno bylo podle nich. Mír a přátelství byly uzavřeny s hrozivým severním mračnem a jeho pomoc zajištěna proti útokům jižních zálesáků.

Veselí pak slaveno bylo veliké na kupeckém Hradě. Radost hlahlila nad Labem.

Nás pak, hosty, pohostili,
nakrmili, napojili,
nadbytek nám masa dali,
slejškami nás častovali,
piva dali ječmenného,
pěňivého, šumivého.

Bylo jídel, pití bylo,
co si hrdlo uráčilo,
jídel plné mísy rudé,
pití plné džbery bílé,
bylo placek i k lámání,
bylo másla i k mazání,

bylo masa okouního,
bylo masa lososího;
zvěřina se pekla v ohni
a na rožni losí kýty.
Nebylo tam v ničem nouze!...

Já však jsem si vzpomněl, že jsem již tři dny na cestě a že vy jistě čekáte na můj návrat; proto jsem se vydal na cestu domů, konce veselí

nedočkav. Přijmout jsem ovšem musel některé dary jako odměnu za své poselství. Pro slávu rodu našeho navlekl jsem si na krk tuto šňůrku s drahocenným mořským jantarem a na prst tento zlatý drátek... A mnoho mi ještě děkovali, jako bych něco zvláštního byl dokázal.“

Při těchto slovech Skokan položil před šamana šňůrku s jantarem i zlatý prsten, jež prve z míšku vytáhl, a pravil: „Ne mně, ale mému rodu tato pocta!“

„Ponech si, Skokane, dary ty,“ řekl šaman, „a nos je s hrdostí, neboť zasloužil sis jich dobře. Veliký příval jsi odvrátil od rodů našich.“

Skokan se tedy ozdobil skvosty a ukázal se všemu rodu. Pochvalné hučení zaznělo táborem. Všichni si zhluboka oddechli, všem se vyjasnily oči. Statečný mladík zažehnal v nich svou zprávou těžké obavy z hrozícího nepřátelského nájezdu.

Skokanovi zalichotilo uznání, jehož se mu ve shromáždění dostalo, ale nedal na sobě nic znát. Klidně usedal vedle své Naji.

„Až někdy jindy vám ještě povím, jak jsem měl obtížnou zpáteční cestu.“

„Jen nám to ještě pověz, statečný Skokane,“ pravil šaman, „rádi budeme poslouchat.“

„Vypravuj, vypravuj!“ žadonili všichni.

„Už jsem přeplaval nazpět Labe,“ vypravoval Skokan tedy dále, „a myslil jsem, že zdárně dokonám svoji pouť, když v jakýchsi mokřinách překročil jsem bludník – a také jsem opravdu zabloudil. Já přece dovedu podle slunce, podle mechu, podle stromů držet směr! Ale to jsem přišel najednou na rozdupané místo, kde byl hubený trávník a mech rozhrabaný, takže černá země vyhlížela...“

„To bylo od vlků rozhrabáno!“ vykřikl Štír, „oni tak za noci rozhrabují půdu zadníma nohama jako psi...“

Šaman přísným pohledem utišil Štíra za přerušení vypravěčovy řeči.

„Ano, postřehl jsem časem zápach divočiny,“ vypravoval dále Skokan, „a dal jsem se do běhu, abych se vyhnul nemilému setkání s vlky.“

Byl jsem sám a chtěl jsem své poselství dobře donést. Proto jsem se nechtěl zdržovat pohríváním s vlky. Nebál jsem se jich, vždyť zima ještě nepřichází a vlci teď nejsou hladoví. Najednou jsem zaslechl podivný tepot, kterým se vlci, a to hlavně mladí, zdáli ohlašují. Poznal jsem, že vlčí smečka není daleko a že snad již běží po mé stopě. Zastavil jsem se, abych si oddechl a vypátral nebezpečí. Vlci zpočátku vždycky bojácně kroužívají okolo, nežli se odváží útočit, i nevěděl jsem, odkud na mne vyrazí. Počalo se již stmívat.

V houštinách opodál zapraskaly suché větvice a sem tam přeběhl vlk. Připravil jsem si mlat. Najednou zezadu vyrazil na mne starý vlčák, ale zas uskočil. Byl to vůdce smečky, neboť po něm přiskakovali ke mně i mladí vlčkové. Nemusil jsem po nich ani bít, sami vždy uskakovali pryč a na dosah mlátu ani nepřišli. Viděl jsem, že se jen baví hrou, ale že nejsou divocí, jako bývají v zimě. Když jsem myslil, že se už dost proskákali, vyčíhal jsem chvilku, kdy po mně jen pokukovali z křovin, a poodešel jsem několik kroků myslé, že mě již nechají s pokojem. Ale všichni hned vyrazili z úkrytů a obstoupili mě, ceníce zuby. Starý vlčák je podněcoval, aby vytrvali v útocích. Musil jsem se již i mlatem ohánět, abych nejdrzejší zahnal. Jenže žádný z vlků se neodvážil tak blízko ke mně, abych jej zasáhl.

Zatím se tmělo víc a více, i nevěděl jsem, jak vlkům ujít. Stál jsem bezradný jako ten, kdo hledá dobytek a došel již k poslednímu paloučku. Vlci měli se mnou patrně velikou zábavu – až se po zemi váleli a nohama vzhůru třepali. Nechtěli mne propustit ze zajetí.

Tu jsem se rozhodl. Vpadl jsem na smečku útokem já a rozehnal jsem je daleko od sebe. Nemeškaje vylezl jsem rychle na strom, a než se vlci sběhli, usadil jsem se pěkně mezi větvemi. Vlci dole skákali a vyli a jejich planoucí oči žíhaly zelenavě ze tmy, ale už jsem se o ně nestaral. Tu noc jsem přespal s otevřenýma očima na stromě. Ráno jsem mohl jít zase svou cestou – vlka jsem již nespátlil...”

„To tě ochránil Veliký duch, milý Skokane!“ pravil šaman.

„Bloudil jsem pak, až mi nějaký hoch, houby sbírající, ukázal cestu k naší Veliké řece. Podle ní jsem došel až domů...“

Skokan dopil mléko a řekl, aby ho teď nechali ještě dosyta vyspat...

Byly to noviny pro náš rod! Dnes se besedovalo hlučněji než kdy jindy. Úzkost přešla, všichni se radovali, že se Skokan vrátil a že přinesl tak dobré zprávy.

Severní mračno se proměnilo v mírné obláčky.

Vyjasnilo se.

V osadě na Vlachovce se připravovali k trhačce. Na skrovných záhoncích vlálo obilí. Žito bylo již zralé a i záhonky pšenice zažloutly. Bude se vytrhávat obilí, dobytek vydupe zrní z klasů a zase se namele mouky na chlebové placky. Však už dlouho jsou veškeré zásobnice prázdné!

Ale stala se nepředvídaná událost, která by byla málem osadu na Vlachovce o vše připravila. Přišla zcela neočekávaně, jako když zčistajasna zahřmí.

Ráno za východu slunce byla osada probuzena zuřivým křikem, lomozem a praskotem. A již několik chatrčí plane plamenem. Sem tam pobíhají cizí bojovníci a zbraněmi hrozí překvapeným obyvatelům.

Obrana není možná. Útočníci za chvíli sehnali všechn rod kobylišký na prostranství kolem táborového ohně. Nepřátelé se rozešli na několik skupin. Jedni hlídají zajaté, jiní loupí, kde je co cenného v chýších, ostatní šli zajmout dobytek. Pak se sešli opět všichni, aby měli soud nad zajatými.

Nepřátelský vůdce, Černý rys, šedivý, ale statný bojovník, udílí přísné rozkazy.

Starý kněz padá k nohám Rysovým a prosí za svůj lid.

Nepřátelský vůdce kopl šamana a zvolal domácími slovy, ale cizím přízvukem:

„Černý rys nezná smilování. Mstí starou křivdu. Běda vám!“

„Nepros ho, šamane!“ křikl Skokan a odtáhl ležícího kněze. Sám se postavil proti nepřátelskému náčelníku:

„Co my jsme učinili tobě a lidu tvému?“

Černý rys švihl svým bronzovým mečem:

„Nestačí všechny vaše bronzы, kožešiny a dobytčí stádo nahradit mi zabitou dceru! Všichni budete pykat! Neustanu, dokud nevyhledám všechny vaše rody!“

„My jsme ti dceru nezabili!“

„Vinni jste společně krví mé drahé Naje, nad kterou nebylo lasice hbitější, hvězdičky krásnější...“

„Jak to, Naje? – Kde jsi, Najo?“

Všichni se ohlížejí, kde je žena Skokanova.

„Najo – Najo!“

Skokan vyběhl z houfu a vrazil do své nedaleké chatrče. Vše vyloupeno a nikdo tam! Vrazil do chatrče své staré matky. Tu leží omráčená Osika na zemi a Naja jí omývá hlavu.

„Už zase dýchá!“ zvolala Naja, spatřivši svého milého muže.

„Najo, pojd' honem!“

Skokan popadl ženu za ruku a táhl ji na radní místo.

Uvedl ji doprostřed zástupu před nepřátelského vůdce.

Černý rys pronikavě pohlédl na ženu a zeptal se cizím jazykem:

„Jsi ty opravdu Naja, dcera Černého rysa?“

Sotvaže Naja zaslechla tento hlas, vykřikla překvapením, roztáhla paže a vrhla se v objetí přísného náčelníka.

Černý rys ji sevřel v náručí, ale hned ji zvolna položil na zem, neboť Naja pohnutím omdlela.

Šaman vyňal z váčku jakousi bobulku, a rozmačkav ji, natřel šťávu Naji pod nosem. Za chvíli Naja kýchl a otevřela oči.

Černý rys se nad ní sklonil, a nasliniv prst, stíral nečistotu z víčka Najina levého oka. Mezi černými brvami našel malé přirozené znamení.

„Tys moje Naja! Ty světlo mého života! Zde jsi – a živá, krásná! Jako měsíc oblakem se kryje, tak i tvé znaménko se pokrylo, ale teď mi pravdu zjevilo, žes dcera má jediná!“

Naja usedla a s úsměvem pohlížela na otce právě nalezeného. Tiše řekla:

„Tatínku, mně se zde líbí!“

„Holahó! – Slyšte všichni, co vám káže Černý rys! Rozestupte se, moji bojovníci, aby volně mohli odejít zdejší osadníci! Jejich zboží všechno jim bude navraceno, dobytek zažeňte zase do ohrady. Jen jedno tele porazte hned a kvapně přistrojte přátelské hody.“

Černý rys, uděliv rozkazy, poslouchá, co vše mu Naja vypravuje o svých příhodách.

Nářek v osadě na Vlachovce se změnil najednou v radostné veselí. Všichni obyvatelé obdrželi zase zpět uloupené věci.

Stará Osika se přibelhala k ohni a diví se náhlému obratu.

Při hodech prohlásil Černý rys slavnostně, že naleznuv dceru, vzdává se další pomsty a že nadále chce žít v pokoji. Pověděl, že jeho soukmenovci, budovatelé mohyl, tlačí se sice za ním po Veliké řece, ale že on se svými bojovníky najde někde nablízku vhodný chatár pro založení osady a usadí se zde, aby byl ochráncem ctného rodu na Vlachovce.

A tak se také stalo.

Černý rys si vyhledal území při Veliké řece, na jejím levém břehu, blízko nynějších Roztok, a tam založil osadu. Skutečně pak byl v těchto místech pravý břeh vltavský uchráněn dalších útoků mohylového lidu.

Osada na Vlachovce vyvázla z velkého nebezpečství.

Byla radostná trhačka. Veselé písně se rozléhají nad vltavské údolí.

Sluníčko září na jasné obloze.

Příchod Slovanů

Pravlastí slovanských kmenů bylo území od Moskvy až po Labe v Německu. Okolo roku 1200 před naším letopočtem počali Slované postupovat dvěma hlavními proudy do Čech. Kladskem z jedné strany a proti toku Labe ze strany druhé.

Tak se dostali v květu doby bronzové do severních Čech.

Na cestu do nové vlasti

„Zlo jsem spáchal, bratři moji, vinen jsem vinou velikou. Nemohu být vaším stařešinou, nemohu spravovat společný statek. Pro mou vinu trpěli byste všichni, vy muži pastýři, vy ženy hospodyně, vy děti robátka. Víím, co udělám; odejdu sám za hory lesnaté a vinu skryji v srdci svém. Vy v pokoji zůstaňte!“

„Ne tak, otče náš! Vinou ses provinil, muže jsi zabil z rodu sousedského. Avšak pohaněl tě prve a tys mu splatil hroznou ranou. Opustíš-li nás, krutě bude se mstít všechen jeho rod na nás. I bíti budou muže pastýře, zajímají ženy hospodyně a do otroctví odvlékají naše děti robátka. Půjdeš-li ty do nové země za hory lesnaté, i my půjdeme s tebou, stařešino náš! Ved' nás!“

„Mužobojstvo jsem učinil, celý rod jsem provinil. Odejdu a vinu od vás odejmu!“

„Nechceme tu sami žít. Ty jsi silný a chránil jsi nás dlouhá léta. Bez tebe, Čechu, budeme slabí. Naše ženy nebudou chodit do lesa, neboť nepřátelé budou číhat, aby je uloupili. Náš dobytek padne do jejich rukou. Smutná budou naše pastviska a písňně umlknou naotech našich dívek. Častokrát už jsi nám sliboval, že víš o zemi rozlehlé a že nás do ní zavedeš, až pokynou duchové předků. Málo již pastvin v této zemi, rod s rodem o ně bojuje. Což máme žít zde v strastech? S tebou půjdeme, hospodáři!“

„Nuž, slyšte mne, bratři moji, muži stateční, i ženy, které na rukou děti nosíte! Vezměte z dobytka svého nejlepší kusy, vyhledejte kožešiny medvědů i vlčí, kuní i veverčí, sneste tkaná roucha, která ženy vaše zhotovily, též všechny zbraně pojměte, i polních plodin vrchovaté nádoby! Podle Labe půjdeme, kudy chodí kupci. I své lodice naplníme a oba vory obtížíme statkem. Proti vodě naše cesta, za poledním sluncem.“

„Ved' nás, stařešino! Necht' naše oči spatří novou zemi! Po hojně zvěři toužíme! Vyhledej nám tučná pastviska pro veškerý dobytek!“

At' ženám len až po pás vzrůstá a děti necht' se stále po medu olizují.
Chceme do nové země!“

A učinili všichni podle stařešinových slov.

Obětovali předkům. Oběť byla libá rodovým duchům.

Stařešina se ještě jednou poklonil dědům, vzal jejich sošky a nesl je na plecích.

Naposled se všichni rozhlízejí po rodném kraji, loučí se s chata-
mi, poli i pastvinami. Jsou zamklí a smutní.

Vadne tráva a stromy se tiše sklánějí k zemi. To bolestí a smutkem.
Havrani nekrákají, kavky umlkly, straky nezaštěbetají. Po větvích
lezou jen datlové, ťukotem ukazují cestu k řece.

Avšak slavíci již ohlašují veselými písněmi světlo. Les se roze-
stupuje a před poutníky se jasně leskne veliké Labe. Ženy i děti
vstupují do lodic. Na dva veliké, ohrazené prámy jsou vehnány ovce
a prasata. Ostatní dobytek bude hnán po břehu.

Veslaři zasedli do lodic a namířili proti proudu mohutné řeky.
Někteří muži táhnou za dlouhé provazy vory, jiní vedou dobytek,
jiní nesou náklady, jiní se ohlížejí po lovecké kořisti.

Labe je povede do nového domova.

Vstup do Čech

Na hranicích nynější země České je Labe sevřeno z obou stran ská-
lami, že se jimi jen stěží prodírá.

Hledači cesty se zastavili. Viděli, že nebude možno převést do-
bytek přehustým lesem přes skalnaté kopce. Od rána dnes prose-
kávali cestu houštinami a všichni již jsou unaveni. Akamír vylezl na
skalisko a dívá se na řeku a napjatě pozoruje, brzo-li k nim dojede
loďstvo. Milidrag otřel o kožešinu svůj krásný bronzový meč, jímž
usekával z cesty větve, a pravil:

„Půjdu našim naproti a řeknu jim, že dále tudy nemůžeme.“

A šel. Jeho soudruzi padli jako zabití do mechu, zkrvácení od trnoví a odřeni smýkáním balvanů z cesty.

Lodice i vory připluly k břehu. Muži ženoucí dobytek po břehu se zastavili. Všichni obstoupili Milidraga, věsíce hlavy.

Stařešina nepozbyl myslí:

„Slunce je ještě vysoko. Nasedejte do lodic! Jed'te tudy podél břehu, až najdete příhodné místo, kde budete moci pokračovat v chůzi. Tam složíte náklad na břeh. S lehkými lodicemi se vrátíte k nám a převezete nový náklad. A tak se bude činit, až se všechno živé i neživé přeplaví na ono místo. Víím, že podobně na cestách činí i kupci. Vzhůru!“

Hlavy se vztyčily, do zemdlených paží vstoupila nová síla a lodice postupovaly proti silnému proudu.

Nepřetržitá skalní stěna se najednou rozevřela. Plavci spatřili na pravém břehu hlubokou rokli, v níž dole poskakuje šumivá říčka. U jejího vtoku do Labe se zelená mezi skálami skrovné prostranství. Je to nynější Hřensko, první osada na české půdě.

„Hola! Zde zastavíme, tu místo pro tábor náš!“

Plavci složili náklady z lodic na břeh a jen po dvou na každé lodici se vracejí nazpět k výpravě. Po proudu jede se teď velmi snadno a rychle.

Nastoupila další část výpravy.

Hůře je s vory. Podél krajů vorů plavci zastrkali větve a do této ohrady vehnali dobytka, co se vejde. Mnoho mužů plaví tyto vory. Jedni je postrkávají dlouhými tyčemi, druzí táhnou za provazy. Avšak pobřežní skály sahají tak blízko k vodě a leží tu tolik balvanů a překocných stromů, že tahači nemohou již jít po suchu a musí se brodit v řece vodou. Pomalu plují vory. Někde překáží v cestě pís-kovcový balvan, který se skulil do řeky, jinde je zdržel nebo přinutil k obcházení bahnitý nános, o nějž vor dřel. Vor se nesmí dostat dále do řeky, tam by ho muži v prudkém proudu neudrželi.

Ženy povzbuzují zemdlence a slibují sladký odpočinek u cíle. Někteří tahači museli být vyměněni. Bogulovi sedřel provaz rameno. Čadragu přimáchl vor ke skalisku a polámal mu žebra.

Mužům hoří oči krví a těžce oddychují.

Do večera je všechno přestěhováno.

Ženy rozdělaly ohně a připravily hojné jídlo. Děti zatím nasbíraly množství jahod a malin, kterými se jen červenalo. Se soumrakem se vše ukládá ke spánku.

Několik dívek se koupá ještě v řece a zpívá. Jejich píseň splývá s hučením stromů a šploucháním říčky.

Vyšel měsíc.

Na protějším břehu se ozval slavík. Rajské zvuky se vznášejí nad hladinou ozlacenou měsícem, jako by chtěly spícím Slovanům vkouzlit krásné sny o nové vlasti.

První noc na české půdě...

Neznámý lid

Jednoho dne se výprava dostala až do Sebužína, mezi nynějším Ústím a Litoměřicemi.

Stařešina ohlásil odpočinek na několik dní. Je třeba osvěžit vyčerpané síly, napást dobytek a vyspravit lodice. Stařešina slibuje, že blízko již je země toužená. Potvrdili to kupci, s kterými se večer potkali. Vypravovali, že odtud nutno přestoupit jen ještě jedny nízké hory a za nimi se již rozkládá veliká, úrodná, zvěří, rybami i pastvinami bohatá země.

Překrásné je labské údolí u Sebužína. Lesnaté hory stoupají do modra oblohy. Mezi nimi se Labe vznešeně zatáčí k východu a obloukem obtéká mohutnou dvojitou horu Ďáblík. U Sebužína hory poněkud od Labe odstupují a uvolňují uličku potoku, jenž sem skáče od vysoké Ledové hory.

Slovanští vyzvědači vystoupili na homoli Ďáblíku a rozhlíželi se po nejkrásnějším koutku české země. Hora za horou vroubí obzor; tmavá, zamřžená údolí i světlé kotliny se sbíhají k Labi. Milešovka jako královna hor pní do čistého vzduchu, pochmurný Lovoš dřímá jako ohromný lev. Ticho, ani lesy nešumí. Země ani nedýchá.

Vyzvědači sestoupili z hory a dali se na cestu podél řeky.

V táboře u Sebužína je zatím živo. Všichni mají co dělat. I děti pomáhají; loví ryby a hledají po lese jedlé plody. Ženy kojí nemluvnata a zpívají jim o blízké zemi.

Do ležení přiběhli tři muži, znavení a udýchaní.

„Slyšte! V lesích tu jsou nějakí lidé! Viděli jsme je. Nabízeli jsme jim dary. Ale oni se nás báli a utekli.“

Po odpočinku Lubigoj vypravoval:

„Nedaleko odtud po vodě jsme přišli k rokli, kterou vlašá potůček. Tam jsme zastihli neznámé lidi, ani vyvrhují jelena. Cizí lovci se lekli a vztyčili luky. Prudký Želidjed už by býval počal bitku, ale rozvážný Akamír vystoupil vpřed a nabízel cizincům vlastní kožšinu. Ale ti byli nedůvěřiví, a hrozíce zbraněmi, ustupovali do lesa. Byli jsme tři a jich bylo, co prstů mám zde u ruky, ale dali jsme se za nimi vzhůru. Jen chvílemi jsme je viděli mezi houštinami. Že vlekli s sebou jelena, nechávali za sebou dostatečnou stopu, abychom je mohli následovat. Stoupání nemělo konce, až jsme se najednou uviděli pod velikou skalní hradbou, jež strměla až do oblak. Nebylo možno jíti dále. Cizí lovci se nám ztratili ve skálách.“

Mnoho lidu se seběhlo k vypravujícímu.

„A ještě pověz, Lubigoji, jak by mě byl tam pod skálami málem zabil kámen!“ žádal Želidjed.

„To jistě ti cizinci svrhli balvan, aby nás postrašili,“ dotvrzoval Lubigoj.

Dnes se nemluvalo na tábořišti o ničem jiném než o příhodě s neznámými lidmi.

Stařešina mlčky odešel dohlédnout, je-li dobytek dobře hlídán. Všichni věděli, že se tváří starostlivě.

Večer u velikého ohně promluvil:

„Když zbloudilec vystoupí z lesa a spatří náš dobytek na pastvě, prosí o mléko. Zeptáme se, zdali přichází v pokoji. A on řekne: ‚Pokojné jsou kroky mé a luk svůj jen proti dravé zvěři napínám.‘ I dáme mu mléka a medové kaše a pravíme k němu: ‚Pojd’ s námi pod naši střechu, neboť noc se blíží tmavá!‘ A on jde. Není slyšáno, aby byl nepřátelsky odehnán cizinec, který má sekýru za pasem zatknutou a ruce na prsou. Ale kdo s válečným pokřikem přichází, pronásledován je jako raněný kanec po lese; i ubíhá jako hranostaj k rákosí a jako bílý kačer na vodu a nemá, kde by sobě rány podvázal.

Slyšte mě všichni, kteří se mnou v téže míse ruce omáčíte, i vy, přátelé věrní, kteří kolem ohnišť vlastních usedáváte! Nevíme, jak těžká doba dolehne na nás v této zemi. Avšak u dědů našich velkých a mocných pravím vám, že prašivým psem, jenž kamením utlučen bývá, bude opovážlivec, který nepřátelsky zvedne paži proti oněm lidem odedávna zde usedlým. Nežádáme jejich krve ani jejich dobytčat potravodárných! Neboť bohatá jest země, do níž vás vedu, že netřeba tu loupit sousedovi.

Ale bude-li na nás učiněn útok – hrr! vyskočíme, zbraň vyhodíme do výše a s jáсотem ji chytne! Těžce budou dopadat naše mlaty na nepřítele. Bude-li náš boj spravedlivý, bohové nám dají vítězství. Ale varujme se boje svévolného. Tu by zemdlely paže mužů a ženy by plakaly nad mohylami pobitých.

Pravím vám ještě:

Šel jsem vybírat med lesních včel. Nade mnou si veveryky hrály na stromech. Kuna se mihla do křovin. Vlk zavyl v dálce. U včelího stromu jsem poznal medvědčí stopu. Motýl přelétal na květy, žluna jezdila po jedli, havrani vzlétli v hejnu do výše a nad horou se točil krahujec k oblakům. I pravil jsem si: Tolik tu zvěře rozmanité po horách a lesích! A pro všecku se najde místo –!“

„I pro nás v této zemi,“ souhlasně odpovídali nejváženější muži na znamení, že porozuměli stařešिनovým slovům.

„Bratři moji! Nebudeme sami v této zemi. Je tu lid nám cizí. Avšak nepřicházíme jej mečem porážet a z domovů vyhánět. Dost volného tu místa ještě i pro nás. V přátelství pozdravíme, koho v této zemi nalezneme. Zdráv buď, Akamíro, že jsi pokoj zachoval!“

Pochvalné volání hučelo shromážděným zástupem po řeči stařešिनově. Dětem se leskly oči. Několik hochů vylezlo na strom blízko ohně, aby dobře slyšeli rokování mužů zkušených a v bojích proslavených. Ani šeptnout se neodvážili, když stařešina mluvil.

Tábor se uložil ke spánku. Z Ďáblíku vyletěly sovy. U Labe zakřičel pták.

Nikdo netuší, že veliká překážka nablízku zahrazuje výpravě cestu do toužené země.

Překážka

Vyzvědači se vrátili s neradostnými zprávami.

Poslední hory, které ještě stojí v cestě, svírají Labe tak, že protéká jen jakýmsi vraty. Po břehu nemůže projít nikdo. A v této soutěsce číhá čeled' bohatých kupců a vybírá poplatek za propuštění. Nikdo jim nemůže uniknout, každý, kdo pluje po vodě nebo proti ní, musí tam dříve složit poplatek, nežli smí proplout.

Nahoře na horském hřbetě mají kupci opevněné tržiště (podnes zvané Hrádek) a kus cesty dále od Labe, na vrchu, jenž ovládá uzavřenou kotlinu, pevný tábor. Toto místo se zve nyní Strážisté.

Čechovi vyzvědači přišli až na Hrádek a vyjednávali o propuštění výpravy labskou bránou. Zvěděli, že budou smět proplout jen za neslýchaně veliký poplatek a trvalé daně. Jinak kupci – dobře o slovanské výpravě zpravení – zdvihnou boj.

Umlkly hlasy a veselí potuchlo v slovanském ležení.

Dost už všichni zkusili běd, strastí a námah cesty. Nyní snad nastává i boj, neboť stařešina hněvivě povstal a zlořečil kupcům pro jejich nesmírné požadavky. Dlouho do noci trvala porada slovanských mužů. Želidjed žádal, aby bojem donutili kupce k ústupu.

„Poplatek a daně by byly znamením našeho ponížení! Jsme národ svobodný!“

Milidrag, jeden z vyzvědačů, pravil: „Příkré tam jsou skály a proud řeky dravý; těžký to bude boj.“

Stařešina povstal:

„Ještě nedáváme poplatky, ještě nebojujeme! Avšak připraveni musíme být na obé. Necouvňeme zpět. Před námi leží země krásná a úrodná, v níž bude dobře našim synům. Ukážeme cestu příbuzným našim rodům, které zůstaly doma v tísní a nuzotě. Vyšleme zpět posly, kteří jim povědí o této hojné zemi a že my tu na ně čekáme. Přijde-li pak veliký zástup našich bratří, zaplníme břehy této řeky vítězným hlaholem a pak přejdeme jistě! Přijmou-li pak kupci naše dobrovolné dary, s radostí s nimi uzavřeme přátelství. Vyženou-li naše posly, také dobře projdeme, neboť přechod si pak vynutíme! Tak se zdarem se potká vstup náš do nové vlasti.“

„Moudře mluvíš, stařešino Čechu! Dobře učiníme, když učiníme podle tvých slov.“

„Hle, Lubigoj, Akamíra, Slavoj se hlásí, že se s poselstvím vrátí k našim bratřím, které jsme zůstavili doma. My pak zatím odpočíváme po strastné cestě u tohoto potůčku!“

A stalo se tak.

Slovanská výprava tábořila při krásné řece a nevyhledávala nepřátelství s lidem domácím ani s kupci. Nežli podruhé úplněk své zářivé kolo doplnil, hlučelo labské koryto novým křikem a jáсотem. Dva silné rody táhly po Labi proti vodě...

V táboře u Sebužína se radovali.

Dosti nás bude, nikoho se bát nemusíme!

Po lesích hlaholí napodobované vlčí vytí, jímž se Slované dorozumívají. Kupci na hradišti s překvapením pozorovali, že široké údolí se najednou zaplavilo lidem od severu, a byli v obavě o další dny.

Slované se již uradili, že se hnou dále do země. Postupovat budou – buď po dobrém, buď po zlém!

Druhého dne před polednem byla nastoupena cesta.

Stařešina se soškou děda stojí vztyčen na přední lodici. Valnou část výpravy vede statečný Bogul souběžně po suchu po úpatí Ďáblíku na pravém břehu. Obě výpravy volají na sebe jásavé pozdravy.

Loďstvo obeplulo vybíhající úpatí Ďáblíku a zatáčí se do stínu protějšších vysokých hor.

Za ohybem se ukázala prostranná kotlina libochovanská. Labské břehy se snížily, zvláště pravý břeh je rovina jen poněmáhlu stoupající. Kolem dokola je krajina obstoupena horami. Již je vidět naproti i skalnatá vrata labská. Zdá se, že úplně zahrazují cestu. Kdo má dobrý zrak, vidí i Hrádek na skále. Ženy k sobě tisknou děti, muži opatrně připravují oštěpy i luky pro všechny případy. Nedaleko od skalní soutěsky, asi v místech, kde jsou nyní Libochovany, byla zastávka. Veslaři jsou již tak zemdleni, že nemohou dále.

Sotva tu na břehu rozdělali oheň, ozval se pokřik, že se někdo blíží. Slovanští bojovníci rychle vyskočili na úval, připraveni k boji. Přicházelo několik cizích ozbrojených mužů. Před táborem se zastavili a vyslali ze svého středu dva beze zbraní vyjednávat.

Předstoupili před stařešinu a podivnou řečí, do níž bylo přimícháno mnoho slovanských slov, žádali, aby slovanská výprava byla obrácena ihned nazpět.

„Nedovolíme vám dále táhnout!“ řekli výbojně kupečtí vyslanci.

„Nemáte práva bránit nám v pokojné cestě!“ namítal stařešina Čech. „Nechceme vám činit příkoří. Jděte a řekněte svým, že naše rody dosáhnou nové země, kde se budou spravovat po svém, ať již projdou bránou otevřenou nebo přelezou bránu zavřenou!“

Kupečtí poslové odešli.

Večer konali Slované velikou radu. Uvážili nesnáze násilného proniknutí uzavírající hradbou. I když v zápase zvítězí, mnoho junácké krve svlaží vyschlou zemi. Bylo usneseno pokusit se ještě jednou přátelsky dohodnout.

Časně ráno vybral stařešina Čech dvanáct lepých panen a dvanáct švarných mládenců a se znamenitými dary poslal je na Hrádek.

„Milidragu, veď je a vyjednej nám přátelský pokoj. Mluv líbezně, avšak důstojně, jak se junáku sluší. Věz, že dobré slovo hubu nespálí. Avšak i chytrý buď jako had. Budeš-li med, slíží tě, budeš-li jed, rozplvají tě! Jděte a kroky vaše nechť jsou požehnány!“ tak napomíná Čech vybrané poselstvo.

V slovanském táboře nespolehají příliš na mírnou dohodu a obezřetně se připravují k zápasu.

V kupeckém hradišti se zatím rozšířily zlé, vážně znepokojující zprávy. Přinesl je bystrý Skokan, posel z dálného rodu na Vlachovce u Bílé skály: z jižních lesů se valí zhoubný příval, který pobere vše, co leží v cestě...

Kupci jsou pojednou v tísní. Dlouho se radí co počít proti jižnímu nepříteli. A teď ještě jim nenadále hrozí srážka s vynikajícími slovanskými rody...!

Ráno se hlásilo slovanské poselstvo o vstup do hradiště. Bylo vlídně přijato.

Milidrag předstoupil, odevzdává dary a nabízí přátelství.

Kupci odešli do rady. Víme již, že nabídka Slovanů byla přijata, poněvadž jim přinášela vítanou pomoc proti jižnímu národu mohylovému.

Kupecký náčelník, oděný nádhernými kožešinami a ozdobený lesklými kruhy na krku a širokými náramky na pažích, promluvil k slovanskému poselstvu:

„V pokoji přicházejí přátelé od půlnoci a my boje s nimi vyhledávat nechceme. Vítejte v zemi této; nechť si vezmou pastvin

a lesů, kolik budou potřebovat. Vy, poslové milí, vyříd'te bratřím svým, že labská brána je otevřena a s ní i země naše, i srdce naše!

Dobře vám bude v této zemi! Není vzácný tu v lesích bystrý jelen, plachý srnec, hřmotný vepř, silný tur, mohutný zubr, divoký los, hbitá kuna, mrštná veverka, vodní vydra i plíživý bobr – to vše bude kořist vašich lovců. Budou slídit po lesích, stopovat, obcházet i líčit oka a sítě lýkové. Hojnost masa přinesou ženám u stanu sedícím. Plno tu včel po lese – i bude hojnost medu v pařezích dubových i lipových pro děti vaše i medoviny pro hrdla vaše... Prasata vaše ztučnější po dubových žaludech a všechen dobytek bude vypasen na šťavnatých lučinách. I bude mléka sladkého a kyselého, že škraloupy uschlé nesejdou s vašich tváří. I pro ovce tu pastvin nadbytek, takže škusbat budete na jaře vlnu do hromad vysokých jako stany. Ženy pak utkají vám roucha barevná, že závidět vám budou všichni...“

Jásot se rozléhá hradištěm a slaveny veselé smírné hody.

K dotvrzení přátelství sjednány i sňatky kupců s několika dívkami slovanskými. Zora, plavá a půvabná panna, předstoupila a obhlídla mladé kupce.

Lepá dívka po mladících hledí,
v modrých očích stud i láska.
Vyvolila muže sobě švarného,
s poklonou se blížila mu,
podotkla jest konce jeho šatů
a zardělá věnec na něj klade.

Podobně učinily ještě tři dívky. Na znamení přátelské smlouvy nasypána byla na tomto místě mohyla s vysokým sloupem nahoře. Na něm vyřezány znaky smluvní.

A nazváno jest místo toto „Jitro dobrého dne“.

Cesta do nitra Čech je otevřena.

Praotec Čech

Kupci oplatili Slovanům čestné dary a přišli na přátelské slavnosti do zpívajícího a tančícího slovanského ležení.

Sami nyní pobízejí slovanské rody, aby obsadily rovinaté kraje výše po řece a odrazily útoky jižního lidu. Ale mezi Slovany si nyní, po uzavření pevného přátelství s domácími kupci, někteří přejí nadobro již zůstat v krásné útulné kotlině libochovanské.

Vůdce Čech přistoupil k poradnímu stromu na tábořišti, vyňal z jeho dutiny dřevěnou palici a mocně zabušil do silného kmene, až se rány daleko rozléhají.

Na to znamení se ve chvílce seběhl všechen rod.

„Bratři moji, děti moje!“ promluvil starý vůdce. „Zdali tři datlové jeden strom oklepávají? Dosti najdou stromů jeden každý v lese pro sebe. Proč bychom se zde tísnili, když širá země nás čeká, lesy a řeky nás volají, rozsáhlé pastviny nás vítají. Bratři moji! Není ještě skončena cesta naše. U vrat sedíme – vstoupit neváhejme! Nebudeme se tlačit v této kotlině, třeba krásné a úrodné, nová rozlehlá sídla si najdeme v širé zemi, jakož jsem vám sliboval. Opásejte svá bedra, připravte nohy i paže na cestu konečnou. Půjdeme vstříc jižnímu národu, ukrytému v dalekých lesích. Však uhájíme svá pastviště.“

„Jsme dosti silní!“ volali posluchači. „Nebojíme se! Ved' nás, otče! I nyní chceme za tebou jít, kudy nám ukážeš!“

Touha po nové zemi, po domově krásném a navěky trvalém naplnila všechna srdce. Oheň se rozhořel vysokým plamenem a vůdce Čech obětoval dědům jehňátko s vroucí modlitbou za zdar výpravy.

Rod Čechův postupuje vpřed nejprve po Labi a pak na levém břehu a proráží si cestu velikými pralesy. Dva příbuzné rody se valí za ním zástupem velikým. Krajina je široce rozlehlá a rovina mírně zvlňená. Slované se nesetkali s domácím lidem od té doby, co opustili labské pobřeží. Zde pak, v krajině hojně lesnaté, na osadu nepřišli. Směřují k jihu, vstříc mohylovému národu.

Přiblížili se k osamělé hoře Řípu.

Čech by byl rád již vyhlédl bydliště znavenému lidu. I vystoupil s předními muži na horu Říp, aby viděl, jak četné jsou tu kolem osady lidu domáciho. Na severní straně spatřil vystupovat z lesů jen několik málo osad. Nebude tu tedy velkých bojů o pastviny. Zato když obrátil zraky své k jihu, vidí zemi obydlenu a v dálce mnoho dýmů stoupá k obloze z táborových ohnišť. Rozhodl se zvolit okolní krajinu podřipskou. Nebude již postupovat dále k poledni.

Stařešina Čech složil řezby předků na zem, poklonil se jim a pravil k lidu svému:

„Oj druhové milí!
Vy jste těžkou cestu zkusili
a neschůdnými lesy se prodírali!
Hle, vzdejte dědkům oběť libou!
Jich pomocí blahodárnou
skončena je cesta naše.
Toť jest ona země nová,
kterou jsem vám často sliboval!
Země plná zvěře a ptactva,
sladkým mlékem a medem oplývající.
Vody hojné tekou, hled'te,
a plné jsou ryb!
Již v rukou vašich jest
tato krásná země!“

Po stařešinových slovech zapálena jest oběť na hoře Řípu. Všichni objímají šťastného vůdce. Slzy radosti stékají na půdu nového domova. Stařešina Čech promluvil dále:

„Pomysleme, jaké jméno
příhodné by bylo této zemi!“

V nadšení volají soudruzi:

„Kde bychom hledali
lepší a příhodnější jméno?
Ty, otče, sloveš Čech,
necht' země naše slove Čechy!“

Vůdce Čech vstoupil na nejvyšší místo hory a v radostném pláči líbá zemi, jež navěky ponese jeho jméno. Pak vztáhl obě ruce k obloze a takto volá z hory do šíra země:

„Vítej, země nám souzená,
tisícerými sliby vyhledávaná!
Zachovej nás bez nehody
a rozmnožuj potomstvo naše
od pokolení k pokolení!“

Tak přišli Slované do země české.

A je tomu již více než tři tisíce let, co se to všechno stalo.

Po několika letech přibyl po Labi nový rod a usadil se u nynějších Litoměřic. Nedaleko, u Lovosic, byla osada domácího lidu. Ale Slované s ním žili v přátelství, i dívky své mu dávali za ženy.

Zprávy o blahobytu těchto nových osad se donesly brzo do severní, staré domoviny slovanských národů. A víc a více rodů začalo se stěhovat do Čech, a to nejen korytem labským, nýbrž i východněji, údolím jizerským, a zejména průsmykem Náchodským k hornímu Labi.

Jižní národ mohylový se střetl tu a tam již nepřátelsky se zápustky slovanskými a poznal, že má co činit s národem velikým a statečným, jehož budoucí cesty ani tušit nemůže.

Starousedlý domácí lid v středních Čechách se tak octl mezi dvěma žernovy, severním a jižním. Oba kameny se tlačí k sobě...

Ale Slované postupují podél řek pomalu dál a dále do nitra Čech.

Čarodějův učedník

Uběhlo mnoho let.

Na místě dnešní Prahy bylo doposud několik vesniček starodávného lidu domácího. Sotva je bylo vidět mezi vysokým pralesem. Bylo tu málo obyvatel. Prořídly újezdy starobylých rodů, které obývaly v pražském okolí již v době kamenné, osiřela mnohá pastviska, která se dřív ozývala bučením dobytka a voláním pastevců. Mor pochvátil dobytek a rody zchudly.

V nynější Královské oboře bylo tehdy dosti veliké jezero; ještě dnes vidíme kotlinu, která po něm zbyla. Pod návrším nedaleko jižního břehu krčilo se k zemi několik chaloupek.

Příběh, jež budu vypravovat, udál se tam asi osm set let před naším letopočtem.

Smrt lesního medvěda

Nad jezírkiem na balvaně stála žena Vlaštovice. Chovala děcko, jež si stále povídalo: „Papapa – mamama.“ Matka hladila dítě a dívala se po stezce, která vedla odtud k západu, do nynějšího Bubence, kde byla větší osada nežli zde u jezera.

„Nejde tak dlouho!“ řekla si žena, a obrátivši se k jezírku, volala: „Věťříku! Věťříku!“

Z rákosí někdo vykřikl – a hned vyběhl opálený hoch asi čtrnáctiletý, s udicí v ruce.

„Co chceš, maminko?“

„Věťříku, musíš jít pro šamana, aby si pospíšil; dlouho nejde a tátovi je už velmi zle. Krásné kůzle dostane, řekni mu. A už si pospěš! Veliký duch dej ti rychlé nohy!“

Mladý rybář opřel udici o vrbu a rozběhl se. Vlaštovice se vrátila domů, k nemocnému.

Chatrč je úzká a malá. Dveří není, vchod zakrývají jen staré, jinak už nepotřebné kožešiny, aby vítr nevál dovnitř. Naproti vchodu na plochem opukovém kameni hoří ohniček. Kouř uniká, kudy může, komína není. Oheň osvětluje vnitřek chýše. Na několika místech na stěně opadalo bláto, kterým je světnice kolem dokola vymazána. Mezi spletenými větvemi proniká sem tam zvenčí světlo. Po straně, mezi ohništěm a vchodem, je upraveno lože pro nemocného. Je to náruč suché trávy pokrytá kožemi. Dvanáctiletá Řička přikládá po chvílích na oheň a popostrkuje dříví, když na konci ohořelo, dále do ohně.

Vlaštovice dala nemocnému napít vody z pěkného hliněného koflíku s rozevřeným hrdlem a dává péci chléb. Připravené těsto vyškrábala z mísy a rozestřela je na hliněnou desku. Pak je přikryla jinou hliněnou deskou a vložila vše do ohniště. Tak se upeče chléb ve žhavém popelu.

Zatím už Věťřík doběhl do bubenečské osady, kde v největší chatrči sídlí kněz všeho rodu. Avšak marně žádá kněze čaroděje

o přispění nemocnému otci. Čaroděj vyřezává ostrým pazourkovým nožem kouzelné značky na holi a hocha si ani nevšímá.

Teprve když Větrík řekl, že by za pomoc dostal jejich pěkné kůzle, pohlédl pichlavě na udýchaného chlapce a zeptal se:

„A řekni mi, Větríku, co se stalo tvému otci, Lesnímu medvědu? Při posledním lovu byl ještě v popředí všech.“

„Je mu špatně, ulehl; Zlý duch zkřížil jeho cestu,“ odpověděl hoch.

„Tak, tak, Zlý duch! Ovšem. Nemoc způsobují zlí duchové; oni v nejdivnějších příšerných podobách dnem i nocí ohrožují člověka a sesílají naň choroby. A kdo jest, jenž jediný se zlými duchy něco svede, kdo s nimi obcovati dovede, kdo je vzývá a kouzly zařikává? To jsem já, váš kněz a čaroděj!“

Větrík a všichni okolostojící, kteří se tam zatím sešli, zbožně se uklánějí před mocným knězem, jenž v celém rodě byl osobou váženou, ale také obávanou.

„Nuže, půjdu, Větríku, a ráno ať mám kůzle tady!“

Čarodějník vstoupil do své chýše, přehodil si přes ramena medvědí kožešinu, do ruky vzal míšek s kouzelnými věcmi a šel za Větríkem. Obě jeho ženy právě přišly z pole. Jsou ještě mladé. Mocný kněz si může vybírat nejmladší a nejhezčí dívky z celého kmene i jinde a může za ně skládat rodičům i velké výkupy, neboť léčením a obětováním získal značné bohatství. Žádní rodiče v širém kraji se neodvážejí odepřít mu dceru, ano, za čest a vyznamenání si pokládají, když se jejich dcera čaroději zalíbí.

Čaroděj zavolal ještě na ženy, aby neopominuly do večera nanosit nové zásoby hlíny na hrnce a mísy. Větrík si vzpomněl, že nikde v rodě nemají tolik a tak krásné nádoby jako u šamana.

Kněz je velikým pánem v rodě. Úkolem jeho není jen občas léčit, ale též každodenně chránit osadu před úklady nepřátelských duchů. Poněvadž noc je nejoblíbenější doba pro jejich rejdy, kněz obchází chýše, prve než je tma zahalí, a kouzelnou řehtačkou plaší zlé moci od osady. Větrík častokrát provázel čaroděje v houfu dětí

na takovýchto obchůzkách. Čaroděj žehná i lovcům, když se chystají na společný hon, a hledí jim naklonit lesní duchy. O slavnostech před tancem očišťuje okolí vykropováním vodou od duchů, kteří nepřejíce lidem veselí radosti, strojí na ně léčky a chystají zlo. Za to náleží knězi podíl z úlovku.

Větrník pocítoval zbožnou úctu k mocnému knězi a po cestě si už netroufal ani naň promluvit.

Když přicházeli k osadě u jezera, seběhlo se z okolních chatrčí několik sousedů a všichni se pak natlačili do chýše Lesního medvěda, aby byli svědky léčebných obřadů. Věří, že čaroděj nemocnému pomůže.

Šamanům byly známy léčivé účinky rostlin a dovedli vyléčit mnohý neduh. Zvláště rány léčili dobře. Věděli jaké šťávy z kořenů užít a jakým listím ránu pokrýt. Ale pověrami a čarováním zahubili také mnoho životů. Lidé však nikdy nedávali vinu čaroději, nýbrž Zlému duchu nebo nepříteli, který smrt zavinil – podle toho, na koho čaroděj svedl vinu. Tázali se kněze, proč nebožtík zemřel, a kněz jim mohl označit kohokoliv, proti němuž byl nepřátelsky zaujat. Nařčeného chudáka pak stihla krutá krevní msta pozůstalé rodiny. Jindy šaman svedl smrt nemocného na Zlého ducha a pak byly nutné smírné oběti, aby se duch opět udobřil. I z těchto obětí měl šaman značný podíl.

Malé děcko se rozplakalo strachem z tolika lidí; Vlaštovice musela je vzít do náručí a chovat.

Čaroděj započal svou práci. Na nemocného se ani nepodíval, ale vykuřoval chatu uvnitř i zevně, aby vypudil zlé duchy. Přitom brumlal modlitby. Ostatní přítomní jej nábožně doprovázeli. Potom přistoupil Čaroděj k loži nemocného a také jej okouřil. Za hlavu nemocného pak postavil hliněný cedníček, do něhož ještě na žhavé uhlí přidal ze svého míšku jakési listí, a započal zaklínat zlou nemoc. Volal na nemoc místo ubohého nemocného, který již nemohl mluvit:

„Zdaliž, nemoci, jsi přišla,
zda jsi, zlobo, přikvačila,
abys jedla, užírala,
abys hryzla, rozdírala
srdce muže počestného,
nitro muže nevinného?
Pryč, nemoci, ven z mých jater,
přestaň žráti moje srdce,
slezinu mi zněcovati,
vnitřnosti mi strhávati,
v plicích dech mi přestaň dusit,
ustaň pupek provrtávat,
přestaň v bocích ujímati,
přestaň křížem probíhati,
slabinami pronikati!“

Čarodějník nyní povýšil hlas a rozepjal paže. Všichni poslouchají s posvátnou úctou.

„Jsi-li, nemoc, jsi-li z větru,
ubírej se cestou větru,
za fičením severáku,
aniž sobě pooddechneš
na haluzích olše, dubu,
k štítu hory skalnatému,
k vrcholu tam sněhovému,
tam tě houpej vítr durný,
hraj si s tebou sever burný!“

Jsi-li, nemoc, jsi-li z vody,
vlnou kalnou přivalena,

v dřímající vrat' se vody,
vnoř se na dno vodní tůně,
na kraj hloubky kalovité,
na hřbet vlny valovité,
na ní volně projížděj se,
hlubinami proháněj se!

Ihned-li se neodklidíš,
nezmizíš-li jak pes bludný,
ozbrojím se orla drápy,
spáry ptáka krvolaka,
háky, jimiž maso trhá,
pařáty též jestřábími;
roztrhám tě, rozškubám tě,
nemoci ty praošklivá,
zardousím tě, zaškrťm tě,
nedáš hlesu ani dechu! –“

Konec zaklínání vykřikoval čaroděj už v zuřivosti, jako by se skutečně sápal k zápasu. Když skončil, ohledával nemocného. Dotýkal se ho po celém těle, až při jednom dotknutí nemocný zasténal. Tak bylo objeveno sídlo nemoci. Kněz pak se hned nachýlil hlavou k nemocnému a nějakou chvíli na onom místě usilovně sál. Všichni diváci bez dechu pozorovali, co se bude dít. A hle, za několik okamžiků se čaroděj obrátil a před žasnoucími muži vyplivl z úst nějaké trny.

Všichni si oddechli; nemoc byla z těla vytažena v podobě trnů. Teď bude Lesní medvěd hned zase zdrav!

Čaroděj se hrdě rozhlížel, vzal si hrneček sýra, který mu potěšená Vlaštovice dávala, a připomenuv, aby nezapomněla na kůzle, vyšel z chatrče.

Větrník radostně přiskočil k otci a díval se, zda otec nyní povstane zdrav, jak býval dřív.

Ale zatím byl otec jako v bezvědomí a ani sebou nehýbal.

Pojednou si všiml trnů, které ležely uprostřed chatrče na udupané zemi.

Zarazil se nad nimi – poznal je!

Byly to trny ze šípkového keře, u něhož se kněz cestou zastavil, říkáje, že hledá ptačí hnízdo, a zatím si natrhal několik trnů.

Větrník se zděsil toho, co poznal; čaroděj klame! Nevytáhl nemoc z těla, nýbrž provozoval jen pouhé kejkle...

Nevěděl, má-li to říci matce, nebo mlčet. Konečně se zeptal matky, jež seděla na otýpce klestí u lože:

„Maminko, může šaman lhát?“

„Nemluv bezbožně, hochu. Kněz je svatý muž.“

„Ale maminko, když on šaman si natrhal ty trny dřív – –“

„Větríčku, mlčíš! Rouháš se! Zlý duch ti něco našeptává.“

Hoch ztichl, ale přemýšlel dále.

Za chvíli se ptal opět:

„Maminko, kdo vládne celým světem? Kdo udělal všechno?“

„Veliký duch, k němuž se modlíme a jemuž přinášíme oběti.“

V této chvíli poprvé vzbuzených pochybností se chtělo Větríkovi znova slyšet základní pravdy náboženské. Čaroděj mu byl již podezřelý, ale co matka poví, je jistě pravda. Tázal se tedy dále:

„A kde je ten Veliký duch?“

„Na nebi, v slunci. Každý den chodí po obloze a dívá se na všechny lidi,“ odpověděla matka a vytáhla z ohniště upečený chléb.

Pak odlila z velikého hrnce mléko Větríkovi i Říčce. Děti pily, až jim od úst teklo. Vlastovice sama jedla uzené ryby, když byla kousek z nich odhodila na oheň duchům předků.

Ostatní lidé, kteří byli ještě přítomni, požehnali nemocného, udělavše nad ním rukou kolo, znamení slunce, i sebe tak požehnali a odcházeli. Jen starou Jelenici děti zdržely. Vlastovice ji také pobídla, aby s ní bděla u lože nemocného, a dala jí rybu, usušenou na slunci.

Venku se již šeřilo, v chatrči byla tma, jen oheň matně svítil. Děti si vlezly za ohniště a v teple seděly na starých kožešinách.

„Babičko, vypravuj!“ žadonila Říčka.

„Už jsem stará, moje štěňátka, už mi paměť neslouží jako dřív. Slábnu den ode dne. Znáš, Vlastovice, tři duby u jezírka? Ty zasadil můj otec, když jsem se narodila. Pamatuji velikou povodeň, když řeka zaplavila jezírko a splavila všechny dolejší chatrče. Pamatuji, jak veliký náčelník Divoký medvěd bojoval s kupci a nakonec podlehl. Pamatuji nemoc, jež přišla na nás i na náš dobytek; pět synů mi zemřelo, jen jeden mi zůstal. Tenkrát jsme nechali všechno ležet, mrtvé ani nepohřbívali, nechali jsme je u ohnišť, nemocné jsme zůstavili osudu, a kdo mohl běžet, uprchl do druhé země. Jen málo nás se vrátilo po letech zase zpět.

Tenkrát jsi, Vlastovice, nebyla ještě ani na světě. Když jsem byla malá, neznali jsme ještě ani jehlic z kovu, ani náramky, ani prsteny. Muži měli jen kamenné zbraně, jako předkové naši odpradávná. Teď se mění doba, přicházejí novoty. Veliký duch ví, čeho se ještě dočkáme. Snad se budou dělat z kovu i hrnce a mísy!“ smála se nakonec stařena.

„Dřív také byli hodnější lidé než teď; nezabíjeli žádnou zvěř, nic živého neusmrcovali. Ale teď! Každý den slýchám lovecké výkřiky. Vždyť zvířata také cítí a přátelí se s člověkem, když je neloví. Má babička uměla o tom mnoho vyprávět... no, jen sed'te, děti, vždyť budu zas vyprávět, nedala jsem si hubu zašít,“ vykládala hovorná stařena.

„Když byla babička mé babičky ještě takováhle holka,“ – a Jelenice ukázala na Říčku – „objevil se v lesích našeho rodu pod Řivnáčem zvláštní jelen. Byl barvy zlaté, oči jeho zářily nad jantar, rohy měl měděné, hubu červenou, kopyta na předních i zadních nohách byla vyleštěna, ocas měl jako tur a tělo veliké jako hříbě. Usídlil se s družinou pěti houfů jelenů v lese, jenž se táhl od Řivnáče až sem; nazýval se Nigroth, král jelenů. Toho času lidé už byli bezbožní,

zapomněli, že jelen je totem našeho rodu, že se tedy nesmí zabíjet. Náčelník na Řivnáči sám rád zabíjel jeleny, neboť se neobešel bez masitého jídla. Každodenně povolával lidi z jejich prací, a shromáždil všechen rod, chodil na jeleny.

I uvažovali lidé: ‚Tenhle náš náčelník ruší naše zaměstnání. Což abychom vlákali hodně mnoho jelenů do dobytčí ohrady, nasypali tam zrní a připravili pitnou vodu? Pak je všechny odevzdáme náčelníkovi.‘ A tak také učinili. Nasypali z lesa až do blízké ohrady zrní, připravili vodu a odešli se zbraněmi a holemi do lesa pátrat po jelenech. ‚Uprostřed asi stihneme jeleny,‘ řekli si, obklíčili les a počali dohromady zátah. Když tak opravdu sehnali jeleny doprostřed, tloukli sekýrami a holemi do země, do stromů a keřů, vyplašili jelení stádo z houští a hnali je s velikým lomozem do prázdné dobytčí ohrady, u níž zahradili vchod.

Pak přišli k náčelníkovi se slovy: ‚Veliký náčelníku, stálými lovy na jeleny rušíš naše práce; sehnali jsme tedy jeleny z lesa do tvé ohrady a ber si od nynějška z nich po libosti. Nás pak nech na pokoji.‘

Náčelník, vyslechnuv jejich řeč, šel do ohrady a spatřil tam nejdřív zlatého jelena – jeleního krále Nigrodha. I zaručil mu bezpečnost.

Od té doby přicházel někdy sám, zabil jelena a odnesl jej, jindy přicházel jeho kuchař, zabil jelena a odvlekl jej. Jeleni, jakmile spatřili luk, prchali ze strachu před smrtí, ale v ohradě nemohli uniknout.

Jednou zašli u plotu vykrvácením a bolestí dva jeleni, postřelení takto šípem.

Stádo jelenů oznámilo tu věc zlatému jelenu. A Nigrodh řekl: ‚Hyne mnoho jelenů, ale musí-li již hynout, ať nás šípem od nynějška nezabíjejí. Ustanovíme sami pořad jelenů k smrti. Na koho dojde, ať jde a u vrat si lehne, aby si jej mohl náčelníkův otrok vzít. Když se tak bude dít, nebude raněných jelenů.‘

Všichni jeleni s uspokojením vyslechli návrh svého krále. Od té doby našel otrok, když vstoupil do ohrady, vždycky jelena připraveného. Jen ho sebral a odešel s ním. Tu kteréhosi dne došlo na

březí laň. I přišla k zlatému jelenu a pravila: ‚Králi jelenů, jsem březí, porodím brzo jelínka; odejmi smrt ode mne.‘

Zlatý jelen, vyslechnuv její řeč, pravil: ‚Budiž, jdi si! Já tě zbavím zlého osudu!‘ Sám pak šel a lehl si u vrat. Otrok, spatřiv jej, pomyslnil si: ‚Pročpak tu leží dneska zlatý jelen, ačkoliv má zaručenu bezpečnost?‘ – a rychle odešel povědět to náčelníkovi. Náčelník přišel s velikým průvodem sachemů a předních mužů.

‚Milý jelene, vždyť jsem ti přece zaručil bezpečnost, proč zde tedy ležíš?‘

‚Veliký náčelníku, přišla ke mně březí laň a pravila: »Dej jiného místo mne!« Ale mně nebylo možno, abych hroznou smrt přenesl z jednoho na druhého. Ležím tedy zde, odhodlav se dát vlastní život za její a podstoupit místo ní povinnou smrt. Neboj se, náčelníku, že v tom snad vězí něco jiného.‘

Náčelník odpověděl: ‚Zlatohlavý králi jelenů, nikdy jsem ještě mezi lidmi nespatrił člověka tak plného trpělivosti, laskavosti a útrpnosti. Jsem potěšen tebou, vstaň, ani tobě, ani lani se nesmí nic stát!‘

‚Co si pak počnou ostatní jeleni, když my dva jsme v bezpečnosti?‘

‚Králi jelenů, ani ostatním se nesmí nic stát!‘

‚Veliký náčelníku, bezpečni budou ovšem jenom jeleni v ohradě, ale co si počnou jejich druzi v lesích?‘

‚I těm zaručuji bezpečnost!‘

‚Veliký náčelníku, jelenům se tedy nic nestane, ale co si počnou ostatní čtvernožci?‘

‚I těm zaručuji bezpečnost!‘

‚Veliký náčelníku, čtvernožcům se tedy nic nestane, ale co si počnou ptáci?‘

‚I těm ji, králi jelenů, zaručuji!‘

‚Veliký náčelníku, ptákům se tedy nic nestane, ale co si počnou ryby, bydlící ve vodě?‘

‚I těm zaručuji bezpečnost!‘

Když zlatý jelen vyprosil takto bezpečnost pro všechny tvory, vstal a mocně zařičel. Hned se seběhli všichni jeleni v ohradě. Zlatý jelen poskočil k otevřeným vratům a vyběhl ven. Ostatní jeleni skákali za ním do lesa.

„Ode dneška nezabýváme zvířata a pamatujeme, že jelen je náš totem ochranný,“ pravil náčelník a vrátil se s průvodem do hradiště.

Od té doby, co byla jelenům zaručena bezpečnost, žrali lidem obilí. Lidé, pamatujíce na to, že jelenům je zaručena bezpečnost, neopovažovali se je tlouci nebo zahánět. Sešli se tedy jednou na hradišti a oznámili svou stížnost náčelníkovi. Náčelník na to odvětil: „Raději bych opustil toto hradiště jako vyhnanec, nežli bych porušil slib jednou daný. Jděte, nikdo z našeho rodu se nesmí opovážit zabít jelena, neboť totem náš je posvátný!“

O tom se doslechl zlatý jelen. Shromáždil všechny jeleny, zakázal jim, aby se neopovažovali zdejšímu rodu ničit obilí, a dal oznámit lidem: „Nemusíte od nynějška ohrazovat svá pole trním a plotem, označte jen hranice svého rodu přípevněnými víšky z listí!“

Od té doby jsou na polích vyvěšeny víšky z listí neb ze slámy a jeleni se vyhýbají obilí takto označenému. Žádný jelen nepřekročí tento víšek, protože je svědectvím smlouvy mezi lidmi a jeleny. A také nebylo slýcháno v našem rodě, že by byl někdo zabil jelena. Babička mé babičky viděla toho zlatého jelena, ale kam se poděl, nikdo neví...“

„A stařenko,“ ozval se Větrník, „jakkak lidé rozuměli jelenům?“

„Hochu, jsi ještě mladý a nevíš, že zvířata také mají své řeči, psi spolu mluví, i jeleni, i ptáci! A člověk jim může rozumět, jen když dobře poslouchá. Podívej se, sama jsem ráno rozuměla vrabcům, když si povídali, že poletí přes jezero. A také celé hejno se zdvihlo a letělo pryč přes vodu. Dříve lidé rozuměli víc zvířecí řeči, protože byli hodnější a zvířata nezabýjeli. Teď se zvířata lidí bojí a nechtějí, aby jim někdo rozuměl...“

Děti vydržely dlouho poslouchat starou Jelenici. Vypravovala zase nové pověsti a báje.

Ráno nesli Větrík a Říčka čarodějníkovi do Bubenče slíbené kůzle. Po cestě se s ním ještě mazlili. Postavili je na zem, a podávajíce mu hrst travin, vedli je za sebou.

Nemocnému se neulevilo.

Pozdě odpoledne přišel čaroděj Lesního medvěda opět prohlédnout. Nemocný ležel tiše a bez hnutí. Kněz k němu přistoupil a viděl, že nemocný již umřel. Vyběhl ven, dal se do hrozného křiku a v okamžení, kdy kdekdo právě v chýši byl, začal žalostně bědovat.

Hned se seběhli lidé ze sousedních chýší a ti se dali do velikého nářku.

Vlaštovice strhala se sebe pletenou suknicí a vlčím špičákem si rozdrápala prsa a paže; pak usedla k mrtvole na otep, a jak se slušelo, první začala pěti úmrtní píseň. Vzdychala, vykřikovala, do prsou se bila, ale v očích neměla ani slzy, jako ji neměl nikdo z přítomných, leda děti, které se za matkou krčily s upřímným vzlykotem a srdcelomným nářkem.

Vlaštovice hořekovala:

„Tys odešel, a já jsem zůstala!
Zůstali tu Větrík, Říčka a Bobeček,
zůstal Šedivec i Medvědí zub;
jsme tu všichni, jen ty tu nejsi!

Kdo nám bude lovit, kdo ryby chytat,
kdo přinese mi jehlici, kdo perly jantarové?
Tys odešel a nepřijdeš, ó Lesní medvěde!
Mrtev jsi, a my žijeme!

Kam jsi odešel?
Naříkáme, a ty neslyšíš.
Řekni nám, kdo tě usmrtil,
a my zahubíme jej pomstou.

Kdo bude nám veslovat,
kdo lodice dělat?
Kdo bude mi kácet stromy,
kdo nosit bude nalovenou zvěř?
Lesní medvěd mrtev, mrtev!“

Když vykřikla poslední slovo, zatřásla vdova mrtvolou a zalkala úpěnlivým, pronikavým vzlykem, plným nesmírného děsu a žalu.

Potom se vrátil kněz k mrtvole, křičel jí do uší, aby se duch zemřelého nevracel v noci, kdy lidé už spí, a nechodil do chýší svých přátel strašit, nýbrž aby usedl na toho, kdo zavinil jeho smrt. Sousedé se usadili do kruhu a dali se do zpěvu úmrtních nářků, chválíce nebožtíkovy vlastnosti a velebíce jeho slavné skutky a lovecké příhody.

Zatím odešli z chýše tři mladíci malý kousek cesty k lesu, jenž se táhl z Letné až téměř k jezeru. Tam na pohřebišti této malé osady vykopali mělký hrob.

Nářek neustával. V přestávkách obcházel čaroděj chýše, mumlal a foukal, jako by něco přísně rozkazoval komusi neviditelnému, jako by zaháněl zlé duchy a snad i bloudícího tu ducha umrlcova, aby se nepřibližoval k truchlícím lidem.

Větřík se už nemohl na knězovy kejkle dívat. Vzpomněl si na ony trny a pomyslně si, že vše to je pouhá šalba pro hloupé lidi. Ale nikomu nic neřekl. Aby ho tak odbyli, že chce být moudřejší nežli staří lidé, kteří všemu doopravdy věří!

V noci se dalo do prudkého deště. Lidé z nejbližších čtyř chýší se krčili kolem ohňů chaty s mrtvým, naříkali a střídali se v pěni pohřebních žalozpěvů. Čím déle tím úpěnlivější byl zpěv, ale i hrozivější, pronikavější výkřiky, bědování žen. Mužové jen přidušeným hlasem v jednotvárném zpěvu vymýšleli písně o mrtvém nebo mlčky seděli a podávali si džbánek opojného nápoje z ječmenového odvaru.

Ráno byla mrtvola odnesena do hrobu, naházeny na ni některé drobnosti nebožtíkovy, luk a šípy, sůl, červená hlinka, aby byl Lesní

medvěd na dalekou cestu dobře vypraven. Pak bylo jeho tělo přikryto březovou korou a zasypáno.

Teprve nyní utichl nářek a kvílení.

Mlčky se všichni vrátili domů. Vlaštovice ještě několik dní kvílela – jak se slušelo po smrti mužově – ve společnosti příbuzných a prozpěvovala písně mrtvých. Nikdo jiný ze sousedů se však již neúčastnil, nikdo již nenaříkal.

Větrník a Říčka si již druhého dne hráli za chýší, honíce ještěrky.

V šamanově zajetí

Větrník přivázal k vrbě lodici a nesl matce košík s rybami. Od otcovy smrti velmi zvažněl a konal již všechny práce jako dospělý. Už se těší, až ještě trochu povyroste, že bude přijat mezi muže svého rodu. Nebojí se zkoušky, vždyť ještě zesílí a pak dojista dokáže vše, co předpisuje rodový zvyk k prokázání dospělosti.

Mezi většími hochy se skoro o jiném ani nemluví, nežli jak je kdo přichystán ke zkoušce mužné vyspělosti. Také Větrník dobře ví, že bude musit před shromážděným rodem ukázat, jak se vyzná v ruční práci. Připravuje si k tomu lodici, kterou vlastníma rukama zhotoví i vyzdobí, i zbraně udělá a kamenné mlaty nabrousí, že budou sekát jako ty nové kovové; pak vykáčí kousek lesa a připraví půdu k setbě. To budou práce nejtěžší. Že obratnost jeho a úspěchy při honbě na zvěř i při rybolovu budou uznány, o tom neměl ani pochybnosti. Větrník se snaží ze všech sil, aby hodnosti muže dosáhl již za několik málo let.

Větrník toho umí mnoho. Obyčej zkoušky dospělosti vůbec pobádá mládež k přičinlivosti, takže v celém rodě není hoča zahálčivého nebo nedbalého. Větrník nejraději chytá ryby. Vlaštovice nemá nikdy nouzi o ryby na slunci sušené.

Od jezera k chatrčím nebylo daleko ani sto kroků, proto Větrník nepomyslel na nebezpečí a bezstarostně šel domů.

„Říčko!“ zavolal na sestru, když se blížil k rodné chatě.

Vtom něco zapraskalo. Z křoviny před první chatrčí vyskočila proti Větrníkovi divoká svině, která se sem zatoulala asi z lesa. Hoch se lekl a hned se dal do takového křiku, že zburcoval celou osadu. Bachyně se obrátila a chtěla utéci, ale Větrník jí s velikým hřmotem zastupoval cestu k lesu a tloukl holí do křovin, takže bachyně vběhla doprostřed malé osady. Už se seběhli psi i muži; ti bachyni obstoupili a ubili.

Budou hody! Osada v Královské oboře se veselila z nenadálého úlovku. Ještě dnes se kořist připraví.

Šedivec chválil Větrníka:

„Ten se ani bachyně nelekne; z toho bude lovec!“

Muži se hned dali do práce. Ženy připravily vodu ve velikých hrncích, Medvědí zub ukazoval všem svůj krásný bronzový nůž, jímž bachyni rozřízne. Kolem se seběhly všechny děti, kde jaké byly. Vrátily se již i ženy, které byly na pastvinách jen podojit dobytek. Měchy s mlékem daly do sklípků v zemi, přikrytých kupou hlíny.

Uprostřed prostranství mezi chatami zaplála hranice.

V ohni se rozpalovalo množství oblázků. Rozžhavené kaménky pak naházeli do hrnců, aby tak zahřáli vodu potřebnou k přípravě kořisti.

Přítom vznikla mezi muži a ženami hádka.

„Jen se neclubte, vy muži! Většinu dne prolenušíte, povalujete se a klábosíte mezi sebou. Jen z dlouhé chvíle děláte udice nebo brousíte sekyry. My děláme všecku polní práci, vy jenom půdu připravíte.“

„Jsme lenoši? Hle, kdo kácí stromy, mýtí les a spaluje, kdo staví chýši, pokrývá ji větvemi a ucpává mech, kdo loví, rybaří, zbraně i okrasy zhotovuje? My muži! Hle, vyřezáváme ze dřeva, sbíráme med lesních včel, když se vy, ženy, bojíte do lesa, kde řadí

zlí duchové, my pouštíme žilou nemocnému, když leží rozpálen, my pečeme a udíme, a kdyby Zlý duch náš oheň uhasil, dovedeme rozdělat nový oheň ze suchých dřívek.“

„A kdo nosí nejtěžší náklady? My ženy! Vy jen s oštěpy v ruce cestu ohledáváte. Kdo sází hlízy a semena, kdo pleje, vykopává, sklízí obilí a vše, co bylo nasázeno, a přináší do chýše? My ženy! My vaříme, připravujeme nápoje, děláme veškeré domácí práce, uklízíme, pečujeme o děti, o domácí zvířata, přinášíme vodu, sbíráme palivo, pleteme, tkáme rohože, děláme všechno nádobí, mísy i džbánky! A na cestách, když hledáme nová pastviska, žena nese nejen vlastní nářadí, ale i společné potraviny a vše ostatní, muž jen zbraně třímá a vpředu si vykračuje...“

„A kdo chrání vás i děti před nepřítelem? Hrozí-li nebezpečí, ženy s dětmi utekou do lesa na skryté místo a muži zůstanou u chýší, aby bránili majetek, který nemohl být odnesen, i jámy zásobní!“

Křik vzrůstal. Obě strany se rozpalovaly. Šedivec promluvil:

„Poštili se hádáte. Už dávno od našeho praotce Velikého medvěda určena je práce muže i práce ženy. Žena vaří a jen plody a placky chlebové peče; muž peče a udí zvěřinu a ryby. A tak je to ve všem. Nesluší se staré řády měnit. A když vaše hádka o to vznikla, kdo má právo z kořisti jíst, u Velikého ducha a při našem medvědím totému se zaklínám, že ženy vždycky musí vařená jídla, placky, maso i ryby předkládat nejprve mužům! Na ně a na děti dojde, teprve když se muži nasytili. To zákon odvěký!...“

Vlaštovice šla s mísou k jezeru vyprat střeva. Najednou se otočila zpět a vykřikla:

„Šaman!“

Položila mísu a běžela do osady. Stezkou od Bubenče přicházel kněz, na něhož se ještě čekalo, aby dodal hodům lesku. Nejlepší maso se chystalo pro něho.

Šaman přišel s oběma ženami a přijal poctu ode všech přítomných. Hned pak začala veselá hostina. Radost z neočekávané kořisti

rozveselila hodovníky tak, že bujné výkřiky a popěvky se ozývaly daleko přes jezero.

Větrík byl hrdinou dne. Dívky s ním tančily v kole, muži si ho pochvalovali a prorokovali mu slávu.

Čaroděj seděl na zemi mezi svými ženami a oběma rukama hrabal jídlo z mísy. Pojednou vstal a zvolal:

„Větríku, Větríku, pojd' sem! Právě promluvil ke mně Veliký duch a přikázal mi, abych tě přijal za svého učedníka.“

Veškeré shromáždění utichlo: šaman měl zjevení!

Větrík se lekl a nesměle pohlížel na čaroděje. Vlaštovice chopila synka za ruku, jako by ho nechtěla knězi vydat, ale pohled všech přítomných ji vzpamatoval. Pustila zase ruku Větríkovu – bylť Větrík bohem vyvolen a Vlaštovice věděla, že v tom okamžiku přestává být jejím synem a náleží čaroději. Vlaštovice strnule stála a čekala, že snad Šaman odvolá svá slova...

Ženy se seběhly kolem Větríka a Vlaštovice a blahopřály jim k tak velké poctě.

„Jaké to štěstí!“ volaly.

„Říkali jsme, že z Větríka něco bude!“ pravili muži.

„Nuž, přistup, Vlaštovice!“ kázal kněz.

Zdrcená Vlaštovice nesměla dát na sobě znát žalost nad ztrátou syna, i přistoupila pomalu před čaroděje a pohlížela k zemi.

„I o tebe se Veliký duch postará, abys nemusela o samotě obilí pražit. Což, vdovo, vrátíš-li se k rodičům?“

„Nemám jich,“ odpověděla Vlaštovice.

„Půjdeš-li k strýci?“

„Nemám strýce.“

„Nuž, vstoupíš jako nová manželka do chýše svého švagra, statečného Šilhavce, jemuž nyní sloužití budeš a uhasnutí nedáš jeho ohništi... Kde jsi, milý Šilhavče? – Přistup také! Hle, Vlaštovice, vdova po bratru tvém, Lesním medvědovi! Zdaliž opuštěná má po lese kvíleti? Tys bratr nebožtíkův, máš tudíž povinnost přijmouti

Vlaštovici za ženu. Však tvoje stará manželka ráda přijme mladší pomocnici a ty nyní v blahobytu pohodlně budeš žít, maje dvě služebnice! Jak jsem řekl, stane se.“

Vlaštovice věděla, že se musí podrobit rodovým řádům, i řekla toliko:

„Dobrý duch mi pomůže!“

Šilhavec se uklonil před knězem až k zemi a slíbil mu hojné dary za to, že mu přidělil novou ženu. –

Hody trvaly pozdě do večera. Šaman již nepustil Větríka od sebe. Když se již všichni začali rozcházet, poslal své ženy samotné domů a odešel s Větríkem do tmavého lesa.

Větrík nebyl bázlivec, ale přece jen se chvěl hrůzou, co jej nyní očekávalo. Šaman jej vedl stezkami, které prošlapala houštinami zvěř; leckde nemohli ani prolézt trnům, dlouhé pruty ostružin je chytaly za nohy a rozdíraly je.

Před Větríkem vyskočilo nějaké zvíře a v okamžiku zmizelo.

Koruny stromů tajemně šuměly. Jen lovec dobře zde obeznámený mohl se v této tmě vyznat.

Hoch se někdy zastavil, aby nevrátil do stromu, ale čaroděj jej táhl za sebou, takže musil kupředu.

A hle, Větrík nevrátil hlavou do stromu – strom byl pryč, jen hustá tma kolkolem.

„Začaroval kněz onen strom pryč?“ napadlo Větríka, neboť přece již již cítil strom u své hlavy.

Jindy Větrík zdvihl nohu, aby překročil balvan nebo překocný kmen, ale čaroděj mávl jen rukou a balvan i kmen jako by zmizely a Větrík mohl šlápnout rovně.

Opravdu, šaman čaruje... Větrík také bude knězem a naučí se čarovat.

Cesta jim trvala dlouho. Šaman zastavil unaveného hochu až v úžlabině blízko Černého potoka na Maninách. Hledal chvíli a pak

našel v houštině jakousi skrýši, polosesutou boudu. Měsíc nyní svítil, takže bylo dosti dobře vidět.

„Zde jsem se sám vyučil,“ pravil čaroděj. „Zde se také ty budeš učit moudrosti a umění. Z tohoto místa neodejdeš, dokud já tě zase nepřivedu zpět. Budu sem k tobě chodívat.“

Větrník se bál odporovat. Co zmůže on, chlapec, proti mocnému čaroději? Musí poslouchat. Je nyní čarodějovým učedníkem a dlouho se bude muset o samotě připravovat, než se vyučí. Musí zvykat odříkání a přísnému životu, bude tu žít jako poustevník při nejchudší stravě, bude se postit, spát na kameni, trýznit tělo, aby se připravil k posledním a nejhlavnějším stupňům své budoucí moci.

Znal z vypravování, že knězův učedník, když se vrátí zpět do vsi, nesmí se již hlásit k příbuzným, nesmí navštěvovat přátele, s nikým se nesmí stýkat. Čeká ho život plný zdrženlivosti a hladovění. Vyhublé a zesláblé tělo a vyzáblá tvář již samy budou zjevně hlásat všemu rodu, jak krušno je vejít v obcování se zlými duchy. Nakonec se podrobí několika zkouškám, z nichž nejhorší je vypít koflík kouzelného nápoje. Kdo by bez příprav okusil tohoto nápoje, svíjí se v bolestech a nařiká, že má útroby spálené. Ale Větrník to zajisté snese beze škody, neboť se bude učit pozvolna snášet jedy. I celou muchomůrku sní. Pak mu o slavnosti bude odevzdána chřestačka k vyhánění duchů jako znamení dosaženého čarodějství.

Ano, Větrník bude čarodějem!

„Raduj se, hochu, milost Velikého ducha spočinula na tobě! Budeš služebníkem božím, knězem, jako já jsem. Veliká moc bude tobě dána nad lidmi, zvířaty i rostlinami. Tvé slovo divy konati bude, modlitba tvá bude příjemná Velikému duchu a zlořečení tvé odháněti bude zlé duchy.“

Větrník seděl u nohou čarodějových, jenž se v měsíčním světle zdál ještě větší, nežli opravdu byl.

„A pracovati nebudeš, to je pro lidi ostatní, kteří nás živiti musí. Služebník boží se neposkvřňuje prací, žije z darů a obětí. Věru veliké

stádo nashromáždíš v ohradě své, z nejteplejších kožešin budeš mít lože vysoko nastlané. Prvním po mně budeš v celém rodě. Nuž, vykonáš všecko, co ti poručím?“

Větrník zaskučel něco nesrozumitelného.

„Ale pamatuj si, že se dneškem odříkáš světa, odříkáš se příbuzných, matky, sester a strýců! Nikdo nebude ti přítelem, nikdo tě nebude milovat, ale všichni budou se tě bát pro moc, která do tvých rukou bude vložena...“

Větrník těžce dýchal, srdce mu bilo a hlava se mu točila.

Šaman svolal všechny duchy lesní, vodní i zemní, aby střežli jeho uředníka.

„Veliké neštěstí si způsobíš, kdybys chtěl odtud utéci. Ani deset kroků bys neušel!“ pohrozil ještě čaroděj a ztratil se ve tmě.

Větrník zůstal ležet bez vědomí.

Uplynuly dva nebo tři měsíce. Větrník jako by zestárnul o mnoho let. Nuzně se živil z toho, co mu starý kněz někdy přinesl. Pojídal brouky a žížaly, které našel mezi trávou.

Z veselého hochy stal se poustevník. Čaroděj k němu docházel a vyučoval jej tajné moudrosti. Větrník poslouchal a pak celé dny i noci přemýšlel a všelijak rozvažoval o světě.

Zatím opuštěná Vlastovice nemohla zapomenout na synka, kterého ztratila tak brzy po mužovi. A potají, aby nikdo neviděl, Větrníkuv úkryt hledala. Jednoho dne jej vskutku našla. Zahlédla starého čaroděje, jak obchází u Manin. Hned ji napadlo, že tam někde je asi Větrník ukryt.

Popadla ztraceného syna do náručí a prosila ho, aby se vrátil.

„Nevrátím se, budu knězem! Víc sluší poslouchati Velikého ducha nežli lidi, nežli matku.“

„Ne, ne, Větríku! Veliký duch mi dal tebe za syna a mým synem také zůstaň!“

„Odejdi, ženo; nemám matku! Neznám tě!“

„Větríku, holoubku...“

„Odejdi, neruš mou samotu!“

Nešťastná Vlaštovice naříkajíc vracela se domů.

Zlý duch jí vzal muže, Veliký duch jí vzal syna.

„Co ještě mi vezmete, duchové?“

Když Větrník odehnal matku a poslední praskot větviček za ní utichl, vylezl na strom a usadil se mezi větve. Tam se mu nejlépe přemýšlelo. Viděl odtud na Vltavu a slyšel hučet vodu.

Což klame-li ho starý kněz? Och ty trny, ty trny! Klamal-li čaroděj tenkrát při léčení jeho otce, může klamat i jindy! Je pravda to, co mu šaman říká? Vyžaduje Veliký duch opravdu na něm všechny tyto oběti? Veliký duch přece sídlí v slunci a je tak dobrý! Všem dává světlo i teplo, dává život semeni, květům, zvířatům i lidem; ten že by žádal sebetrýznění, umrtvování, odcizení od rodiny a přátel?

Větrník slezl dolů. Nemohl dnes vydržet na oblíbeném stromě. Musil chodit, rukama rozkládat.

„Hledám pravdu, kdo mi ji poví?“

Větrník se vzpamatoval a viděl najednou, že je u samé řeky. Mi-moděk přestoupil zákaz a vzdálil se z místa.

„Kde jste, duchové zlí? Pojd'te, zde mě máte, roztrhejte mě! Kněz pravil, že mě vezmete, jakmile odejdu dál. Nuže? – Nejdete? Hle, rouhám se vám, slyšíte! Nechci vás znát, nebudu vás již vzývat, nebudu přinášet oběti – falešní jste! Nevěřím vám ani starému šamanovi! Věřím jen slunci. To nikdy nezkáme, nikdy neškodí, nikdy neusiluje o záhubu. Slunce je skutečný bůh, tvůrce všeho. Hle, tyto bylinky jsou sluncem živý! Slunce dává stromům vyrůstat, bez slunce by nebylo života. Slunce na jaře vrací zemi život; vím to, slunce je pravý bůh, vždyť to vidím, poznávám i přesvědčuji se!“

V křovinách zapraskalo. Snad přichází šaman! Ne, to jelen šel pít k řece.

„Nebudu knězem! Cítím v sobě jinou pravdu. A tam – ty slunce na obloze – jak mile mi svítíš, jak libě mě hřeješ! Ano, v tobě je pravda i život!“

Ty mé slunce dobré,
ty sílo a živote!
Tys otec stromů, travin,
ptácat, rybek, lesní zvěře!
Bez tebe smutno je lidem na zemi.
Jen s tebou je radost a teplo.
Tys bůh předobrný,
tak laskavý!
Ó jak tě miluji, slunečko!“

Větrůkův návrat

Deset let uteklo jako voda. V osadě u jezera už zapomněli na Větrůka, jen stará Vlaštovice si často ještě po straně zaplakala. Nikdo nevěděl, kam se Větrůk poděl.

Když se tenkrát nechtěl vrátit s matkou domů, šla druhého dne Řička, aby bratra přivedla, neboť doma je potřebí mužské rady. Řička prohledala naznačené místo na Maninách, volala na Větrůka – ale Větrůk tu nebyl. Zmizel.

Šaman zuřil, když poznal, že mu Větrůk uprchl. Všecky nehody a trápení svolával na Větrůkovu hlavu a zle jej proklínal. Řekl pak, že Větrůka zaklel do noční sovy. Všichni tomu uvěřili.

Větrůk se zatím protloukal světem všelijak. Věděl, že se domů nemůže vrátit, neboť čaroděj by jej jistě zahubil. Bloudil pralesy, putoval podle řek a octl se až mezi kupci, kteří se plavili po Jizeře. Od nich utekl a vysílen padl nedaleko nynější obce Násilnice u Bakova. Tam jej našli cizí lovci, vzali jej s sebou do osady, kterou vystavěli v jezeře na kůlech. Jen dlouhý můstek spojoval osadu se suchou zemí.

Větrůk se měl u nich dobře. Pokládali jej za svého. Poznal jejich zvyky, jejich slovanskou řeč a mnohé se mu líbilo. Avšak často se

mu zastesklo po domově. A jednoho dne přece odešel. Viděl, že se z celého kraje pod Mužským chystá velická výprava daleko na jih, aby vyhledala nová pastviště, o nichž vyzvědači přinesli dobré zprávy. I měl obavy o své milé u jezírka v pražské kotlině. Najednou se octl před Vlašovicí.

„Větríku, jsi to ty? Holoubku, hochu drahý!“

„Matičko, já to jsem!“

Sběhla se osada. Poznávali Větríka, ačkoliv se z něho stal za uplynulých deset let statečný muž. Byl osmahlý a silných svalů.

„A náš kněz říkal, že tě zaklel v sovu!“

„Větríku, jakýs to statný junák!“

„Zůstaneš už u nás?“

„Ano, nepůjdu od vás. S tebou, matko, chci se hřát u ohně, pro tebe chci ryby lovit. Zůstanu, bude mě tu potřebí. Těžké doby přicházejí, nepřítel se blíží. Bude vojna!“

Druhého dne se sešel všechen rod na vršku nad vltavským ramenem k poradě o novinách, které Větrík přinesl. Šaman sice jen kypěl hněvem na Větríka, ale musel se přemoci a skrýt své nepřátelství. Hrozila vojna. Rod nedopustí nyní sváry mezi svými členy. Každé paže bude třeba.

Nejvážnější muži pronášeli svá mínění o tom, jak se připravit proti nepříteli. Šaman navrhoval, aby rod vypravil procesí s bohatými dary k zázračnému stromu na hradišti u Závisti. Jakmile se zavěsí dary na strom, rod bude v bezpečí.

Větrík nemohl jeho řeč snést. Vyskočil a zamával nad hlavou lesklým bronzovým mečem:

„Půjdete na pouť? Půjdu s vámi, ale ne abych obětoval dary, ale abych váš zázračný strom rozsekal! Odvádí nám z osady muže a ženy, kdy by měli přiložit ruce k práci, protože nebezpečí je tak blízké!“

Všichni shromáždění se po této opovážlivé řeči zachvěli.

„A co jiného máme dělat, rouhači,“ zvolal čaroděj, „nežli modlit se k posvátnému stromu? Činili tak vždy naši otcové, když hrozila

vojna, i my tak činiti budeme. Nebo čím jinak zabezpečíme svou osadu před náhlým přepadem?“

Všichni se obrátili k Větríkovi. Teď musí povědět, jak je tedy možno zachránit se.

„Povím vám to, bratři. Vystavíme v našem jezeře na vodě chaty, jak jsem viděl v dalekém kraji. Ty jsou bezpečné před nočním přepadem. Pojd'te, dáme se do práce!“

Část rodu se přidala k Větríkovi, jenž nyní, obklopen přáteli, vykládal podrobně, jak se staví jezerní osada. Avšak většina rodu zůstala věrna čaroději.

I rozešel se rod Medvědů na dvě strany.

Pod vedením Větríkovým se budovala stavba na jezeře. Kus lesa byl vymýcen, stromy osekány a kmeny zahroceny v ohni.

Obtížné bylo zarážení kůlů. Větrík našel v jezeře místo, vzdálené od břehu asi sto padesát kroků, kde bylo na dva metry hloubky. Tam kázal z připravených jehel zbudovat řídkou hradbu v podobě okrouhlého ostrůvku. Koly byly obkládány kameny, aby lépe stály. Nahoře položili trámovou podlahu a na ní pak počali se stavbou chatrčí. Na břeh vedl dlouhý můstek, jenž se dal snadno odebrat.

V pilné práci uběhl rok. Čaroděj se nikdy neopomenul mezi svými posmívat jezerní stavbě. Čekal jen na příležitost, aby mohl Větríka i jeho spoluodpadlíky řádně ztrestat.

Doléhaly zvěsti, že se od druhé veliké řeky (Labe) blíží cizí národ. Bude vojna.

Čaroděj byl nyní zahrnut dary, aby se modlil důtklivě k duchům za ochranu rodu v dobách zlých.

Jednou starý kněz ohlásil, že samotén vykoná několikadenní pouť, aby vyprosil rodu pokoj.

Avšak co učinil pomstychtivý čaroděj?

Zradil lid v pražské kotlině.

Potají šel vstříc cizímu národu a přivedl podle Rokytky silný zástup nepřátel až do skrytého výmolu na Maninách. Pověděl jim

o jezerní osadě a podle jeho návodu měli nepřátelé druhého dne ráno překvapit Větríkovu osadu a zmocnit se jí. Zato měla být ušetřena čarodějova osada v Ovenci.

Vykonav zradu, čaroděj se vracel oklikami domů.

Záhuba visí na nitce nad jezerní osadou...

Větrík byl uznávaným náčelníkem obyvatel jezerní osady. A věru nemohli si lepšího přát! Dal rozestavit v lese i u Vltavy bdělé stráže, které měly hlásit každé nebezpečí. Toto opatření se osvědčilo. Větrík se dověděl včas o přechodu nepřátel přes Vltavu, i to, že ukryti čekají na Maninách, aby se ráno zmocnili osady.

Větrík ze všeho viděl, že ráno neujde boji. Zavolal tři nejstatečnější muže a přeplavil se z osady na břeh. Můstek byl stržen již dříve. Oznamil, že jde číhat na tetřevy do lesa, a tklivě se rozloučil se starou matkou, která ještě nevěděla o blízkosti nepřátelského zástupu.

Vlaštovice stojí na kraji kolové hradby, dívá se přes jezero a pohledem sleduje, jak loďka pomalu pluje ke břehu. Věří, že její syn jede na lov. Provolává mu štěstí na lovu:

„Zdrávy buďte, hory, skály,
zdrávy lesy smrčinové,
háje bílé, osikové,
i ti zdraví, kdo vám se koří!

Buď, ó lese, štědrý, hvozde!
Buď, ó Duchu věčný, přízniv!
Doved' syna na paseky,
doprovod' jej na ta místa,
kde se lov dá uloviti,
dobrá kořist uchvátiti!“

Zatím Větrník vede muže přímo k nepřátelskému táboru, o němž přinesli zvědové zprávy.

Slunce již zapadá. V lese je šero.

Větrník neví, že se proti nim ubírá domů zrádný Šaman. Je od nich vzdálen jen kousek cesty. Libuje si, že je již tak temno, neboť zde, blízko jezera, může jej snadno potkat některý lovec. Čaroděj je připraven při nejmenším šustu se skrýt.

„Co to? Nějaký šramot!“ leká se starý kněz.

Jehličí lupe, větve křovin šelestí – někdo jde!

Čaroděj se rychle tiskne za strom k zemi.

Kolem šamana přešli čtyři muži – poznal mezi nimi Větrníka. Když zašli, vystoupil čaroděj z úkrytu a hrozil holí:

„Ha, poslední dnes tvůj lov, Větrníku! Netušíš, že zítra budeš zahuben! Ne já, bůh jde ve mně vykonat pomstu za tvé rouhání! Zahlazen bude hříšník...“

Čtyři muži šťastně prošli lesem a na Maninách skutečně našli zástup ozbrojených cizinců.

Větrník i jeho druzi položili zbraně na zem a se vztyčenými pažemi kráčeli k zástupu. Nedávají na sobě znát žádnou bázeň. Zmužile předstupují a čekají, až je vůdce zástupu vyzve, aby mluvili.

Slovanští bojovníci se nahrnuli zvědavě kolem nich. Jejich vůdce pokynul příchozím, aby otevřeli svá ústa.

Větrník se důstojně uklonil a promluvil hlasitě, aby rozuměli i dále stojící:

„Můj národ, usazený v této zemi od počátku světa, nemá strach z vašich zástupů. Jsme dost silni, ale své zbraně na vás nepozdvihujeme.“

Sebevědomá řeč Větrníkova učinila náležitý dojem na bojovný zástup. Větrník si toho dobře všiml a mluvil dále volaje:

„Proč se ukrýváte v temnotě! Proč jste nás nepožádali o přístřeší? Mléka i masa máme dost!“

Nejpřednější z cizinců odpověděl:

„Žádáme od vás půdu pro naše stáda, neboť se chceme usadit v této zemi – věz, ó muži, který dobře jazykem naším mluvíš!“

„Pohleďte – zde les, mokřiny, jen tamto naše neveliké pastviny. Není pro vás místa v zemi našich praotců. Ale chcete-li být dobrými sousedy, hle, za Vltavou na kopcích pod Ládvím najdete pastvin dostatek. Tam se usad'te a buďte jako naši bratři. Avšak kdybyste nás chtěli mocí vyhnat z našeho újezda – vězte, že krev vaše pohnojí záhony naše pšeničné!“ neohroženě hlásal Větrník.

Nato zase promluvili cizinci:

„Obětovali jsme bohu našemu, slunci, a náš stařešina prorokoval, že zvítězíme. I nebojíme se boje s vámi. Slunce nám dá vítězství!“

„Slunce vaším bohem? Víím to, ale to jsem nevěděl, že vaše slunce žádá krev. I naším bohem je slunce, ale slunce hřejivé, jasné, předobré, které dává život a nikdy ho nebere. Slunce je láska věčná, laskavý otec všech lidí i zvířat, všechny nás hřeje, všem potravu dává, všem na lov svítí.“

Větrník pozoroval, že jeho řeč na nepřátele působí, a proto mluvil dále:

„Vy pravíte, že jste synové slunce – i my jsme jeho děti. A taký u vás obyčej, aby se bratři vraždili? A zdaliž se otec raduje, teče-li krev z boje synů jeho? My vám nechceme ubližovat, ani pastvisek ubírat, ani na dobytku škody činiti. Nám dosti dává dobré slunce, i nežádáme si vašeho. Nechte nás, i co naše jest, s pokojem!“

Vůdce cizinců chvíli přemýšlel a pak, přesvědčiv se pohledem o smýšlení svých druhů, odpověděl:

„Moudrá je tvoje řeč, mladý junáku, a líbí se nám. Vidíme, že nejen kožich medvědí, ale i srdce a drápy medvědí při tobě jsou. Nepohrdáme přátelstvím s lidmi takovými. Pročež pravím tobě: Učiníme smlouvu krví, že vy podržíte levý břeh, my pak budeme pást dobytek na břehu pravém. Nižádného příkon nemá mezi námi býti. Jdi a pověz tato slova svému lidu!“

Bylť pak onen rod, který přicházel od chladné Jizery, lid slovanský, rozšiřující nezadržitelně svou oblast víc a víc do středu Čech.

Na znamení smlouvy byl postaven na kopeček veliký kámen, dole upevněný hlínou a kamením. Stařešina slovanské tlupy zařídil mladé srnče a krví pomazal smluvní kámen.

Povstav potom, pravil k Větríkovi:

„Nechť Svantovít hledí na mne i na tebe, když se rozejdeme od sebe! Jestliže bys kdy porušil uzavřenou smlouvu, věz, že všemocný Svantovít ji slyšel!“

Větrík odpověděl:

„Aj hromada tato, aj sloup, který jsme spolu vztyčili! Jsou svědky toho, že nepůjdeme my na pravý břeh, stejně jako i vy nepostoupíte na břeh náš. Nebudou mluvit rtové moji nepravosti a jazyk vynášeti lsti. Dokud dýchat budu, neodložím od sebe upřímnost svou. Veliký duch nechť soudí mezi námi!“

I nazvali toto místo „Svědék smlouvy“.

Potom upekli srnčí maso a pojedli z něho vespolek jako přátelé.

Větrík rozradován, že se mu podařilo poselství, vracel se s přáteli domů. Měsíc jim svítil na cestu.

V hloubi temného lesa uslyšeli zoufalé výkřiky bolesti a hrůzy.

Spěchali se přesvědčit, co se tu stalo.

Děsné výkřiky, ani lidským se nepodobající, rozléhají se lesní tišinou.

„Pryč, zloduchové! – Zaklínám vás – hle, nepřítel!“

Větrík první přiběhl k jámě, kterou nedávno políčil na větší zvěř. Pro tmou však nemůže rozeznat, co se v ní děje. Když doběhli i ostatní muži, otevřel jeden z nich džbáněk, který s sebou nesl, vyňal doutnající uhlík a rozdmýchal oheň.

Posvítil si do hluboké jámy.

Tam stojí rozkročen veliký divoký tur a pod ním leží – rozdupané tělo čarodějníkovo...

Starý šaman se už ani nehýbal.

Muži se vrátili k jezeru, kde stráž hlídala lodici, a přeplavili se do osady. Na její hradbě plane veliký oheň, osvětlující široko daleko tichou vodní hladinu.

Překvapující noviny vzbouřily celou osadu ze spánku.

Větrník za všeobecného jásotu vypravuje, jak pochodil u cizinců, jak se do nové jámy chytil vzácný úlovek – divoký tur, a jak potom čaroděj, vraceje se z daleké své pouti, do této jámy spadl a byl rozlíceným zvířetem rozsápán. Dnes se dlouho hovoří u ohně na kolové stavbě.

Vycházející slunce zlatí libeňské vrchy a překrásnou záři rozprostírá na půl oblohy. Nad jezerem se vznáší lehounká pára a po vrcholcích okolních lesů se plouží mlhové mráčky.

Větrník vystoupil z chatrče, zvolna se rozhlédl po krásné kotlině a z plné hrudi, jak by do jeho žil vstupoval nový život, vydechl. Vlasy vedví rozdělené mu splývají jako ženám s čela – jsou napuštěné vonným tukem a propletené vonnou trávou.

„Ty mé slunce dobré,
ty sílo a živote!
Tys otec stromů, travin,
ptácat, rybek, lesní zvěře!
Bez tebe smutno je lidem na zemi.
Jen s tebou je radost a teplo.
Tys bůh předobry,
tak laskavý!
Ó jak tě miluji, slunečko!“

Slovanský rod se usadil v Libni, na travnatém břehu Libušáku, nad tichou Rokytkou.

První Slované na pražské půdě...

Na Maninách

Z šera dávných věků počínají vystupovat příběhy slovanské Prahy. Pražské osady zažily v bronzové době veliké změny. Starousedlý domácí lid víc a více se mísil s přicházejícími rody, takže se ponenáhlu ve všech starých osadách vjedno smísily tři národy obývající tehdy naši vlast: lid domácí, lid slovanský a lid jižních kamenných mohyl. I četné nové osady povstávaly přibíváním nových a nových rodů.

Pražské území bylo hojně osídleno, takže tu vznikl nejživější kraj celých Čech. Praha byla obstoupena věncem lidnatých osad. Nedostatek pastvin nutil obsazovat i příhodnější místa uvnitř nynější Prahy, a to především úrodný chotár Na slupi. Jiná místa v Praze, značně štěrkovitá, zarostlá háji a ohrožovaná povodněmi, zůstala namnoze ještě pustá.

Noční výjev

Někde zatíkalo ze spaní ptáče. Borovice lehounce šumí. Po trávě se rozlévá bledé měsíční světlo. Na Vltavě se míhá dlouhý lesklý pruh a obraz měsíce ve vodě je zcela čistý. Olše, břízky a doušky se objímají v tmavých náručích, a jemně pohybující ratolestmi, něžně se celují. Netopýři se prohánějí podle houštin při břehu.

Maniny dřímají v tiché letní noci.

V říční zátocě vyčnívá z vody vyvrácený strom, který tu uvázl po nějaké povodni. Vodní hladina se otvírá a na potopený kmen někdo vylézá. Bobr snad?

„Hur – hur!“ ozvalo se tišinou. Na překocení strom usedá vodník.

„Těžké sny mám dneska – ach jak je tu venku krásně! – A nikdo tu. Kde jste, dívky? Zaspívejte trochu, zveselte mě! Kde jste?“

Vodník se spustil zase do vody a připlul k břehu. Rukou se chytil silného kořene a vytáhl se ven.

„Kde jste, mé panenky? Hur – hur!“

„Podejme si, dívky, ruce,
lalala, lululu,
tančit budem na palouce,
lalala, lu!“

Z temna vyběhlo několik lesních žínek a vesele skotačí.

Vodník se přiloudal k rozdováděným dívkám a vylezl na silnou větev rozložitého dubu.

„Háje šumí, sova houká,
lalala, lululu,
z dubu na nás vodník kouká,
lalala, lu!“

Jak se krásně tančí v lese,
lalala, lululu,
vodníkovi zasmějem se,
lalala, lu!“

Lesní žínky dělají rozpustilé posunky na vodníka.

„Hur – hur! – Chcete mě zlobit! Odejdu zas a vlezu do své tůně,
vy větroplašky!“

„Počkej jen, zůstaň, vodníku! Povíme ti novinu.“

„Hur – hur! – Jakou novinu? Zastavili snad bobři již docela Vltavu, že už dál nepoteče? Vrány vám nakvákaly klevet – to jsou vaše noviny!“

Dívky se seběhly kolem dubu, na němž se vodník na ně oškleboval.

„Víme, víme,
nepovíme!
Oči na nás vyvaluješ,
jazyk na nás vyplazuješ!
Heč, heč, heč!“

„Ale dívky! Povězte mi přec, co nového víte! Hle, už neškaredím!
Jak jste milounké, dívenky moje!“

„Poslyš, vodníku! Líně v své louži se povaluješ a s žábami se bavíš. Zatím tamto v lesním jezírku švarná panna a jarý mládenec na tebe čekají, a ty nedbáš! Slepý jsi, hluchý jsi, vodníku, nehybné údy máš!“

Vodník se překvapen spustil dolů, že se jen za ruku a nohu držel; ostatním tělem visel a proti dívkám širokou hubu rozevřel.

„Pojďte, dívky, do kola,
do kolečka, dupy, dup,

než nás zora zavolá,
v rej se dáme, cupy, cup!“

Měsíček zasvítíl na pažit a dívky, lehounce se honíce, tančí za jeho světlem, až mizejí v lese.

„Hur – hur – švarná panna! Hur – hur – jarý mládenec! Podívám se, podívám – –“

Vodník, jako by nabył hbitosti, leze svižně ze stromu.

Šourá se podél řeky k nynější Stromovce.

Láska vítězí

„Kam hledíš, Jahodo milá?“

„Ach za těmi mráčky se točí moje oči! Přicházejí, nevím odkud, rozběhnou se po obloze a hled'! – zas do dálky se ztrácejí – do veliké, šedé dálky...“

„Již opět zesmutněł tvůj hlas, Jahodičko, i tvoje ňadra steskem se úží a tvoje rty svírá bolest...“

„Nediv se, Vojane! – Raději bílým obláčkem kdybych byla nežli dcerou tvrdého Zlomiduba. Tak volně bych plula ve výši – v bělostném jasu – až bych se rozplynula v slunci... Raději nežít, věř mi, nežli se takto s láskou skrývat! Co my za to, že mezi rodem tvým a mým je vyhlášena krevní msta? Mé srdce nezná krevní msty, ale je plné milosti, až ve mně bouří a puká... Tys můj, Vojane, ať si třeba padne všechen rod...“

„V tvých očích blesky se křižují, děvice prudká. Pomni jen, že krevní msta jest posvátná a nižádný člověk nemůže se vzpírat odvěkému příkazu bohů...“

„Tak co tedy se mnou mluvíš? – Prokletý jest, kdo nedbá krevní msty a s nepřátelským rodem hledá mírné styky – nu? Proklati jsme

oba, že se milujeme – a víš, že zle by bylo s námi, kdyby nás spolu někdo zastihl...”

„Vím to, Jahůdečko ruměná. I mne tíží, že se můžeme jen tajně vídati; však věčné bohy prosím, aby nepřítelství našich rodů bylo vykoupeno a smír spojil zase rozvaděné...”

„Ach Vojane, toho se nedočkáš, nech pošetilých myšlenek! Nebudu ti nikdy vařit medovinu, nebudu ti přikládat na ohniště ani spát v tvém stanu... I kdybys mě tajně uloupil a přivedl do svého rodu na Maninách, hned by náš rod tu v blízkém susedství věděl, kde stíhat mou stopu, a našel by mě brzy. Běda pak vám všem! Náš rod je tak silný!”

„I my jsme stateční, Jahodo! U nás jsou junáci jak medvědi a duby!”

„Však málo vás a rod váš je chudý...”

„Jahodo, přestaň, máš-li mě ráda!”

„Ty mě nemáš rád!”

„Ty, nebo bys tak nemluvila!”

„Ty, nebo bys nečekal, že někdy vyhasne krevní msta...”

„Jahůdko, co mám tedy dělat?”

„Vytrvej! – Slyš, datel klepá do stromu...”

„Jahůdko! Něco jsem ti přinesl.”

„Ach hochu můj! Ukaž!”

„Nastav ruku a zavři oči!”

„Nu tak! tu máš ruku... Něco mi nastrkuješ na ruku – už se smím dívat? – Oj, to krásnou obruč navlekls mi – tak hezký náramek nemá žádná z mých družek! Dávno jsem si přála takový šperk...”

„Máš radost, děvuško?”

„Oj – oj – oj – ao – lialá!”

„Jahůdko, tys tolik vykřikla – – hned musíme pryč!”

„Svantovít s tebou!”

„I s kroky tvými!”

V osadě na Maninách jsou dneska psi nepokojní...

Jako by věřili medvěda.

Stráž obchází ohradu a nahlíží do okolních houštin. Táborový oheň na prostranství mezi chatrčemi osvětluje osadu. Kolem ohně leží nebo na otepích chraští sedí několik mužů.

Je teplý večer. Hvězdy matně svítí na zamlžené obloze.

Muži si vypravují dnešní lovecké příhody.

Ted' se hlasitě rozesmáli, až se okolní olše a topoly rozšelestily.

„Jakže to bylo? Náš Čmuk že nepoznal jezevce?“

„Tak! Říkal, že nás povede po stopě mladého prasete, ukazoval jehličí a olámané větvičky... hahaha!“

„A když jsme už byli blízko, slyšel chrochtání! Šeptal nám: ‚Vidíte ho, vidíte?‘“

„A když jsme zvěři nadběhli a střelili ji šípy... hahaha! – válel se nám tam starý jezevec!“

„No, nesmějte se!“ bránil svou loveckou čest Čmuk. „Byl tam vysoký, tmavý les a viděl jsem zvíře jako malého kančíka, s krátkýma nohama...“

„A jak chrochtal ten vepř? Čmuku, ukaž ještě jednou...“

Všichni se smáli, až se to daleko rozléhalo.

„Však počkejte, zachutná vám zítra!“

„Kde ho máš, Čmuku? Pověz nám, už se ti nebudeme smát!“

„Zakopal jsem ho tamhle pod první olší, aby z masa vyšla pachut'. Zítra bude masíčko jak nejlepší kančí, ještě sladší...!“

„A což sádlo, vid', Čmuku!“

„To si přece vezme starosta na léčení. Říkal beztoho, že už není žádné jezevčí sádlo. A bude ho pěkný hrneček...“

„Inu, takový kanec – –!“ A už se všichni znovu rozřehtali.

Najednou zaznělo pronikavé písknutí.

„Co to? Hlídači pískají! Něco se děje – –“

Muži nechali rozprávky a rozběhli se kolem chatrčí. Branka byla dobře uzavřena, v dobytčí ohradě ticho – co tedy je?

Hlídači ukazují do houštin.

„Koukejte – teď zase – hýbají se tam větvičky – něco tam je – snad medvěd...“

Muži pozorují záhadnou houštinu.

Větvičky sebou pohybují, ač není vítr. Za chvíli se však klidně ustály a nic se již nepohnulo.

„A to nic není – snad se nedáme hned vyplašit!“

„Nemluv planě – to zrovna může něco být – třeba i záloha nepřátelského rodu, který chce některého našince vylákat a zahubit!“

„Nu, přesvědčte se!“ kázal starosta, jenž sem zatím také došel a svítil hořícím břevnem.

Muži mají v rukou oštěpy a mlaty. Kdo zrovna neměl vlastní zbraně, uchopil klacek nebo kámen. Přiběhli i psi, odvolaní od stáda, a všechen zástup se opatrně plíží k houštině.

„Nic tu není –!“ Všude ticho, nic se nehýbá.

„Hle, tu je někdo! Zakopl jsem o něj. Leží tu jak zabitý...“

Všichni se seběhli. Starosta posvítíl na ležícího člověka.

„To je náš Vojan! – Vojane, Vojane, jsi živ?“

„Přeneste ho k nám!“ velel stařešina.

„Snad není ještě mrtev,“ říkali si muži, zdvíhající nehybné tělo mladého druha. „A je-li, běda vám, lotři! Víme, že jste zas jednou svůj hněv na nás ukojili... strašně se pomstíme!“

Z chatrčí vybíhají zburcované ženy i děti. Osadou se už rozkřiklo, že našli v lese mrtvého Vojana.

U ohně mladíka položili a starosta, kněz i lékař v jedné osobě prohlíží nebožáka.

„Dýchá!“

„Přineste vodu!“

Nahá dívčina podala hrnec vody.

„Synu můj, synu nebožáčku! – Zabili mi tě, lotři, och synu můj, cos mi to udělal!“

„Odved'te starou Peruniku, překáží mi!“ řekl starosta a poléval ležícího mladíka vodou.

„Dědové mocní, dědové silní, vy vládci života i smrti, vraťte duši Vojanovi, vraťte dech jeho ústům, vraťte tepot jeho srdci, vraťte světlo jeho očím! Dědové naši, zaklínám vás, vraťte život našemu Vojanovi, neboť my všichni jsme vaše děti, které milujete a kterým žal tak veliký přece nezpůsobíte! Dědové, nedopustíte, aby nám Morana vyrvala bratra mladého, silného... Slyšte mě, dědové!“

„Je živ! – Už mrká očima a stahuje ústa...!“

„Vyslyšeli jste mě, dědové mocní, ó vřelé díky vám! Oběť slavnou vystrojíte vám Vojan...“

Perunika, matka Vojanova, vplížila se opět zástupem k ohni a teď nadzvedla synovi hlavu. Už ji nikdo neodháněl.

Sláva dědům! Vojan je živ!

Dali mu napít silné medoviny.

Vojan otevřel oči – díval se chvíli bezvýrazně – pak slabě řekl: „Jahodo!“ – a zase oči zavřel.

„Chce jahody, slyšíte! Přineste je někdo!“ prosila stará Perunika.

Dívky přinesly košíčky jahod a malin, ale nebohý Vojan jich námáhavě spolkl jen několik, když mu je vložily do úst, a víc nechtěl.

„Potřebuje odpočinek, nechte ho v pokoji!“ řekl stařešina a odešel do své chatrče, největší mezi všemi.

Stará Perunika drží hlavu svého syna dál a nehýbá se od něho.

Chřástal se ozývá z trávy. V osadě je zase ticho. Stráž chodí kolem dobytčí ohrady.

Vojan se brzy zotavil. Vypravoval, co se mu stalo. Vracel se pozdě ze špatného lovu. Byl na čekané u letenské mýtiny. Snědl nějaké špatné bobule a nemohl pak dojít domů. Slabostí klesl nedaleko osady.

Starosta mlčky poslouchal mladíkovo vypravování a probíral se rukou mezi dlouhými vousy. Zavolal pak Vojana, aby přišel na hrobce.

Kolem posvátného dubu se zdvíhalo několik nízkých mohyl. Starosta usedl na jednu mohylku a zahleděl se na švarného mladíka.

Vojan nejistě přešlapuje před vážným starostou. Neopovazuje se promluvit dříve, dokud se stařešina sám neotáže.

„Přístup blíže, Vojane! Pověz mi ještě jednou, co se ti stalo. A kde cesta rovná, nezajížděj!“

„Povím, hospodáři!“

A Vojan opakoval své vypravování.

„Vojane, Vojane, mne neošálíš! Proč skrýváš pravdu přede mnou? Což lesní bobule do stehna bodají?“ tázal se starosta a pátravě hleděl mladíkovi do očí. „Máš asi příčiny, proč jsi všemu lidu pravdu nezjevil, mně však teď pověz, odkud ta rána na stehně! Zpozoroval jsem ji, když jsem tě omýval vodou, ale neřekl jsem nic, neboť lehká to byla rána – jen krve trochu ušlo. Avšak že je to rána od šípu, poznal jsem hned. Také tvoje krpce z lipového lýčí zcela byly rozdrány, a to nebývá po vycházce do lesa... Nuž, mluv!“

Vojan vida, že je prozrazeno, co hleděl ukrýt, musil zjevit pravdu.

„Opravdu jsem byl nejdříve na Letné číhat na lišky a pak jsem šel dolů, k lesnímu jezírku...“

„Toť území našich nepřátel!“ zvolal překvapený starosta. „Cos tam dělal, pošetilý mládenče?“

„Překvapili mě tam, otče, i musil jsem utíkat. Zahnali mě daleko, až k rokli Brusnice, kde konečně ztratili mou stopu. Avšak při pronásledování mě postřelili...“

„Kdo to byl? Mluv!“

„Sám Zlomidub!“

„Oj, sám jejich stařešina?“

„Ano; večer pak jsem se plížil podle Vltavy domů. Báł jsem se nástrahy a strašně jsem zemdlel únavou i ztrátou krve.“

Starosta seděl zamyšlen.

„Ale pověz mi, Vojane, proč jsi šel do území nepřátelského rodu? Vždyť víš, že mezi rodem naším a jejich volá po odplatě prolitá krev, která není dosud pomstěná?“

Mladík rozpačitě hledí k zemi.

„Tázal jsem se, odpovídej!“

„Ale – hospodáři, odpusť – povím vše, ale nemohu – nevím jak to říci, – provinil jsem se na našem poctivém rodu – –!“

„Co – co jsi učinil, nešťastný mladíče?“

„Hospodáři, nemohu za to, je to větší než má síla – šel jsem tam za Jahodou – dcerou velikého Zlomiduba...“

„Och jaká to hanba! Jak se může mladík z rodu našeho tak zapomenout! – Vojane, Vojane, láska tě posedla, v osidla zavedla! Vždyť Jahodu nikdy nemůžeš přivést do ctného rodu našeho! Dědové by se zhrozili nad takovým rouhačem a strašně by všechen rod za vinu tvou potrestali...“

„Vím to, hospodáři, vím, ale přikazuj si jak chceš, kvítek vždy po slunci hlavičku točí...“

„Ano, točíš se, točíš – vím tedy už, kde tvé sluníčko! Pěkně ses nám zachoval, Vojane – –! Není slýcháno v rodě našem, aby se kdy našel proradce svaté věci rodové... Opovržení však tě stihne a vyhnán budeš z rodu!“ volal stařec už hlasitě.

„Nezatracuj mě, hospodáři! Rád bych poslechl a na Jahodu nemyslí, ale spíš Vltava vyschne, nežli láska v mém srdci...“

Stařešina povstal.

„Slyšte mě, dědové mocní! Popatřte na mladíka, krev z krve vaší, ó dědové slavní – an zrádce býti se strojí – nedbá cti a slávy rodu našeho – poplvati chce hroby vaše a spojití se s rodem prokletým...!“

„Ó nezatracuj mne nešťastného!“

„Slyš, Vojane! Jediná je cesta, kterou se může vyhovět tvému srdci i cti našeho rodu. Zde, na hrobech předků našich, pravím tobě: Zprostřed rodu nepřátelského před očima všech vyvedeš svou dívku. Podaří-li se tvé statečnosti ve zdraví se prodrati z kruhu těch sverepců za hranice jejich území – uznají tě hrdinou a získal jsi právem sobě ženu. I my pak přijmouti tě můžeme s pýchou, neboť slávu rodu našeho rozmnožil jsi činem statečným. Jinak, při památce dědů našich, vzdej se vši naděje! Slyšel jsi, jdi!“

Vojan schýlil hlavu před stařešinou a pokulhávaje vrátil se do osady. Stařešina stál chvíli pod posvátným dubem a pak, seprav opět dřívkem rozevřený plášť, přecházel mezi mohylkami a hleděl do země, jako by hovořil s pochovanými tam nebožtíky.

Od této rozmluvy býval Vojan často zamyšlen. Nebavil se už s ostatními druhy, nechodil na lov, jen na ryby chodíval s udicí do vltavského ramene naproti Libni. O samotě tam po celé dny hledíval do vody a málo ryb nalovil. Perunika myslila, že se ještě po nemoci dost nezotavil, a v starostech jej vždy navečer očekávala.

Jednou přinesl místo rybek náruč rákosí a bronzovým nožikem pak ořezával stébla. Perunika řekla: „Děti, běžte k Vojanovi, bude vám dělat brkačky!“

Ale Vojan sebral rákosí a odešel do houštin, kde nařezaná stébla zastrkával do sebe nebo prorážel stěny v kolínkách stébel.

Potichu si prozpěvoval. Když dozpíval, zachmuřil se pojednou a pak zazpíval hlasitěji pěkným hlasem:

„Což ten slavíček
od půlnoci zpívá?
Což se ten hlásek
pěkně rozlívá!
Sedne na větvičku,
zpívá si písničku,
aby slyšela
samička milá...“

Potom foukal dlouhými stébly, ale nepískalo to ani nebrkalo. Bavil se tak několik dní, i lov rybek zanedbával, jen hojně se koupal ve Vltavě.

Plaval dobře a hravě přeplaval řeku i několikrát za sebou.

V místech nynější Stromovky byla živá osada.

Dnes je tu zvláště hlučno. Daleko se rozléhá zpěv i křik. Přišli sem bohatí slévači z Horní Šárky, kde měli v celém širém okolí známé slévárny bronzu, aby zde vybrali nevěstu z dívek slavného rodu oveneckého. Přinesli hojné dary, zejména skvostné lesklé bronzové náramky, jehlice a nožíky.

Teď se hrnulo všechno množství lidu na volnější prostranství, kde bylo více místa na hry a reje. Dívky zpívaly a tančily, kupci se zálibou na ně pohlíželi a připíjeli si staré medoviny z ozdobných, vyleštěných koflíčků.

Dívky se točily dokola, pak se rozeběhly, a držíce se za ruce, chytaly své družky a zas se točily, až se jim vlasy rozletovaly.

Jahoda sebou vrtěla vprostřed kola. Dívky k tomu zpívaly:

„Hoj, mamko, mamičko,
jdeme do pole žít!
Až nažneme, dovezeme
domů nevěstu,
bílou jako holubinku,
červenou jako panenku.“

Sotva dozpívaly, Jahoda vyskočila, uchopila jedno z děvčat a začala s ním tančit dokola. Ostatní dívky tančily s ní. Za chvíli se pustily a každá se sama točí a vrtí jako věténko, ale zase se chytí za ruce a postaví se v kolo. Jedna přitom zbyla lichá, nenašla žádnou dívku k sobě do páru. I stala se nevěstou a vběhla doprostřed kola. Ostatní dívky se začaly opět okolo ní točit a zpívaly:

„Hoj, mamko, mamičko,
už jsme nažaly,
nevěstu jsme dovezly!

Co nám za to dáš?
Dáš nám, dáš
medu na koláč!“

Zatímco všechen lid napjatě sleduje dívčí reje, plíží se od jezera tajnou cestičkou mezi bažinami nějaký mladík a opatrně se skrývá v porostu.

Je to Vojan. Dnes zase, jako už několikrát, zkouší, zdali by mu bohové poskytli příležitost odvést si Jahodu. Doposud nikdy se nemohl šíleného podniku odvážit – jak by se také on sám s Jahodou mohl vyplést živ tolika stíhatelům?

Nicméně Vojan doufá přece, že mu jednou bohové – duchové předků – dopřejí šťastné chvíle, kdy se bude moci pokusit o uloupení milé děvice. A nepovede-li se mu to – nu – ztratí život, který mu stejně bez Jahody není drahý.

Vojan se pozvedl nad vrbové houští. Slyšet' už dívčí zpěvy a pát-rá, co tak hlučné hry znamenají. Leze blíž a blíž, a poněvadž všichni účastníci jsou upoutáni zábavou, může odvážný mladík nezpozorován dolézt až takřka mezi hlučící dav. Vylezl po větvích košaté lípy, až mohl přehlédnout celé hřiště.

Spatřil Jahodu mezi tančícími dívkami. Jaká je pružná! Zdaleka ji pozná mezi všemi. Tak lehce tančí a její paže se vlní jako labutí krky... Teď ji dívky uzavřely do kruhu a točí se kolem ní...

„A tam – to je Zlomidub – stále se po své dceři kouká... a teď ho někdo vzal za ruku – to je nějaký cizinec – a dává Zlomidubovi něco – bronz – mnoho bronzu! – Zlomidub vrtí hlavou – cizinec přidává – co to jen znamená? Zlomidub volá Jahodu k sobě a ukazuje jí cizince... Ne, musím tam děj se co děj!“

Vojan přitiskl věrný topor k prsům, tiše seskočil ze stromu, a ne dbaje mnoho o to, je-li již viděn nebo neviděn, pospíchá k své dívce.

Nastala přestávka ve hrách. Dívky unaveny odpočívají, ostatní lidé sledují cizincovo vyjednávání se stařešinou Zlomidubem nebo popíjejí.

Kupci tedy vybrali Jahodu a chtějí ji jako nevěstu přivést na své hradiště. Skládají do rukou Zlomidubových veliké věno, odpovídající slávě šáreckých kupců i vážnosti stařešiny Zlomiduba.

„Jahodo, dnes nevěstou ses stala!“ zvolal starosta Zlomidub na svou spanilou dceru, ještě uzardělou tancem.

„Ne – Jahoda je má!“ ozvalo se najednou z okolostojícího zástupu a jakýsi mladík uchopil dívku za ruku.

„Kdo je to? Co tu chceš, holobrádku? Vari!“

„Vojan jsem! Běloglav mým stařešinou! – Pojd', Jahodo!“

„Huj, kozlíku, co si troufáš? Hlavou jsi propadl, že ses odvážil do území rodu našeho, jenž nepřátelství přísáhl kletému rodu tvému! – Co, ty prcháš? – Hej, nastojte, chce nám utéci!“ křičí rozlícený stařešina.

Překvapený lid, ustrnut mladíkovou smělostí, na okamžik nechápavě hledí, jak Vojan s Jahodou proletěli brankou ven z osady. Už se však všichni vzchopili a pronásledují prchající milence. Otevřeli přiřazenou branku a tu našli lávku shozenou do ohradní strouhy. To Vojan na útěku odkopl za sebou lávku do vody, aby stíhatele zdržel. Ale už mnozí skákaají do strouhy a brodí se vodou nečekajíce, až bude kláda opět položena.

„Počkejte, počkejte!“ křičí Zlomidub a shodí s ramenou těžký plášť, „vždyť nám nemohou utéci! Vy běžte tudy nalevo až k jezeru, aby nám neunikli do lesů, a vy napravo až k bažinám, přes něž není přechodu, my tudy středem za nimi, a máme je v pasti.“

Skutečně není naděje na vyvážnutí.

Vojan rozráží houští jako raněný jelen a v šíleném běhu nezná překážek. Jahoda, krok co krok, slepě za ním. Avšak daleko již nemohou běžet – před nimi se zalesklo jezero, vlevo jim nadbíhají stíhatelé a zatarasují cestu do lesů, pravou stranu zatáhli jiní pronásledovnické a vzadu již se blíží hrozný Zlomidub s poštvaným zástupem.

Na břehu jezera se Jahoda zastavila, aby popadla dech.

„Učiníš vše, Jahodo milá?“

„Vše dám pro tebe! Ale již jsou blízko – jsme ztraceni!“

Vojan rychle vyškubl dvě rákosová stébla a bronzovým nožíkem, u pasu zavěšeným, odřízl jejich vrcholky. Jedno stéblo podal Jahodě, druhé si nechal v ruce.

„Foukni!“ řekl Jahodě. A když dívka nemohla stéblem profouknout, vytáhl jí z šatů dlouhou bronzovou jehlici a prorazil obě stébla.

„Pojď – musíme do vody!“ kázal Vojan.

Jahoda se rozhlédla po širé hladině.

Nablízku se ozval vítězný hlahol.

Vojan strhl dívku z břehu a oba se dali do vody. Brzo nestačili, musili plovat. Sotva byli dvacet sáhů od břehu, vyřítili se z houštin rozvášnění stíhači.

Vpředu hrozný Zlomidub. Mává kyjem a volá za vzdalujícími se uprchlíky:

„Už vás máme! Teď neuniknete! Běda tobě, Vojane! Mou rukou zhyneš!“

Zlomidub rozkázal obstoupit jezírko a na druhou stranu uprchlíkům nadběhnout, kdyby snad chtěli tam na břeh vylézt.

Zdá se, že uprchlíkům ubývá sil, ač mají na protější stranu ještě daleko. Klesají již chvílemi pod vodu a namáhavě se vynořují. Teď se ponořili nadobro a jen kruhy na hladině po nich zůstaly.

„Jahodo, Jahodo!“ volá rozhněvaný Zlomidub.

Jezerní hladina se utišila a jen leknínové květy svítí na ní jako bělavé plápoly.

Zděšený lid pobíhá zmaten po břehu.

Zlomidub, zdrcen ztrátou jediné dcery, neví co počít. Byl by se za ní vrhl do hlubiny, kdyby jej nebyli rozváznější mužové konejšili. Několik mladíků zatím odvázalo loďku, která byla v pobřežním rákosí.

„Honem do loďky! Kde jsou vesla?“

Lodice je vydlabána a vypálena z kmene asi devět metrů dlouhého a je velmi vratká, neboť je na předním konci jen 75 cm, na zadním

90 cm široká. Mladíci pobíhají po lodce ve zmatku, protože nemají vesla. Odrazili se tedy dlouhou větví, ale vzápětí se převrhli. Lod'ka se naplnila vodou a mladíci vystrkují hlavy z vody kolem ní. Je nutno vytáhnout lodici na břeh a vyšplouchat z ní vodu. Ale na to vše není teď kdy. Proto někteří junáci skočili do vody a plavou doprostřed jezera.

„Tam ne, kam to míříte? – Víc k lesu!“ volají na ně.

„Ne, tam se neutopili – tam u těch leknínů to bylo...“

Ve zmatku nikdo teď nedovede ani dobře říci, na kterém místě se nešťastní uprchlíci potopili.

„Prohledejte ještě pobřežní rákosí!“ radí někteří mužové. „Vojan je silný mladík, může třeba i kus pod vodou uplavat a snad se dostal až do rákosí.“

„Ne, to není možno! To by nikdo nedokázal – –,“ namítají ostatní, nicméně však bedlivě vše prohledávají.

Nenašli ani stopy po Vojanovi a tím méně po Jahodě. Mladíci na lodce křížovali sem tam po jezeře, ale také nic nenašli.

Zdrcený stařešina rve si vlasy.

„Ó duchové mocní, proč mě tak trestáte, proč jste tak strašní a neúprosní! Což jsem vám neobětoval, dědové, ze všeho, co jsme měli v rodě našem? Což jsem se vám neklaněl v uctivosti? Což jsem nespravoval rod v poctivosti a slávě ve jménu vašem? Ó dědové hrozní, proč jste mi vzali mou jedinou dceru, proč jste se nespokojili tím prokletým zbojníkem, ó dědové strašní...!“

Stmívá se a lid se rozchází k svým chatrčím.

Už je vše marno. Vodník stáhl oba milence do svého hlubinného hradu a nevydá víc kořisti. Všichni litují starého Zlomiduba a proklínají nešťastného Vojana.

Oněmělý stařešina sedí na břehu opřen o smrk a má hlavu svěšenu na prsa. Přivřené, slzami vypálené oči rozčileně mrkají – jediné znamení, že stařec je dosud živ.

Šero zalévá povltavskou kotlinu od Tróje až sem k jezeru a dál přes černé lesy letenské. Lehké páry vystupují z jezera a protější

břeh je jako mlhovými závoji ověšen. Měsíc vyhlédá z oblaků a ozařuje střed jezerní hladiny. Ptáci tikají v hnízdech.

Zlomidub otevřel oči – byl to sen, či skutečnost? Viděť právě rusalku z vody vystupovat – ano, skutečně – nebyl to sen – viděl, jak rusalka na protějším břehu zatančila – ale už je pryč!

Už jen mlhové závoje splývají nad vodou...

Vojan s Jahodou plavali statečně přes jezero. Ale stíhatelům by přece byli neunikli. Viděli, že břehy kolem dokola jsou střeženy.

„Jahodo, ještě kousek vydrž – a slyš – musíš udělat, co ti řeknu!“

„Ach Vojane, vše marno, vyváznout nemůžeme!“

„Jahůdko, hle, co vleku s sebou až od břehu! – Mám tu rákosová stébla...“

„No, netahej se s nimi – raději mi trochu pomoz, už umdlévám!“

„Počkej, zkusím hloubku...“

Mladík se na chvíli ponořil. Stíhači na břehu mysleli tehdy, že snad již tone.

„Jahodo – tam nepluj – víc sem, ke mně – a poslouchej: Hloubka je tu ještě dosti veliká, ale já už skoro dosáhnou na dno. Pluj ještě víc sem ke mně, k těm leknínům, no – přidržím tě trochu – a hled', vezmi do úst jeden rákos jako já – tak – a zkus dýchat tím stéblem... Jde ti to? – Neboj se, držím tě za ruku – a teď se zmužile potop – takhle, jako já, hled'!“

Voda se trochu rozvlnila, ale pak bylo vše tiché a beze změny. Pouze tam u leknínů vyčnívají nepatrně z vody dvě rákosová stéb-
la... Jezerní hladina nic neprozradí.

O půlnoci se strážní psi v osadě na Maninách rozhafali. Čmuk a Borek mají dnes hlídku a hned pátrají po příčině toho, aby snad dobytku nehrozilo nějaké nebezpečí.

Měsíc zasvítil mezi mraky. Z lesa vystoupily dvě postavy. Blíží se k ohradě.

„Kdo to? Stůjte!“ volá Čmuk.

„Aj, to náš Čmuk! Po hlase tě, brachu, poznám...!“ praví neznámý pocestný, zastavuje se již u branky. „A otevři nám!“

„Pověz dřív, kdo jsi!“

„Nu, Vojan jsem!“

Čmuk otevřel branku a Borek pustil zase psy k dobytku. Oba uvítali Vojana, ale s velikým překvapením si prohlíželi druhého příchozího.

„To je dívka! Kohos to přivedl, Vojane?“

„Vše ti povím – ach, jsem tolik unaven – a zas tak lehkou je mi – pojď k táborovému ohni – dej mi jíst a vše budu vyprávět!“

Vojan dovedl dívku Jahodu k ohni a oba usedli jako bez vlády.

Čmuk vzbudil zatím již starou Peruniku a ta bez dechu přiběhla, aby uviděla syna, jenž jí působil tolik starostí a jehož se dnes do noci nedočkala.

Vojan i dívka trochu pojedli, ale pak usnuli únavou. Zvědavý Čmuk se ukrotil a neburcoval mladíka, aby mu vypravoval o neznámé dívce.

Však se ráno všechno doví!

Ráno byl v osadě na Maninách poplach. U jejich táborového ohně leží neznámá dívka! Její suknice je zmáčená – jiný oděv nemá – nohy od trní zkrvavené.

„Vojane, Vojane, pověz, kdo ta dívka!“

Vojan se zdvihl, protahoval údy, jež mu připadaly jako zpřelámané, a řekl: „Zavolejte hospodáře!“

Stařec přišel, pohlédl na Vojana a na spící dívku a zeptal se jen: „Zachoval jsi čest našeho rodu?“

„Ano, otče náš! Hned povím, co jsem včera vykonal. Jahodo, probud' se, hle, tu přátelé moji, tu rod náš ctný!“

Perunika nabídla dívce misku mléka. Jahoda dychtivě pila lahodné mléko.

Vojan vypravoval, jak se mu zalíbila dcera Zlomidubova a že od ní nemohl upustit, ač byla z rodu nepřátelského. Aby nezpůsobil

hanbu svému rodu, musil se pokusit přivést svou dívku sem čestně, a to bylo možno jen tak, že ji vyvede zprostřed její obce před zraky všech. Vojan se pokusil o tak nebezpečný podnik. Dal v sázku život – a vyhrál. Včera opět číhal skrytě u nepřátelské obce na šťastnou příležitost. A bohové mu jí dopřáli.

Vypravoval, kterak se odvážil doprostřed nepřátelského rodu, před tvář samého Zlomiduba, a jak se Jahoda s ním dala na útěk. Vypravoval o pronásledování i o tom, kterak rákosovými stébly mohli pak ponořeni ve vodě dýchat dlouhou dobu, až se setmělo.

„Potom jsem vzal Jahodu za ruku a lezli jsme pomalu k břehu, až jsme se dostali mezi rákosí. Tam jsme již mohli vystrčit hlavy z vody a rozhlédnout se po hlídačích. Čekali jsme ještě, až se víc setmí, a když jsme nikoho na březích neviděli, vylezli jsme potichu ven a prchli do lesa. Oklikou jsme se dostali na Letnou a pak to již šlo známou stezkou, třebaš potmě, k nám, domů...!“

Posluchači pohlížejí se zatajeným dechem na statečného mladíka.

Starý Běloglav vážně povstal:

„Vojane, junáku statečný! Duchové naši dobří provázeli tě v nebezpečné chvíli a dopřáli ti šťastného výsledku. I my se radujeme s tebou, že jsi získal milovanou ženu a zachránil čest našeho pocivého rodu. Šťasten bud' s Jahodou! Je to dívka tebe hodná, ona bude ozdobou naší osady. Já jdu k našim posavadním nepřátelům, abych podal ruku Zlomidubovi, nebo se ukázalo, že dědové si nepřejí další msty, ale míru mezi námi!“

Pochvalný jáсот se rozlehl osadou. Všichni se radují ze šťastného zakončení dlouholeté krevní msty a přejí stařešinovi dobré pořízení.

Stařešina vzal na sebe slavnostní roucho a bronzové šperky, zavolal Borka a Malše jako své průvodce a odešel s nimi západní stezkou.

Když konečně došli k ovenecké osadě, byli zpozorováni a hned obklopeni zástupem, jenž se nepřátelsky tvářil.

Příchozí žádali o slyšení u stařešiny Zlomiduba. I přivedli je k němu. Zlomidub sedí před svou chatrčí, hlavu si opírá dlaní. Na příchozí nepohleděl.

„Kdo jste a co chcete?“ tázal se temně Zlomidub.

„Já jsem Běloglav a tu moji průvodci!“

„Ha, ty se odvažuješ sem vkročit?“ vykřikl Zlomidub a povstav řítil se se zdviženou pěstí na starého Běloglava.

„Hanebníci, o jedinou dceru jste mě připravili – teplo jste vzali pozdním dnům mým, radost životu mému, potěšení mému srdci! Ó bídníci! Kéž by vás nebylo, aby Jahoda má živa ještě těšila mysl mou...!“

Zlomidub je tak pohnut, že klesá na zem. Běloglav sám jej šetrně pozvedl a vlídně hovoří:

„Nelaj nám, Zlomidube! Dobří duchové vedou dnes kroky naše k vám. My přinášíme štěstí vaší obci a nejmíc tobě, ó velký Zlomidube!“

Stařešina Zlomidub se posadil opět na balvan a těžce oddechoval.

„Zaraz smělá ústa! Jakou radost, jaké štěstí můžeš přinést, když Jahoda má, štěstí mého života a útěcha stáří, odpočívá na dně jezera a noční rusalky nad ní zpívají...!“

„Člověk nevyzpytuje cest ptáka v povětří a ryby ve vodě, aniž pozná úmysly našich velikých dědů, kteří podivuhodně zachránili dceru tvou a živou ji zachovali...“

„Jakže, co mluvíš? – Šlíš, starče!“

„Ať mi had oči vyštípe, Zlomidube, není-li to pravda! Tvá dcera Jahoda žije a těší se ze slunečního svitu. Od ní právě přicházím...“

„Co – pravda to, či mě klameš, strašný Běloglave? Při svaté památce dědů našich přísahám, že tě zahubím krutou smrtí, klameš-li mne, starce nešťastného...! Nuž mluv, je to pravda?“

„Nevyhrožuj zbrkle, Zlomidube, hlavu netěžko srazit, ale těžko nasadit! – Ano – slyšte mě všichni! Jahoda žije, náš Vojan také – zakrátko je užříte. Duchové se nechtěli déle dívat na svár našich

rodů a v radě jejich svaté bylo ustanoveno, že smír má nastoupiti mezi námi. Dědové vyvolili Vojana a vaši Jahodu, aby nám přinesli mír. Láska překonala mstu a mír překoná nepřítelství. Pozdravuji opět po dlouhých letech váš rod s plnou počestností a žádám od vás, abyste i vy uznali, že náš Vojan je statečný junák, jenž našemu rodu cti u vás dobyl!“

Všecko shromáždění ohromeno poslouchá řeč Běloglavovu. Stařec pozdviženým hlasem tu káže mír a ve všech srdcích zaklepa-la sebou radostná naděje na skutečné smíření. Jen – je-li pravda, že Jahoda žije! Vždyť není snad možno, aby se byla živa z vody dostala... Ne, nelze věřit slovům Běloglavovým...

Zlomidub vzpíná ruce k nebesům:

„Ó dědové, slyšte mě, slyšte – v oblacích, v lesích ve skálách, ve vodách, v hluboké zemi – at’ jste kdekoliv, duchové mocní, slyšte mne, volajících! – Jahoda prý je naživu, vrátíte mi opět dceru – ó dědové, spatřím-li ji opět, pokořím se před vámi do prachu a hlínu pojídati budu, ó duchové mocní! Vymýtím všecko nepřítelství ze svého srdce a nikdy nevy pustí ústa má zlolajného slova, aniž reptati kdy budu – jen vraťte mi dceru mou, vraťte mi ji opět živou...!“

Tvrdíš, Běloglave, že jsi mluvil pravdu – nuž přísahám ti při popelu dědů našich ctných a slavných, že budeš mi bratrem nejmilejším, aniž jakého příkoří kdy rod tvůj od mého lidu zakusí! Ba, o veškeré poklady rozdělím se s tebou – jen mi přiveď Jahodu mou! – Avšak ne – pravíš, že je živa a mešká kdes – již spěchám k ní, chci ji vidět – ó Jahodo má...!“

Veliký zástup lidu vyšel za oběma hospodáři.

Nešli daleko a spatřili, že jim v ústrety přichází Vojan s Jahodou.

Neměli na Maninách stání, chtěli zvědět, jak pořídil starý Běloglav, a pospíchají mu vstříc. Teď se setkali se zástupem.

Zlomidub rozpřáhl paže – Jahoda poskokem vletěla mu do náručí...

Zlomidub zlíbal dceru, pokynul pak Vojanovi a také jej objal a zlíbal. Slzy mu tekou po tváři a nemůže pohnutím promluvit.

Všechnen zástup se vrací teď s oběma zachráněnými do osady a s radostným plesem pozdravuje šťastný pár.

Byly pak v osadě svatební hody, jaké nikdo dotud nepamatoval. Láska přemohla nepřátelství.

Svatba

Svatba Jahody a Vojana byla nad pomyšlení slavná. Šťastný Zlomidub byl by všecek statek obětoval, jen aby se musilo říci, že takové hody nikdo zde ještě nepamatuje.

Hlavní věcí byla ovšem velkolepá slavnostní hostina. A tu právě Zlomidub postaral se o to, aby bylo sdostatek všeho, co vůbec jen země poskytuje. Všecky ženy v osadě pokládaly za vlastní věc, aby s horlivostí sehnaly po zahrádkách, lesích a lučinách vše, co jedlého jest, stejně jako muži se rozběhli na lovy a snášeli všemožnou kořist.

Nikdo nelenoší, nýbrž kdekdo usilovně pracuje, aby hody byly rodu slávou nepomíjející.

Jahoda sama také pomáhá chystat zásoby. Z jitra slavného dne pak se ještě vykoupala.

Řekla Jahoda, nevěsta:
„Teklo, milá chůvo moje,
jantarovou perlu tuto
a pás krásný věnuji ti,
příjemnou mi vytop lázeň,
koupelnu mi vyhřej vonnou
drobounkými štěpinkami,
teninkými třísečkami!
Popela mi podáš trochu
na louh prachu dřevěného,

abych hlavu umyla si,
abych tělo vyprala si,
plné prachu z příze lněné,
plné špíny z práce polní!“

Chůva Tekla poskočila,
koupelnu jí vytopila
vyhrabanou vedle chaty
jako sklípek neveliký,
nad nímž stan je rozbit těsný
a houněmi přikryt všecek.
Oblázky si z řeky snesla,
na ohni je rozpálila,
polila je čerstvou vodou,
čistou vodou Vltavinou.
Vodu v páry proměnila,
z proutí metlu navázala,
chvostec z proutí březového.
Vonnou metlu napařila
na kameni rozpáleném;
poté horký popel vzala,
do smetany namíchala,
mýdlo pěnné připravila,
mýdlo hladké, bublinaté,
by si dívka hlavu smyla,
okoupala všecky údy.

Potom dívka zasnoubená
v lázeň vešla, koupala se,
koupala se, jaksepatří
vymydčila, vycídila.

Měla oči jako sněhy,
měla skráně jako kvítí,
měla šíje jako vejce,
celé tělo jen se leskne.
Z lázně přišla do světnice,
nebylo ji poznat možno;
bylat' mnohem hezčí tváří,
lícnější a červenější.
Zavolala starou Teklu:
„Chůvo moje, prosím ještě,
rubáš můj mi podej z plátna
a suknicí pruhovanou,
bych se slušně vystrojila,
před ženicha postavila!“

Pak poodešla za chatu a zpívala si, sušíc vlasy na teplém ranním slunci:

„Aj luli, aj luli, ty slunečko,
ty krásné a teplé, rozjasni se;
aj luli, aj luli, větríčkové,
zavějte mi, vy libí a lahodní;
i vy, milí ptáčkové, zazpívejte,
i vy se mi, kvítkové, usmívejte
pro takovou radost mou, pro velikou,
pro veliké plesání srdce mého!
Aj luli, aj luli, ty slunečko,
ty krásné a teplé, vyjasni se
a se mnou, mladičkou, rozvesel se!“

Už je tu Vojan! Přiběhl, Jahodou na trávníku dokola zatočil a na oči ji políbil.

Když se sešel rod ovenecký i rod maninský na návsi, Vojan zavedl nevěstu k posvátnému dubu, kde stařešina Zlomidub snoubencům požehnal. Lid se rozjásal radostnými pozdravy.

Zlomidub s Běloglavem si podali ruce, objali se a políbili se bratrsky.

Hned potom muži usedali na trávnick a ženy snášely jídla a nápoje. I bylo všeho v hojnosti.

Sotva stačíme vyjmenovat pořad jídel při těchto bohatých svatebních hodech.

Jako předkrm se nosily trnky, naložené v octě z ovocného vína k zostření chuti. Potom hned se roznášely oškrábané kosti hovězí, kančí, medvědí a zubří a každý host sám je rozbíjí o kameny a saje z nich ještě horký morek. Pak byly předloženy vařené dršťky a k nim pojídány rozličné plody, zadělané v ovocném octě a v medu: brusinky, maliny, borůvky, jahody, plané hrušky a jablíčka.

Hned potom si hosté nabírali z velikých nádob horkou polévku se špekovými a játrovými knedlíčky. Místo polévky si někteří berou vařené raky nebo pečené ryby (pstruhy a úhoře). Ženy pak obcházejí s košem vařených čejčích vajec.

Sotva si hodovníci oddechli, jsou roznášena další jídla: veliké kusy vařeného hovězího masa, k němuž jedí salát z ředkve s medovým octem a bukvicovým olejem. Pak nošeny mísy se zeleninou a s přílohami, jako boby s medvědí šunkou, čočka se salámem, řepa s uzenými veverkami a kyselé zelí s jelitem.

To byly lahůdky určené především vzácnějším hostům. Všichni jedí hltavě a s velikou chutí. Mlaskáním vítají ženy roznášející hlavní jídla hodovní: telecí pečení, jehně na rožni, hovězí pečení a zvěřinu. Je tu divoké prase v omáčce z krve a mouky, okořeněné kmínem, jalovcem a houbami, je tu zajíc prokládaný slaninou a je tu pro nejpřednější svatebčany i zubří pečeně, zejména zamořený ohon. Nescházejí ani pečeně losí, jelení a srnčí, které jsou stále na rožních, připravené k volnému okusování.

Po těchto hlavních krmích dochází na pernatou zvěřinu. Je tu divoká kachna, skalní holub, koroptve a sluky i zamořený tetřev. K pečením dávají saláty z lociky, šťovíku, trnek a cibule s ovocným octem a bukvicovým olejem.

Rozehřátí jedlíci si statečně připíjejí ovocného vína, medoviny a žaludového piva, vařeného s dubovou kůrou a mladými výhonky smrkovými.

Těžko věřit, že tolik jídla bylo tu snědeno, ale vskutku není ještě hodům konec. Dochází na rozmanité zákusky, hlavně ovoce: angrešt, ostružiny, švestky, jablíčka, hrušky, lískové oříšky, nebo pečivo: medové koláčky, křížalkový chléb s oříšky a ostružinami, koláče s ovocem a paštika. Tato paštika byla nad loket vysoká a obložená kvítím. Obsahovala nádivku z masa kachen a hus, myší a ještěrek a medový polev. Na vrcholu paštiky stála ovečka z mouky a medu.

Okolo hodovníků jsou rozestaveny veliké nádoby s nápoji, z nichž si do okřínků nabírají a jídlo zapíjejí. Je tu oblíbená medovina (ležák), angreštové a borůvkové víno i pivo z ječmene. Mnozí hosté žádají o čaj z listí jahodového a ostružinového, aby protrávili a zabránili přecpání. Dnes se pijí výhradně tyto nápoje, kdežto mléko ovčí, kozí a kravské zůstává dětem a ženám.

Vše, co pole i les jedlého poskytuje, musí být na slavném hodokvasu. Zlomidub spokojeně obzírá po umaštěných a hlasitě škytajících svatebčanech.

Jahoda labužnický okusuje kousek zubřího ohonu a s pochoutkou jej vysává. Pak jí stará Tekla přinesla ještě zvláště pro ni připravená myší stehýnka chuti zvěřiny s jemnou ořechovou příchutí a ještěří ocásky, které Jahoda odmalička tak ráda jedla pro jejich slanou příchutí. Jinak mnoho nejí, ale dívá se, jak ostatním chutná.

Hodovníci snědli úžasné množství pokrmů. Mastnota jim teče po tvářích. Děti statně a hltavě kousají do svých kusů, muži a ženy si uřezávají každé sousto noži zrovna od úst, držíce jeden konec pečeně zuby a druhý rukou.

Po všem jídle se ještě znamenitě popíjí a hlučně zpívá. Guslar přednáší staré písně o slavných činech předků. Opodál dudáci a pištcí hrají mládeži do kola.

Zlomidub pobíhá čile jako mladík a raduje se ze štěstí svých dětí.
V noci hodokvas nakrátko ustal.

Ráno probouzí Vojan mladou ženu prostičkou písní:

„Vlaštovička lítá,
povídá, že svítá;
svítá svítáníčko,
vstaň, má Jahodičko!“

Jahoda odpovídá:

„Nelítá to vlaštovička,
ale je to skřivan;
zpívá mi tu u srdíčka,
aby přišel Vojan.“

Oba šli pak na hroby předků poklonit se duchům.

V osadě se opakoval znova bujný hodokvas.

A vše to trvalo tři dny a tři noci.

Třetího dne, když se slunce chýlilo k západu, zakončovaly se též slavné hody svatební.

Zlomidub sám usedá
na kamenný stolec čestný
pod posvátným dubem rodu,
pod dubem tím, vprostřed návsi.
Promluví pak stařešina,
gusle káže přinést sobě,
aby zahrál a zadrnkal
i ulehčil srdci svému.

Starý Zlomidub, připraviv si nástroj, započíná hrát ale vážně, nikoliv k tanci a plesu. Drnkáním doprovází svou píseň.

Rozebíhá se stařešina,
rozebíhá se myslí jarou
po lesích a po lučinách
jako šerý vlk po zemi,
jako orel pod oblaky.

Starý pěvec se zabral do myšlenek, ale když uviděl, že se sešlo kolem něho veliké množství posluchačů, zadrnkal veseleji a prohodil: „Ted' zapívám, jak já jsem si nebožku ženu bral!“

Struny jen zadrnčely...

„Petříne, ty horo smutná!
Na tobě je kámen skálovitý,
pod ním Zlomidub je zkormoucený;
sedí, slzy roní, léta čítá:
devět dnes je, devět tomu let je,
co na matce dcerušku jsem žádal!
Já tě žádal, matka nedala ji.
Dal jsem matce balvan soli velký;
matka dala ji, a nedal otec.
Dal jsem otci kůži medvědovou,
otec svolil, nesvolili bratři.
Dal jsem bratřím býka zkroceného;
svolili – zas nesvolily sestry.
Dal jsem sestrám po jehlici k šatům;
svolily – a zase rod nesvolil.
Dal jsem rodu psa a dvě štěňata,
svolil rod – a tu zas nechce dívka!
Nuž, ať Perun trestá toho,

kdo za dívku dary nosí,
a ještě ji nevyprosí!
Já jsem junák, neprosím se,
do houštiny postavím se!
Počítám si na panenku,
dočekám se na dívenku,
přiběhnu s ní k svému rodu
a nedám jí víc nikomu!..."

Pěvec počal tuto píseň volně a víc a více ji pak zrychloval, až ke konci jásal mohutnými výkřiky. Dodal potom ještě:

„A tak se opravdu stalo. Uloupil jsem Vlastu, nebožku svou ženu...
Bylť jsem tehdy hbitý jako rys a bystrý jako orel!

Kam jsou se ty časy poděly,
které v mé mladosti bývaly?
Už nejsou a nebudou,
to trápí hlavu mou šedivou!"

Dozpívav tuto píseň, Zlomidub odložil gusle a napil se medoviny, kterou mu Jahoda ve džbánku přinesla. Shromážděná mládež obstoupila kruhem posvátný dub a sama nyní zpívá svému stařešinovi:

„Hospodáři náš,
bílou hlavu máš,
dokud ty jsi mezi námi,
dotud bude dobře s námi,
hospodáři náš!"

Při tom zpěvu Zlomidub hladí tváře své dcerky a v pohnutí hledí k zemi. Zapadající slunce posledními paprsky ozlacuje jeho šediny, vánkem načechrané...

Za chvíli si Vojan odváděl ženu do svého rodu na Maninách. Veliký zástup lidu nesoucího dary je doprovázel.

Běloglav se srdečně rozloučil se Zlomidubem; zval jej k častým návštěvám na blízkých Maninách.

Záhuba osady

Veverka se krčí k větvi. Chvíli nepohnutě poslouchá, pak popolezla na konec a skočila na vedlejší strom. Vyběhla až do vrcholu borovice. Něco ji poplašilo.

Po stezce přichází Vojan, ozbrojený zimostřezovým lukem a nerozlučným mlatem. Na svahu k potůčku se černaly ostružiny. Vojan chvíli sbíral lahodné plody, pak vstoupil do potůčku a opláchl se vodou. Příjemně se osvěžil. Usedl na svahu a odpočíval.

Pojednou bylo slyšet štěkot přibližujících se psů a hned potom se vyřítila na lesní stezku liška, krásným přešvihnutím přeskočila ležící strom a zmizela v houští. Hned za ní se objevila stará fena s třemi štěňaty a hnala se za liškou. V okamžiku byli psi pryč, jen jejich štěkot dozníval.

Vojan očekával lovce, jemuž psi náleželi, aby společně s ním lišku ulovil. Byl to jistě lovec z rodu přátelského, jinak by se neodvážil lovit se psy v tomto území. Avšak nikdo již nepřiběhl, nikdo psy nenásledoval.

„Snad utekli psi z některé osady a loví teď po lesích na svůj vrub,“ pomyslně si Vojan a šel opět číhat na vysokou zvěř, aby přinesl domů žádoucí zvěřinu.

Sotva ušel několik kroků, zaslechl šustot v korunách stromů. Pátřavě zíral vzhůru a zahlédl veverku, ona prchá před lesní kunou. Ihned připravil šíp k ráně a střílel po kuně.

Netrefil; kuna, přitisknuta k větvi, vyčkává napjatě lovce. Veverka utekla.

„Duchové, zbystřete mé oko a upevněte moji ruku, abych s hanbou neodešel!“ zamodlil se Vojan a střelil podruhé.

Kuna spadla ze stromu.

Vojan sebral kořist.

„Na srnku jsem si vyšel – kunu jsem ulovil – vidím, že duchové dnes mému lovu nepřejí. Dávají mi pokyn, abych se vrátil domů...“

Když Vojan prolézal porostlinou blízko Vltavy naproti ostrovu Štvanici, uslyšel opět zdaleka hlas psů, jakoby od Manin. Jejich štěkot se blížil víc a více. Vojan se zastavil a naslouchá lání psů, jež tak sladké jest lovcovu uchu. Snad ti psi doposud honí lišku...

Štěkot se rozléhal lesem.

Najednou se zjevila před Vojanem liška. Běžela ztemnělou lesní klenbou svižným krokem rychle a tiše a nechávala pronásledovatele daleko za sebou. Teď vyskočila na skalisko nedaleko před Vojanem a usedla vzpřímena, poslouchajíc nepohnutě. Seděla zády k Vojanovi. Na okamžik zdržovala útrpnost rámě lovcovo, ale právě jen na okamžik. Ihned, tak rychle, jak myšlenka jde za myšlenkou, Vojan namířil a – proklál lišku šípem.

Liška se svalila po skalisku a ležela mrtva na zemi. Vojan zůstal ještě na místě a poslouchal psy. Hnali se sem a lesní klenba hlaholila jejich láním. Konečně vyrazila stará fena s čenichem u země, a lapajíc vzduch jako posedlá, běžela přímo ke skále. Avšak když spatřila mrtvou lišku, přešla ji lovecká vášeň a úžasem jako strnulá obcházel tiše kolem ní. Jedno za druhým přikvapila i štěňata a stejně jako matka byla umlčena náhlou smrtí dlouho štvané kořisti.

Vojan postoupil kupředu a stanul mezi psy, jimž byla teď záhadná událost rozluštěna. Čekali tiše, zatímco lišku stahoval. Pak běhali chvíli zmateně okolo, až se obrátili opět do lesů.

Když pak se Vojan vrátil domů, na Maniny, zastihl u táborového ohně cizího lovce, an vypravuje o uprchlých psech.

„Já jsem je viděl,“ pravil Vojan, „před chvílí tam u Vltavy.“ A vypravoval o psech, a jak lišku ulovil.

Cizí lovec je z veliké osady vokovické a již týden shání své psy, kteří mu utekli do lesů. Vojan mu nabídl liščí kůži, ale host ji nepřijal, a poděkovav Vojanovi za zprávu o psech, odešel.

Jahoda právě namáčela lipové lýko, aby pak z něho pletla provazce a střevíce. Přitom si spokojeně prozpěvovala.

Sotva zahlédla Vojana, běžela k němu.

„Kde máš robě, milá ženo?“ otázal se Vojan.

„Spí ve stínu,“ odvětila Jahoda a svázala si do kštice vlasy, hojně máslem namazané.

„Hle, viz kožešinu, Jahodo! Bude tvoje – však připrav mi něco na zub!“

Vojan roztáhl na trávě pěknou kožešinu a prohlížel ji. Několik přátel přistoupilo a pochvalovali Vojanovi úlovek.

„Vidíte, hoši, jak pěkně Vojan stáhl lišce kožich?“ pravil Borek k dětem.

„Já také dovedu stáhnout veverku!“ chlubil se malý Luboš. „Ani trochu kožku nepotrhám!“

„I já vím, jak se to dělá!“ volal Břicháček. „Až budu velký a ulovím lišku nebo vlka, rozpáru ho od krku po celé délce až k řiti a pak začnu kůži odtahovat...“

„To bychom také dovedli – ale pazour stáhnout takhle nedovedeš!“

„I dovedu!“ bránil se Břicháček. „To horší práce je teprve potom!“

„Nu, Břicháčku, co bys udělal s touto liščinou?“ tázal se chlapec Borek.

„To vím! Tenhle spratek dá teď Vojan do vody, namočí jej ve Vltavě a zatěžká kameny, aby neuplaval. Namočit se kůže musí, aby se mázdry daly lehko oškrábat. Už jsem pomáhal Čmukovi škrábat teletinu. Namáčeli jsme kůži několikrát i mezi škrábáním, až nám odtékala jen čistá voda. Všecky mázdry jsme oškrábali,“ vykládal Břicháček.

„Z té teletiny Čmuk i srst oškrábal,“ dodával Luboš.

„Ale musil kůži nejdříve zapařit!“

„No však – díval jsem se, když to dělal,“ nedal se odbýt Luboš, jenž se rád svými vědomostmi pochlubil. „Tamhle k Vltavě, za dobytčí ohradou, složil kůži do jámy naplněné vodou a přidal trochu kvašené ječné mouky. A zeptejte se ho, jak pěkně v tom kůže zvlácněla, že se potom chlupy daly lehko vytrhávat!“

„Dobře, Luboši, ty jistě mužskou zkoušku uděláš! Všeho si všímáš a máš oči rysí.“

„To já vím i jak se kůže vydělávají!“ uplatňoval se opět Břicháček. „A kdybych to při zkoušce měl ukázat, dovedl bych! Do hluboké jámy bych nasypal rozdrobenou dubovou kůru –“

„– nebo odvar z vrby!“ vskočil mu do řeči Luboš.

„Také to jde!“ přiznával Břicháček. „Nebo i odvar z jívy, ale nejlepší je dubová kůra, vid', Borku? – Tak – a na tuto vrstvu třísla bych položil několik koží, pak zase vrstvu třísla a tak střídavě. Navrch bych nasypal hodně třísla. Kůže pak bych přikryl břevny, obtížil kameny a nechal bych to tak uležet...“

„Zapomněls namočit, Břicháčku!“

„Pravda! Ještě bych musil na všechno do jámy napustit vodu, aby byla potopena i břevna. Až by se potom měsíc dvakrát obnovil, opláchl bych kůže a znovu proložil čerstvým tríslem. Kdyby byly kůže silné, musil bych to udělat několikrát. Pak už jsou kůže dost pevné a nepropouštějí vodu...“

„Dobře, Břicháčku, jsi vtipný junáček! Dovedl bys kůže vydělávat jako starý jirchář!“ chválil hocha Borek. „Ovšem, kůže by byly tvrdé, neohebné –“

„Však já bych je namazal lojem, aby zvlácněly!“ dodal hned chytrý hoch. „A ještě bych je palicí natloukl!“

„Nebo bychom ti přišli pomoci našlapat je!“ dotvrzoval Luboš.

Vojan zatím odpočívá na trávníku. Opodál starý Běloglav hovoří s vybranými muži rodu. Vybízí je na společný lov ryb ve vltavském rameni proti Libni.

„I ty, Vojane, půjdeš na lov! Prohlédněte sítě a přivažte k nim dobře závaží! Čmuk bude mít na starosti nevod, a ty, Vojane, budeš s mládeží řídit nadhánění...“

Muži poslušně přijímají stařešinovy pokyny.

Ženy se natírají máslem; i vlasy si mastí. Libují si, že se tak ochrání před obtížným hmyzem.

Veselý Braniš zavolal na děti, aby se příběhly podívat na jeho housátka. Měl v košíčku plno žlutáčků, které vybral z hnízd u libeňských ostrovů, a nyní jim přikrajoval nožikem křídélka.

„Housátka nebudou moci odletět a zůstanou již při osadě,“ vykládal Braniš dětem. „Budou pod ochranou všech osadníků.“

Pampeliška a Zorka běžely se také podívat na milá housátka a rozházely, nepozorné, všechen divoký česnek, který předtím nasbíraly do košíčků. Vrazily totiž cestou do pluhu, k němuž tu Popel právě zapřahoval býka. Čmuk a Borek již přitáhli pluh – kmen stromu s přisekaným silným kořenem na rozedírání země. Popel dával býkovi na hlavu jařmo, když utíkající dívky, bojíce se býka, uskočily stranou a převalily se přes ležící kmen. Obě zavýskly (neboť by byla hanba, kdyby se byly rozplakaly a děti se jim smály) – a běžely dále.

Stará Perunika a jiné dvě ženy vály větrem obilí, které bylo právě na humně vydupáno. Vyčištěné zrní dávaly do veliké zásobnice. Ženy jsou tu v ustavičné práci.

Najednou se rozlehl osadou hlučný pokřik. Ženy, děti křičíce utíkají. Muži jim rychle spěchají vstříc.

„Dobytek se splášil!“ volá stará Perunika. „Tuhle na humně!“

Muži přiběhli k okrouhlému humnu, kde hovada za dozoru žen vyšlapávala zrní z rozprostřených klasů. Krávy jsou vskutku velice poplašeny. Ženy pravily, že je tak rozzlobili střechkové a ovádi. Dvě krávy mocnými skoky hledí zbavit se dotěrných much a divoce pobíhají kolem humna a mezi chatrčemi.

„Och – mé dítě! Zachraňte je!“ zoufale vykřikla Jahoda a jako šílená letí k humnu, nedbajíc pobíhajícího dobytka. Všichni trnou úzkostí, neublíží-li snad splašený dobytek ležícímu děcku.

Nedaleko humna leží děcko na kožešině – s krvavou ranou na hlavičce...

Jahoda chytila robě do náručí, líbala je, a vidouc, že se ani nehýbá, klesla na zem.

Přiběhl i polekaný Vojan a pozdvihoval ženu. Seběhli se i ostatní obyvatelé osady.

Ženy vzaly nebohé děcko a ukazovaly je přicházejícímu stařešinovi.

„Je mrtvé!“ pravil stařešina.

Jahoda zdrcena povstala. Vojan ji podpíral, ale vytrhla se mu a vrhla se opět na nebohé děcko, jež jí ženy podávaly.

„Nelze změnit sudbu bohů – nic si nevypláčeš, Jahodo! Dědové pokynuli, a tvé děcko zemřelo. Upokoj se a připrav mu pohřeb,“ vážně domlouval stařešina nešťastné matce.

Vojan sbíral všechnu sílu, aby nepodlehł nenadálé ráně osudu. Sám ještě ženu konejšil.

Tu noc probděl i Vojan s Jahodou u mrtvolky svého děčka. Ráno Jahoda snášela dříví z lesa a Vojan rovnal hranici blízko posvátného dubu mezi mohylami předků.

Ženy zatím umyly nebohé robátko a přinesly je k žárovišti. Jahoda již neplakala. Jako bez ducha přijala mrtvé děcko a položila je na hranici dříví. Přišly dívky a ozdobily malé tělíčko věnečky a květinami. Vojan přinesl z chatrče všechny hračky, které dětátku vyřezal ze dřeva, a položil je také na hranici.

Stařešina – kněz i těšitel své osady – usedl pod posvátným dubem a díval se mlčky na pohřební přípravy.

Pak povstal a zvolal:

„Nuž, připravte již oheň živý!“

Na ta slova shodil Borek suknicí, již byl oděn, a přijal z rukou stařešinových dvě dřívka, aby jimi roznítil posvátný oheň. Jedno

dřívko položil na veliký plochý kámen a druhým dřívkem vrtěl mezi dlaněmi tak, aby vyhloubil do podloženého dřívka jamku, plnou žhavého prachu. Podložené dřívko přidržoval jiný mladík a opět jiný čekal s chumáčkem peří, aby je doutnající popel zapálil. Všichni tři mladíci museli tento posvátný obřad vykonat čistí, nazí.

Za chvíli byl oheň roznícen. Stařešina přistoupil s připraveným věchtem a zapáliv vložil jej do hranice narovnaného dříví. Zapraskalo v hranici, vyvalily se bílé kotouče dýmu, vyšlehly jasné plameny...

Jahoda zoufale vykřikla.

Dívky obstoupily pohřební hranici a zpívají pohřební písně.

Mladíci přinesli několikrát náruče dříví a přiložili je na oheň.

Když hranice dohořela, zbyla hromádka popela s oharky a kusy nedohořelých větví. Vojan rozhrabal popel a vybírá nepatrné bílé kůstky... Okolostojící diváci mlčky přihlížejí.

Jahoda nasypala drobné kostičky, doběla vypálené, do malého hliněného okřítku. Pak poodešla, rozhlédla se mezi hroby a řekla:

„Zde třebas, Vojane, pochováme naše děťátko, co myslíš?“

„Ano, Jahodo, tam bude blízko posvátného dubu...“

Jahoda klesla zdrcena a hrabala v zemi hrobek pro své dítě. Holýma rukama hrabe a slzy jí kanou do otevřené jamky. V písčité půdě vyhrabala hrobek brzo. Je hluboký, jak rukou dosáhla. Pak vzala okřínek s kostmi a položila popelničku na dno hrobečku. Vojan stojí nad ní a teskně pohlíží na malou nádobku, jež obsahuje popel jejich miláčka.

„Ne, Vojane, nezahrabávej ještě! – počkej – nemohu se rozloučit... A přines honem nádobku, kterou jsme doma chovali jako chloubu své práce – víš o ní, pospěš si! Nezahrabu jen takto naše robátko – tento malý okřínek je příliš nepatrný a jako ztracený zde v zemi – dáme jej do větší nádoby – nu, přines ji!“

Vojan přinesl silnou bezuchou nádobu s širokým hrdlem ostře nasazeným a nahoře vodorovně přehnutým. Zdobena je po vyduť jemnými žlábký.

Jahoda uchopila nádobu, políbila ji, vložila okřínek s nespálenými kostmi dovnitř a pak teprve vše postavila na dno hrobečku.

„Vojane, ještě musíme popelnici něčím přikrýt, aby se hlína nenahrnula dovnitř.“

„Přineste nějaký střep!“ řekl stařešina mladíkům. Hned tu byl veliký střep ze dna rozbité nádoby. Jahoda jej trochu ještě dokola přitloukla a přikryla jím popelnici v hrobě. Pak teprve nahrnula hlínu a písek do hrobečku. Navrch nakupila rov, aby si naznačila místo, kde je její robátko pochováno...

Smutné doby se střídaly s radostnějšími a slovanská osada na Maninách žila již celkem klidně skromným životem. Starý Běloglav se nachýlil až k zemi a nemohl již ani z osady vycházet. Rád poslouchal zpěvy a hry mládeže, vzpomínal na staré časy a večer při ohni vyslyšel zprávy mužů o denních pracích. Stará Perunika také již sotva chodila, nicméně těšila se z rodinného štěstí svého Vojana. Jahoda vychovala tři statné syny sokoly a dvě milé dcerky holubice. Jsou spokojeně živi. Od těch dob, kdy nepřátelství s rodem oveneckým bylo zastaveno, žije osada v míru.

Několik políček poskytuje menší zásoby obilí, takže osadníci, i když nežijí v blahobytu, přece jen si mohou upražit hrstku zrní na horkých kamnech a zahnat hlad. V ohradě je chováno také malé stádo hověd a pro hladové lovce je přichystáno i mléko, i máslo, i sýr. Koně nejsou v osadě žádní, není jich třeba.

Starý Zlomidub chodívá rád na Maniny navštěvovat svou stařečnou dceru a tu vždy sedávají s Běloglavem pod dubem a dlouho a dlouho si povídají. Zlomidub zývá Běloglava, aby s celým svým rodem opustil málo úrodné Maniny a přestěhoval se k nim do Ovence, kde jsou tučnější pastviny. Ale Běloglav potřásá bílou bradou a nechce opustit místo, kde uprostřed mohyl předků stojí posvátný dub.

Láska k rodné hroudě poutá všechny rod k rozlehlé této planině, Vltavou ovroubené...

Jednou v zimě, když se již k vesně chýlilo, hnuly se ledy na Vltavě. Třeskot, skřípot, lomoz a praskot se rozléhají daleko od řeky.

„Řečiště je zataraseno ledem, voda stoupá!“ přiběhl Čmuk, burcuje osadu. Všichni jsou na stráži a odklízejí své věci na místa výše položená.

Do večera voda značně stoupla. Spustil se vytrvalý déšť. Osadníci, v kožešinách zabaleni, tísni se kolem ohňů nebo se skrývají před deštěm v chatrčích.

Hučivý šelest a rachot bortícího se ledu zaléhá do osady. Ani děti dnes nespí; ustrašeny naslouchají vážnému hovoru mužů, kteří sobě neskrývají možnost hrozícího nebezpečí.

O půlnoci přiběhly pobřežní stráže a volaly, že Vltava vydula svůj tok z řečiště a přelévá se již po maninské planině. V osadě nastal živý ruch. Muži vyvádějí z ohrady dobytek, ženy vynášejí kožešiny, oděvy, nádoby s obilím a medem, koše s lesními plody a nástroje; jen kamenné mlýny nechávají v chatrčích.

Voda stoupá víc a více. Obklopila přívalem osadu, nepatrně vyvýšenou, a mocnými proudy doráží již na ohradu.

„Zachraňte nás!“ volají ženy a brodí se studenou vodou za muži, kteří odvádějí dobytek. Děti vylézají na stromy.

Vojan naházel na táborový oheň všechno dříví, které tu nablízku leželo, aby bylo trochu vidět kolem. Ale za chvíli oheň syčel a prskal. Vojan jen stěží dostihl Jahodu, aby s ní a s dětmi prchal – a voda již zalila oheň a rozplavila dříví...

Tma zalehla les i osadu. Jen hukot proudící vody, bučení dobytka a chmurný pokřik lidí ozývá se po Maninách.

Ráno, když konečně chabé slunečko prosvitlo těžkými mračky, ukázala se osada již zcela zpustošena. Chatrče rozmetány, ohrady vyvráceny, jen posvátný dub pevně vzdoruje proudům.

Chvilé hrůzy přišly na osadu maninskou. Když voda opadla a rozprchlí osadníci se sešli pod dubem, žalost zachvátila všechny, že se

v bolesti svíjeli. Hle, tu mrtvých Běloglav – hle, tu leží Borek, tam Sláva, Zora... a ještě přinášejí někoho...!

Nešťastný rod smutně hledí na políčka štěrkem zasypaná, na chatrče bahnem zanesené...

Nejdříve pochovali mrtvé.

Na velikých hranicích spalují nebožtíky po způsobu odvěkém. Mrtvolu starého Běloglava přivezli na starých saních, na nichž jindy sváželi úrodu z políček (vůz ještě neznají), a i se saněmi vytáhli na mohutnou hranici. Zabili krávu, jednu z posledních, které rodu zbyly, a také tu uložili na oheň jako oběť. Žalostné zpěvy se rozléhají daleko, až Bílá skála odráží neslýchaný nářek.

Ozvalo se pozdravné volání. To jsou přátelé z rodu oveneckého se starým Zlomidubem. Přicházejí na pomoc po náhlé povodni.

Avšak tuhnou na pokraji lesa, vidouce řadu hořících hranic...

Nenadáli se tak krutého neštěstí.

Přistoupili blíže a soustrastně pohlížejí na pozůstalé zbytky starého rodu. Hranice planou a od nich se šíří žár, že není možno už ani přistoupit k nim a přikládat.

Žalozpěvy zněly hlučněji a hlučněji, a když se hranice se spáleným tělem stařešiny Běloglava zhroutila, třásli se pozůstalí, vyli a skučeli bolestí a lomili rukama. Ženy se svíjely bolem, děti plakaly, ležíce po zemi...

„Proč jsi nás opustil, tatíčku Běloglave, ach naše slunečko, ty náš dobrý hospodáři!“

„Sirotky jsme zůstali jak vajíčka v hníždě, jimž matka někde zahynula...“

„Otče náš – už nikdy nepovedeš náš rod – už tě nespatriíme více...!“

Šedý Topol, nejstarší muž v rodě po Běloglavovi, zazpíval pohřební chvalo zpěv nad nebožtíkem:

„Slavným otcem svého rodu
Běloglav byl stařešina,
o příbytky postaral se,
všemu rodu o úkryty.
Vystavěl je pro nás všechny;
prvý z písku střechu zvedl,
z huštiny dům vybudoval,
za kořeny smrky vlíkal,
za vrcholky jedle tahal,
na příhodné snesl místo.
Sroubil uměním a silou
čeledi své širé jizby,
rodu svému pevné chaty.
Z hvozdu na stěny vzal břevna,
krokve ze strmého vrchu,
latí nasekal si v houští,
krytí na výsluní teplém.
Z břízek naloupal si kůry,
mechu na močálu mokrém.
Přístřeší nám vybudoval,
sednice nám vypěchoval...“

Dlouhý byl chvalozpěv. Všechnen život, všechny slavné skutky a všechnu moudrost nebožtíkovu opěvoval starý Topol. Nakonec pak dodal:

„Dobře s ním nám bylo vždycky,
dobrým on byl hospodářem!“ –

Hranice dohořely. Byly vykopány hroby a spálené kosti v popelnicích byly ukládány do země.

Sebrané kosti Běloglavovy byly pochovány v červenavé veliké nádobě, kterou v hrobě podložili několika otlučenými kameny.

Když pak byl zasypáván hrob, přistoupil Vojan, maje podlouhlou mísu kaše v rukou, poklonil se popelu a vhodil mísu do hrobu, až se kus mísy s ouškem urazil. Pak přistoupil Zlomidub, a zdvihnuv šedočervený šálek s medem, zvolal:

„Běloglave, přijmi poslední poctu ode mne! Necht' duch tvůj slavný je navěky v lidu našem, neboť památka tvoje vždy žítí bude! Byls nám ctným přítelem, zůstaň nám i jako duch vždy přízniv!“

Na ta slova stařec vytil med do hrobu a šálek hodil na popelnici.

Konečně přistoupil Čmuk s tmavohnědou mísou, při okraji šikmo žlábkovanou, a chtěl pronést poslední pozdrav. Ale bolest mu stiskla hrdlo, zavzlykal a beze slova vhodil mísu suchých lesních plodů do hrobu...

Žena Boňatova zatím sbírala popel svého muže a vsypávala jej do dvojité, vyhlazené, žlábkováním zdobené nádoby. Když popelnici zahrabávala, přemožena bolem svalila se do hrobu, že nádobu rozmačkala. Blízké ženy přispěchaly k ní, ukonejšily ji a pomohly jí hrob zasypat. Na rozmačkanou popelnici položily veliký kámen, aby zlí duchové neměli k nebožtíkovi přístup.

Do krásné popelnice byla pohřbena Pampeliška. Nádoba byla dvojitá, tmavohnědá, jemně vyhlazená a na spodní části hezky pokreslená. Kolem dokola se táhl několikanásobný pás jemných čar a od něho dolů několik krátkých pásů, zpestřených řádkem teček. Políčka mezi těmito pásy byla vyplněna řadou jemně vyčárkovaných trojúhelníků. Matka položila do této popelnice na spálené kosti ještě všesky šperky Pampelišky: bronzový náramek, stočený ze čtyřhranného drátu, s konci trochu přes sebe přehnutými, pak plochý bronzový kroužek a ještě malý bronzový kroužek. Necht' se i po smrti těší ze svých nejdražších ozdob...

Tak pochovali veselou Zorku, tak pochovali i bujného Borka, pochovali všesky na starém rodovém pohřebišti u posvátného dubu na Maninách.

Když umlkly žalozpěvy, povstal Zlomidub, stařec již schýlený, nicméně ještě bývalou sílu projevující:

„Slyšte mne, děti! – Co učiníte nyní? Hroby jste vykopali, mohly nasypali, jak slušno pro ctné zemřelé – i smutečnými zpěvy jste své druhy uctili... Hledím na vás – a vidím houfec značně prořídlý. Hledím na pole vaše – a vidím pusté výmoly. Hledím na vaše ohra-
dy – a vidím prázdné chlévce a vyvrácené sloupy. Vaše neštěstí jest veliké, avšak neoddávejte se žalu přespříliš. Hle, my jsme bratři vaši nejbližší! Učiňte, ať moje staré oči spatří splynutí obou našich rodů, přichylte sluch svůj slovům mým, neboť aj, zvu vás, abyste se přestěhovali k nám se vším statkem svým a byli s námi jedno!

Znáte naše pastviny, naše role, náš dobytek – nuž, vše to bude vaše a my chceme být vašimi bratry. Učiňte, co za paměti našich dědů učinil poctivý rod tam na jezírku našem! Vypravuje se, že na kolech měli zbudovány chaty nad vodou. Když pak požár zničil jejich osadu, přestěhovali se do rodu našeho a splynuli s námi. Od těch dob náš rod silný jest nad mnohé. Nuž, opusťte i vy nehostinná místa, a poslušni pokynu bohů, vyhledejte si nové sídliště mezi námi!“

Vojan vystoupil ze zástupu před Zlomiduba:

„Laskavá jsou tvoje slova a jsou lékem na rány naše. Věru nevíme, co jest nám počíti. Nuž, přijmeme nabídnutí tvé. Paže naše tobě nyní budou sloužiti, ženy naše u vás česati budou len a dívky naše kolem vašeho ohně budou prozpěvovati. Bud' zdrav, stařešino Zlomidube, zde naše ruka!“

Vojan stiskl Zlomidubovi ruku a všichni ostatní mužové z maninské osady přicházeli, aby rovněž stisknutím ruky zpečetili spojení obou rodů pod vládou Zlomidubovou.

Tak se stalo skutkem dávné přání Zlomiduba. Oba rody splynuly a osada ovenecká ještě více vzrostla a rozkvetla. Na Maninách zůstala jen pastviště pro stáda.

Při jarní slavnosti shromáždil starý Zlomidub všechno obyvatelstvo, a doporučil volit statečného Vojana novým hospodářem, ulehl a zemřel.

Všichni radostně přijali Vojana jako nového vůdce. Úctu a lásku všech si získal již dávno a nebylo nad něj muže schopnějšího.

Nový vladyka se vypravil s četným průvodem na Maniny poklonit se dědům na hrobech a oběť slavnou přinesl jim pod starým dubem.

„Chci, dědové moji dobří, abyste mile shlíželi na všecko konání moje, chci slávu vaši zachovat v celosti a rod svůj v míru a blahobytu... Kořím se vám, dědové, stůjte při mně i při rodu mém!“

Vysoko na obloze letěla proti sobě dvě hejna holubů. Pak spojivše se v jedno, krouží nad Maninami.

Nad tichou, zasněnou pražskou kotlinou neslídí ani jestřáb, ani krahujec...

Doslov

Prvotní lidé neznali kovy a potřebné nástroje si musili hotovit z kamenů (pazourku) a kostí. Proto se nejstarší doba dějin jmenuje „doba kamenná“.

Když pak náhodou při ohni poznali, že z rudy vytéká kov, věnovali novému objevu pozornost a brzy ocenili jeho veliké výhody. Znalost kovů byla nesmírným pokrokem ve vývoji lidské vzdělanosti. Po dlouhé věky nebyly ani tak důležité kovy samy o sobě, jako znamenitá slitina bronz.

Bronz byl obyčejně sléván tak, že k devíti dílům mědi byl přidán jeden díl cínu. Vznikl tím zlatožlutý kov, který se výtečně hodil k výrobě nástrojů, zbraní i šperků. V kamenných kadlubech byly odlévány tenké jehlice, ostré nože, srpy, meče, oštěpy i ozdobné náramky a kruhy. Rozbité věci mohly být opět přelity. Bronz způsobil převrat v pravěké kultuře a oživil vzájemný styk národů; stal se nejdůležitějším předmětem výměnného obchodu.

Proto nazýváme dobu lidských dějin, v níž se bronz tak znamení-tě uplatňoval, dobou bronzovou. Trvání její u nás můžeme položit zhruba mezi léta 2000–500 před naším letopočtem. Zprvu jen cestující obchodníci přinášeli k nám bronz z jižnějších zemí, později byl sléván i u nás doma. Nakonec začalo se objevovat i železo a bronzová doba ustoupila nové veliké době lidských dějin – době železné.

V bronzové době žili u nás lidé v osadách rozdělených podle samostatných rodů a zaměstnávali se především dobytkařstvím a vedle toho i skrovným zemědělstvím. Lovectví ovšem nadále usnadňovalo obživu. Pastýři vyžadují dosti velikého území, aby se stáda mohla zdárně vypásat. Proto rody dosti často opouštěly svá území a přestěhovaly se na lepší. Někdy byl rod i násilím vypuzen

a musil si hledat nová sídla. Stěhování rodů bylo obvyklé; jen pohnáhlu se zakořeňovaly v některé krajině a nabývaly trvalejšího domova, vlasti, v které se však tu a tam ještě dále posouvaly.

V Čechách byl tehdy trojí národ. Přirozený útvar země však nepřeje odděleným oblastem, a proto brzy nastalo míšení, z něhož nakonec vzniklo obyvatelstvo kulturně dosti jednotné. Jisté je, že se to nestalo leckdy bez bojů. To byl vnější podněcovatel tehdejších dějin.

Vnitřní nutkání lidských dějů jsou především dvě: starost o výživu a cit rodinný, láska.

K těmto směrnicím se přimykají příběhy vypravované v této knize. Předvádí se tu život v době bronzové v nejdůležitějších zjevech a pozoruhodných událostech.

Spisovatel musel přemáhat veliké obtíže, neboť věda doposud neposkytuje všude pevné podpory, nicméně v těchto příbězích se nezachází za přípustné hranice. Je možné např., že národ popelnicových polí, jenž vtáhl do Čech od severu, nebyli Slované a že snad onen původní, starousedlý lid se ukáže jako slovanský, ale věc přece jen zůstává stejná: stěhování velikého národa k nám údolím labským a náchodským. Podobné vědecké záhady jsou pro účel této knížky podřadného významu.

Své příběhy jsem takřka „vyhrabal ze země“. Chaty i hroby staré osady na Vlachovce – i s oním obrovským mlýnkem – stejně jako žárové hroby s popelnicemi slovanské osady na Maninách aj. skutečně jsem objevil a tu jsem jim dal vypravovat o dávných dobách. Jsouť pravěké děje naší Prahy neméně slavné a život celého národa obražející jako pozdější děje historické. Jisté je, že bohatá minulost slovanské Prahy sahá hluboko do šera dávných věků...

Eduard Štorch
V šeru dávných věků

Ilustrace Roman Kybus/Shutterstock.com
Redakce Jaroslava Bednářová

Vydala Městská knihovna v Praze
Mariánské nám. 1, 115 72 Praha 1

V MKP 1. elektronické vydání
Verze 1.0 z 28. 2. 2020

ISBN 978-80-274-0554-1 (epub)
ISBN 978-80-274-0555-8 (pdf)
ISBN 978-80-274-0556-5 (prc)